Michał Proksa
Monika Zub

KOŚCIOŁY NEOROMAŃSKIE W ARCHIDIECEZJI PRZEMYSKIEJ

Rzeszów 2017

Wydano za zgodą Rektora

R e c e n z e n c i
dr hab. inż. arch. Dominika KUŚNIERZ-KRUPA, prof. PK
dr hab. Jan MALCZEWSKI, prof. UR

W procesie wydawniczym pominięto etap opracowania redakcyjnego.
Druk wykonano z makiet dostarczonych przez Autorów.

P r o j e k t o k ł a d k i
Michał PROKSA
Monika ZUB

Z d j ę c i a n a o k ł a d c e
1. strona: portal główny kościoła w Jedliczu (fot. M. Zub)
4. strona: kolumna międzynawowa kościoła w Błażowej (fot. M. Zub)

neoromanizm
historyzm
architektura sakralna

© Copyright by Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej,
Rzeszów 2017

ISBN 978-83-7934-191-7

Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej
al. Powstańców Warszawy 12, 35-959 Rzeszów
https://oficyna.prz.edu.pl

Nakład 100 + 45 egz. Ark. wyd. 14,4. Ark. druk. 21.
Oddano do druku w grudniu 2017 r. Wydrukowano w grudniu 2017 r.
Drukarnia Oficyny Wydawniczej Politechniki Rzeszowskiej, al. Powstańców Warszawy 12, 35-959 Rzeszów
Zam. nr 163/17

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne 5
Wprowadzenie 7
1. Formy i programy użytkowo-przestrzenne świątyń 11
2. Kościoły salowe 13
3. Kościoły bazylikowe 39
4. Kościoły pseudobazylikowe 61
5. Kościoły pseudohalowe 79
6. Neoromanizm w archidiecezji przemyskiej – podstawowe cechy 105
Tabele 107
Tabela 1. Ogólne informacje o parafii 109
Tabela 2. Ogólne informacje o obiekcie 114
Tabela 3. Podstawowe elementy planu i bryły 118
Tabela 4.1. Korpus nawowy – charakterystyka elementów zewnętrznych 123
Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych 129
Tabela 5.1. Prezbiterium – charakterystyka elementów zewnętrznych 136
Tabela 5.2. Prezbiterium – charakterystyka elementów wewnętrznych 142
Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych 148
Tabela 6.2. Transept – charakterystyka elementów wewnętrznych 156
Spis ilustracji 160
Rysunki 160
Fotografie 160
Literatura 164

abp Adam SZAL
METROPOLITA PRZEMYSKI

Przemyśl, 5 grudnia 2017 r.

SŁOWO WSTĘPNE

Archidiecezja przemyska posiada wiele pięknych świątyń rozsianych po malowniczych rejonach Podkarpacia. Budowle te znakomicie wpisały się w panoramy miast i wsi oraz są nieodłącznym elementem krajobrazu. Są wśród nich dostojne i bardzo stare kościoły wypełnione zabytkami, ale również budowle współczesne, będące świadectwem naszych czasów. Cieszymy się z wielkich monumentalnych świątyń jak i z tych małych kościółków i kaplic.

Najważniejszym dla Archidiecezji kościołem jest bazylika archikatedralna w Przemyślu, najstarszy wciąż czynny kościół w mieście. Podczas zwiedzania zauważamy nagromadzone w niej ślady różnych epok historycznych. W jednej świątyni odnajdziemy relikty romańskiej rotundy pw. św. Mikołaja, gotyckie sklepienia gwiaździste w prezbiterium, renesansowe nagrobki, czy barokowe kaplice, ale znajdziemy również wiele zabytków powstałych w okresie historyzmu. Niewprawne oko może nie zauważyć, że patrzy na neogotyckie, neorenesansowe czy neobarokowe ołtarze, powstałe na przełomie XIX i XX w. Wszystkie te nawarstwienia historyczne świadczą o bogactwie stylów architektonicznych, wzajemnie się dopełniających i niosących określone przesłanie, także teologiczne.

Koniec XIX w. i początek XX w. to w architekturze czas powrotu do stylów historycznych. Była to w pewnym sensie nostalgia za świątyniami wznoszonymi w średniowiecznej Europie i pragnienie naśladowania zawartego w nich piękna. Było to także szukanie własnej tożsamości narodowej, o czym przypominają nam Autorzy niniejszej publikacji. Wznoszono kościoły wykorzystując dawne formy architektoniczne, ale łącząc je równocześnie w nowy sposób, co daje współczesnym naukowcom ogromne pole badawcze. Fascynującym doświadczeniem jest odkrywanie idei przyświecających architektom tworzącym w duchu historyzmu, a także szukanie analogii i źródeł wykorzystanych przy budowie kościołów.

Archidiecezja przemyska może poszczycić się licznym realizacjami w duchu historyzmu. Mamy piękne kościoły neoromańskie, o których przeczytamy w tym opracowaniu, mamy także wiele budowli neogotyckich, znajdą się zapewne i neorenesansowe czy neobarokowe, co będzie przedmiotem kolejnych badań.

Inicjatywa przeprowadzenia analizy przestrzenno-użytkowej i architektonicznej kościołów z przełomu XIX w. i XX w. jest bardzo cenna dla późniejszych badań stylistycznych tych interesujących realizacji. Jest to zadanie trudne i czasochłonne, aby przebadać wszystkie realizacje neoromańskie, neogotyckie, neorenesansowe i neobarokowe na ziemi podkarpackiej, życzę zatem wytrwałości w dalszej pracy badawczej.

Autorzy niniejszej publikacji rozpoczynają swoje badania od przedstawienia kościołów neoromańskich archidiecezji przemyskiej. Jest to w pewnym sensie nobilitacja dla tych obiektów i wydobycie ich spośród bogatej panoramy przemyskich świątyń. Dziękuję za podjęty trud badawczy i za przybliżanie piękna naszych kościołów szerszemu gronu czytelników, do których dotrze ta książka.

+ Adam Szal

ARCYBISKUP METROPOLITA PRZEMYSKI

PL 37-700 PRZEMYŚL, Pl. Katedralny 4, tel. +48 16 678 66 94

WPROWADZENIE

Brak własnego Państwa, nostalgia za wielkimi dziejami kraju, za którymi tęskniły kolejne pokolenia Polaków, wreszcie „moda na gotyk" w całej Europie rozpoczęta wydaniem książki Wiktora Hugo „Katedra Marii Panny w Paryżu" były chyba przyczyną rozwoju tzw. „stylu nadwiślańskiego" na przełomie wieków. Reprezentowało go wielu twórców, wymieńmy choćby Jana Sasa Zubrzyckiego, Sławomira Odrzywolskiego, Stanisława Majerskiego, Teodora Talowskiego, Franciszka Stążkiewicza, Zygmunta Hendla, Aleksandra Gebauera, a większość ich realizacji stanowią niekwestionowane dzieła sztuki. Cóż bowiem mogło lepiej wpływać na przypomnienie wspaniałych dziejów Państwa, jak nie strzelistość budowli, wyraźnie dominujących w topografii miast i wyróżniających się w zabudowie prowincji lub niskie tajemnicze, słabo doświetlone obiekty romańskie, nawiązujące do genezy i początków Państwa Gnieźnieńskich Polan.

Architektura historyzmu doczekała się szeregu mniej lub bardziej obszernych publikacji, z których najbardziej syntetyczne wydają się być monografie autorstwa K. Stefańskiego. W jednej z nich (2000) zajął się problemem poszukiwania „stylu narodowego" w architekturze przełomu XIX i XX wieku. Okres zainteresowań obejmował około stu lat, który autor podzielił na dwa etapy z cezurą około 1905 roku. Wysnuł tezę, że poszukiwania „stylu narodowego" trwały do połowy XX stulecia. Okres do 1905 roku to czas poszukiwań i zastosowań form romańskich (geneza Państwa) i gotyckich (okres największej potęgi Państwa). Wyznaczył cykl architektury o cechach „rodzimych": koniec XIX wieku to triumf „gotyku wiślano-bałtyckiego", kolejny (1906–1912) to okres „stylu swojskiego", lata 20. charakteryzuje dominacja form neobarokowych, a wedle poglądu K. Stefańskiego w dalszym ciągu aktualna jest tęsknota za formami akcentowanymi na przełomie wieków, a wyrosłymi w czasie funkcjonowania Państwa w wiekach średnich. Ważną częścią jest indeks kościołów zawartych w tym opracowaniu, z obszaru południowej Polski wymieniono m.in. świątynie w Albigowej, Błażowej, Ciężkowicach, Grybowie, Jadownikach, Krościenku Wyżnym, kościoły krakowskie, obiekt w Równem i inne. Tu też została podkreślona teza Jana Sasa Zubrzyckiego, który twierdził, że system filarowo-szkarpowy pozwala tanio budować kościoły trójnawowe, np. w Szczurowej i daje się w pełni zastosować w kościołach neoromańskich, gdyż odpowiada duchowi „stylu nadwiślańskiego".

Tezy te K. Stefański (2005) rozwinął w kolejnej monografii poświęconej głównie architekturze świeckiej, rozszerzonej o pierwsze dziesięciolecia XIX wieku, gdzie na początku omówił uwarunkowania polityczne, społeczne, gospodarcze i techniczno-cywilizacyjne, które decydowały o nowych prądach w architekturze. Tu dał kolejną propozycję podziału w rozwoju architektury ziem polskich: klasycyzm (1800–1830), nurt romantyzmu (1830–1860), historyzm dojrzały (1860–1895), wreszcie późny historyzm i poszukiwanie nowych prądów na przełomie wieków. Podkreślił rozwój architektury również na prowincji, gdzie obiekty wzbogaciły krajobraz kulturowy, a wielki „skok cywilizacyjny" odbywał się na ziemiach polskich zgodnie z europejskim rytmem kulturowym. Powstałe wtedy budowle (dużą ich część przetrzebiły wojny i brak nadzoru konserwatorskiego) tworzą ważną część dziedzictwa narodowego. Indeksy osób i miejscowości pozwalają lepiej poruszać się po lekturze.

Dwie wyżej wymienione monografie K. Stefańskiego stanowią uzupełnienie i rozszerzenie tez i poglądów zawartych w jego pracy doktorskiej (1988) poświęconej polskiej architekturze sakralnej z lat 1880–1925. Autor ten odniósł się również do wpływów nadreńskich w architekturze ziem polskich, analizując elementy przybyłe z terenów Europy Zachodniej i widoczne w realizacjach na terenie Polski (1997).

Na naszą szczególną uwagę zasługuje artykuł K. Stefańskiego (1996) dotyczący architektury sakralnej Galicji przełomu XIX i XX wieku. Autor wymienił w nim kilka ważniejszych kościołów i twórców, ale nie dokonał analizy architektonicznej obiektów, bardziej zajął się koncepcją „gotyku wiślano-bałtyckiego", „stylu przejściowego", „nadwiślańskiego" i różnicami w poglądach na sztukę wybitniejszych twórców. Chyba nie sposób zgodzić się z jego tezą, że kościół w Grybowie był inspirowany projektem świątyni św. Stanisława na Woli w Warszawie, raczej kościołem w miejscowości Szylele na Żmudzi – analogiczny plan z 1897 roku, ewentualnie realizacją w Stulgiali z 1900 roku. Podobnie A. Majdowski (1993) opisując świątynie w Królestwie Polskim i określając ich cechy (styl bizantyjski, lombardzki, wiślano-bałtycki, neoromański, neoklasycystyczny, itp.) nie poddał ich analizie architektonicznej. Autor ten (1985) w innej publikacji przeanalizował podstawy prawne budownictwa rzymskokatolickiego w Królestwie Polskim, postulaty twórczości narodowej przed powstaniem styczniowym i przyczyny rozwoju architektury po powstaniu. Mocno też zaakcentował dyskusje toczące się wśród architektów nad kierunkami budownictwa sakralnego. Wreszcie (1991) studiując realizacje neoromańskie dokładnie scharakteryzował ich elementy: styl bizantyjski, lombardzki, neoromanizm około połowy XIX wieku, Rohbau z kościołem na Woli, tzw. styl przejściowy, tradycjonalizm i modernizm. Nie ze wszystkimi jego tezami można się zgodzić, ale wyraźnie zaznaczył kierunki przyszłych badań.

Duże znaczenie poznawcze miały polemiki na temat działalności Zdzisława Mączeńskiego między K. Stefańskim (1990, 1994) a J.S. Wrońskim (1993, 1994). Dowodzą one, że między historykami architektury są różnice dotyczące oceny twórców, co z kolei daje nadzieję na dalszy rozwój studiów nad budownictwem sakralnym historyzmu. Spośród szkiców poświęconych budownictwu kościelnemu epoki historyzmu na terenie Galicji na uwagę zasługuje analiza kościołów Teodora Talowskiego na terenie diecezji tarnowskiej autorstwa Z. Beiersdorfa (1986), a także artykuł o artystycznych tendencjach architektury sakralnej również na terenie diecezji tarnowskiej pióra M. Korneckiego (1986). Wyodrębnił on kilka okresów w dziejach budownictwa: józefinizm, historyzm i eklektyzm, neogotyk i styl nadwiślański i każdemu z nich przypisał charakterystyczne obiekty. Przeanalizował też rozwój architektury kościelnej w diecezji tarnowskiej od czasu jej utworzenia do upadku Austro-Węgier. Jego tezę, że Votiv-Kirche w Wiedniu mógł stać się inspiracją do rozwoju neogotyku warto prześledzić. Autor podał kilka przykładów świątyń neogotyckich w diecezji, od najstarszych w Rzepienniku Biskupim i Łużnej do chyba najmłodszej w Łapczycy (1933), wymieniając przy okazji wybitniejszych twórców. Wyraził również przekonanie, że prace przy katedrze tarnowskiej (1889–1897) przekształciły obiekt w budowlę neogotycką. Szczegółową analizą sakralnych dzieł Talowskiego zajął się również W. Bałus (1992), który podzielił jego działalność na dwa etapy, przypisując mu typowe dla tych okresów formy. Autor również omówił wcześniej (1987) świecką architekturę Teodora Talowskiego. Realizacje Teodora Talowskiego omówił też J. Opaska (2001) dzieląc je na cztery grupy: 1) trójnawowe z transeptem, 2) jednonawowe, 3) trójnawowe, ale bliskie układowi centralnemu, 4) założenia centralne. W tym artykule po raz pierwszy dokonano próby analizy (bardzo niepełnej, ograniczonej w zasadzie do planu) architektonicznej obiektów, również tych niezrealizowanych (jednak plan kościoła w Bóbrce z 1895 roku autor omawia jako zrealizowany, mimo że był to pierwszy, niezrealizowany projekt, a kościół zbudowano według projektu drugiego, z roku 1905). Zasługą autora jest podkreślenie, ale też za Z. Beiersdorfem, cech dekoracji architektonicznej stosowanej przez Talowskiego. Ustalenia J. Opaski mogą być punktem wyjścia do pełnych analiz stylistycznych neogotyckich świątyń galicyjskich.

Od lat 80. XX wieku pojawia się seria prac magisterskich omawiające wybitne dzieła budownictwa sakralnego, m.in. R. Słoty o parafii i kościele w Jedliczu (1992). Niestety nie ustrzeżono się w nich podawania nieprecyzyjnych nazw dotyczących form obiektów, mylono tu bazyliki z pseudoazylikami, nie rozróżniano kościołów halowych od pseudohalowych, czy nawy poprzecznej (transeptu) od kaplic. Powstają też prace doktorskie o wybitnych obiektach (np. o kościele w Limanowej J.S. Wrońskiego) lub omawiające działalność architektów. Tu możemy wymienić dysertację A. Majdowskiego o wybitnym

twórcy okresu historyzmu na terenie Królestwa Polskiego – Józefie Piusie Dziekońskim (1995), H. Górskiej o działalności Sławomira Odrzywolskiego (1979) – główne tezy opublikowała w 1982 roku (w jego życiu okresu krakowskiego wyróżniła pięć etapów: historyzm, eklektyzm, fazę poszukiwań nowego stylu, secesję i neoklasycyzm) lub M. Omilanowskiej (1995) dotyczącą twórczości Stefana Szyllera. A. Majdowski podał liczne plany zaprojektowanych przez Dziekońskiego świątyń i omówił jego dokonania w porządku chronologicznym. Autor podzielił kościoły na bazyliki, hale i świątynie jednonawowe (sale) nie dokonując jednak analizy architektonicznej. Wyróżnił grupę projektów zrealizowanych i niezrealizowanych oraz niepotwierdzonych lub błędnie określonych. Wymienił prace konserwatorskie (dobudowy i rozbudowy) prowadzone wg projektów Dziekońskiego. Z Galicji wymienił jedynie Grybów, zresztą jedyny obiekt tu zaprojektowany przez tego twórcę.

Wymieńmy wreszcie badaczy zajmujących się pozostałymi częściami Polski. J. Żywicki (1996, 1998) przeanalizował kościelne budownictwo neogotyckie na obszarze między Bugiem a Wisłą, a był to głównie teren działalności Ksawerego Dionizego Drozdowskiego (1997). Autor w tych opracowaniach dokonał podziału na okresy stosowania tego typu budownictwa. Jako najstarszą fazę uznał okres 1764–1812, gdzie po raz pierwszy pojawiły się te realizacje, ale w większości przypadków nie dotrwały naszych czasów. Za drugi okres uznał lata 1812–1870 i powiązał je z modą „na gotyk" w całej Europie, a fazę trzecią (1870–1914) uznał za okres dojrzałego i późnego historyzmu. Każdemu z tych okresów przypisał konkretne realizacje, a w późniejszej z prac zamieścił katalog obiektów z analizą architektoniczną. Szczegółowego opisu budowli dokonał analizując kościoły zbudowane wg koncepcji Ksawerego Drozdowskiego (1997). Z opracowań dotyczących terenów Polski północno-wschodniej wymieńmy prace K.A. Jabłońskiego (2002, 2004) dotyczące budownictwa neogotyckiego na Białostocczyźnie. Przywołajmy wreszcie W. Baraniewskiego, który zajął się kościołem Karla Schinkla w Krzeszowicach (1982).

W ostatnich latach pojawiło się także sporo krótkich opracowań historycznych i architektonicznych, często na poziomie amatorskim, ale podających niektóre fakty z dziejów miejscowości i ogólnie opisujące świątynie. Wymienić tu można wsie i kościoły w Żurawicy, Strachocinie, Niebieszczanach, Myczkowie, Izdebkach, Sieteszy, Kraczkowej i in.

Trzeba wreszcie wspomnieć o notkach dotyczących poszczególnych obiektów zawartych w leksykonach, katalogach (z Katalogiem Zabytków Sztuki w Polsce na czele), schematyzmach i rocznikach diecezjalnych (Rocznik, 1997). Niekiedy cenne informacje można odnaleźć na stronach parafii (dane faktograficzne z kronik parafialnych). Znakomity walor źródłowy mają także międzywojenne publikacje w czasopismach, na uwagę zasługuje zwłaszcza „Architekt", którego poszczególne numery zawierają projekty różnych budowli.

Należy wreszcie wspomnieć o niepublikowanej dokumentacji konserwatorskiej, w szczególności o kartach ewidencyjnych zabytków (tzw. białe karty) i decyzjach o wpisaniu obiektów architektonicznych do rejestru zabytków, zawierających zwykle dość szczegółowe omówienia poszczególnych obiektów.

Powyższy krótki przegląd literatury pozwala zauważyć, że historyzm posiada opracowania syntetyczne dotyczące przede wszystkim Królestwa Polskiego, a także Lubelszczyzny oraz Białostocczyzny. Zdarzają się też opracowania dotyczące twórczości niektórych projektantów obejmujących działalnością teren Galicji. Galicja doczekała się jednak głównie jednostkowych opracowań poszczególnych obiektów, ale są one najczęściej niepublikowane (prace magisterskie lub doktorskie), podobnie jak karty ewidencyjne zabytków.

Celem całej zamierzonej serii związanej z neoromańskim, neogotyckim, neorenesansowym i neobarokowym budownictwem w dzisiejszych diecezjach historycznej Galicji jest bardzo szczegółowe przeprowadzenie analizy przestrzenno-użytkowej i architektonicznej obiektów. Będzie to część wstępna przydatna do późniejszej analizy stylistycznej tych ciekawych, niepowtarzalnych realizacji. Z tego też powodu nie znajdziemy tu wielu analogii i powiązań stylistycznych, choć na pewne podobieństwa między obiektami będziemy się starali zwracać uwagę. Nie zajmiemy się też genezą tego typu budowli, ale dokładna analiza wątków budowlanych pomoże uzyskać odpowiedź na temat początków, przebudów i programów przestrzennych. Podkreślając dopiero początek naszej drogi badawczej, mamy nadzieję, że Czytelnik

znajdzie tu wiele informacji o obiektach powstałych na przełomie XIX i XX wieku, a szczegółowe opracowanie kolejnych grup obiektów pozwoli nam później na dokonanie szerszej syntezy.

Szczegółową analizę architektoniczną przeprowadziliśmy w dziewięciu tabelach zamieszczonych po tekście zasadniczym. Wykazy źródeł informacji (publikowanych oraz niepublikowanych) zawartych w tabelach znajdują się tylko w tabeli pierwszej – w kolejnych zamieściliśmy wyłącznie odwołania do źródeł i opracowań, z których zaczerpnęliśmy informacje faktograficzne. Musimy przy tym podkreślić, że analizę architektoniczną przeprowadziliśmy przede wszystkim na podstawie naszych obserwacji i sporządzonej przez nas dokumentacji fotograficznej, którą częściowo tu prezentujemy. Do innych źródeł (w tym kart ewidencyjnych zabytków) odwołujemy tylko w przypadku jednostkowych danych, których nie weryfikowaliśmy samodzielnie (np. informacje dotyczące więźby dachowej), również plany obiektów podajemy za kartami ewidencyjnymi.

Tabele pozwoliły nam usystematyzować zebrany materiał, który został pogrupowany w kilku blokach. Tabela 1 oprócz zestawienia wykorzystanej literatury i źródeł zawiera podstawowe informacje administracyjne i chronologiczne o miejscowości i parafii. W tabeli 2 przedstawiliśmy ogólne informacje o obiekcie, m.in. projektancie i czasie budowy, a w kolejnej – o podstawowych elementach planu i bryły każdej ze świątyń. Kolejne tabele dotyczą już poszczególnych części budowli – odpowiednio korpusu nawowego (4.1. i 4.2), prezbiteriu (5.1. i 5.2) oraz transeptu (6.1. i 6.2.). Są one dość szczegółowe, przedstawiają zarówno informacje konstrukcyjne, jak i związane z dekoracją elewacji i wnętrza. Z uwagi na zbyt duże zróżnicowanie nie uwzględnialiśmy w tabelach informacji dotyczących fasad, przedstawiając je tylko w części opisowej.

Część tekstowa książki zawiera opisową charakterystykę poszczególnych obiektów zgrupowanych w kolejnych rozdziałach wg typów brył, wzbogaconą fotografiami poszczególnych elementów architektonicznych oraz planami większości budowli. Charakterystyki typów brył dokonaliśmy w rozdziale pierwszym, przyporządkowując również analizowane obiekty do poszczególnych grup. Kolejne rozdziały zawierają szczegółowe omówienia poszczególnych elementów architektonicznych każdej ze świątyń, a jako zasadniczy materiał posłużyła nam własna dokumentacja fotograficzna (wybrane fotografie publikujemy). Inne źródła – jeżeli były wykorzystane – zostały wskazane w przypisach. Tu podkreślmy tylko, że dzięki uprzejmości Księdza Proboszcza prezentujemy pierwotne plany kościoła w Błażowej autorstwa Jana Sasa Zubrzyckiego, przechowywane w archiwum parafialnym w Błażowej, za których udostępnienie chcielibyśmy w tym miejscu Księdzu Proboszczowi podziękować.

W ostatnim rozdziale przedstawiliśmy najważniejsze wnioski z przeprowadzonej analizy. Na tym etapie nie dokonujemy szerokich porównań, staramy się raczej syntetycznie scharakteryzować omawianą w tej książce grupę budowli, a charakterystyka ta posłuży nam jako punkt wyjścia do dalszych analiz.

Pozostało jeszcze odnieść się do użytego w tytule naszej pracy terminu „neoromańskie". Musimy wyraźnie podkreślić, że architektura sakralna historyzmu nie jest „jednorodna" stylistycznie. Jako elementy neoromańskie możemy potraktować łuki półkoliste w zamknięciach przepruć okiennych i arkad wewnętrznych, sklepienia krzyżowe, nawiązujące do romanizmu kolumny, biforia, znaczenie mają też proporcje budowli. Elementy neogotyckie to z kolei żebro krzyżowe, łuk oporowy, oszkarpowanie, wreszcie – jako ostatni – łuk ostry (często w powszechnej świadomości traktowany jako główny wyznacznik neogotyku). Sklepienia kolebkowe z lunetami można natomiast łączyć raczej z elementami barokowymi, podobnie spływy wolutowe. W architekturze przełomu XIX i XX wieku obserwujemy swobodne łączenie tych elementów, zatem w wielu przypadkach klasyfikacja stylistyczna nie jest jednoznaczna. Najbardziej nieostra jest chyba klasyfikacja świątyń projektowanych przez Teodora Talowskiego – spośród omawianych tu przez nas są to obiekty w Bóbrce i Laszkach – do czego odniesiemy się jeszcze w dalszej części opracowania, tu wspomnijmy tylko, że projektant ten łączy oszkarpowanie z półkolistymi łukami, w sklepieniach krzyżowych wykorzystuje zaostrzone łuki, ale bez użycia żeber. Zdecydowaliśmy się zatem klasyfikować obiekty na podstawie elementów dominujących, do czego odniesiemy się w podsumowaniu niniejszej publikacji.

1. FORMY I PROGRAMY UŻYTKOWO-PRZESTRZENNE ŚWIĄTYŃ

Zanim przejdziemy do charakterystyki architektonicznej omawianych w tej publikacji świątyń przedstawimy kilka uwag dotyczących form przestrzennych budowli sakralnych, które stosowano na przełomie wieku XIX i XX.

Najprostsze są budowle jednonawowe, które nazywamy salami. Posiadają one prezbiteria tej samej wysokości co korpus, bądź niższe, nakryte odrębnym dachem i najczęściej węższe od nawy, Prezbiteria mają różne zamknięcia, dominują w nich zamknięcia trójboczne, rzadziej pięcioboczne lub prostą ścianą, a w kościołach o przeważających cechach neoromańskich lub neobarokowych pojawiają się często zamknięcia absydialne.

Bardziej złożone są bryły, które nazywamy bazylikami i halami. Wśród tych pierwszych możemy wyróżnić dwie formy: bazylikę klasyczną i pseudobazylikę (pamiętajmy, że te budowle mają starą tradycję, sięgającą czasów starożytnych). Bazylikę kryją dwa rodzaje dachów: nad nawą główną, zawsze wyższą od naw bocznych, zakłada się dach dwuspadowy (siodłowy), a nad bocznymi dachy pulpitowe. Prezbiterium jest kształtowane jak przy kościołach salowych, wysokością dostosowane do wysokości kalenicy nawy głównej, bądź też obniżone w stosunku do korpusu; zamknięcie prezbiterium jest analogiczne jak przy salach, zaś jego szerokość równa się szerokości nawy głównej, rzadziej jest węższa lub szersza o grubość muru. Cechą wyróżniającą bazyliki są przeprucia okienne w ścianach nawy głównej ulokowane nad pulpitowymi dachami naw bocznych. Doświetlają one wnętrze kościoła, tak jak otwory okienne w niższych nawach bocznych oraz w prezbiterium. Podobnie ukształtowano pseudobazylikę, kryjąc ją analogicznymi dachami: siodłowym i pulpitowymi. Tu jednak cechą wyróżniającą są niskie ściany nawy głównej nad nawami bocznymi, które uniemożliwiają wykonanie w nich przepruć okiennych. Stąd wnętrze doświetlają jedynie okna naw bocznych i przeprucia w prezbiterium, najczęściej zaopatrzone w witraże. W tej kreacji ważna przestrzeń nawy głównej prowadzącej od wejścia ku ołtarzowi głównemu jest najbardziej zaciemnionym miejscem kościoła.

Wreszcie ostatnią formą brył są kościoły halowe i pseudohalowe. Trzy nawy świątyni przekrywane są tu wspólnym dachem dwuspadowym (prezbiterium ukształtowano jak w salach i kreacjach bazylikowych), a różnica między halą a pseudohalą polega na różnicy wysokości naw. Hala ma nawy równej wysokości, w pseudohali nawy boczne są niższe od nawy głównej. Dodajmy jeszcze, że w kościołach halowych i pseudohalowych nawy główne są słabiej doświetlone, podobnie jak w kościołach pseudobazylikowych.

W przypadku każdego z wymienionych rodzajów brył możliwe jest występowanie (lub nie) nawy poprzecznej, a tym samym nadanie świątyniom form transeptowych lub beztranseptowych. W przypadku świątyń beztranseptowych mogą także występować po bokach korpusu nawowego symetryczne przybudówki, pełniące funkcję kaplic. Osobnym problemem jest występowanie przybudówek przyprezbiterialnych, najczęściej o funkcjach zakrystii i skarbczyka, a także innych przybudówek przy pozostalych częściach budowli (najczęściej rozmaicie zlokalizowane kruchty i wieżyczki mieszczące klatki schodowe).

Przedstawiona wyżej typologia nie odbiega od typologii obiektów sakralnych wznoszonych przez stulecia, historyzm nie wypracował zatem własnych typów brył, nawiązując w tym zakresie do wcześniejszych stylów architektonicznych, podobnie jak w przypadku dekoracji i konstrukcji.

W literaturze przedmiotu dość często można niestety zauważyć niepoprawną klasyfikację brył, m.in. traktowanie pojęć „hala" i „pseudohala" jako synonimy, a także określanie kościołów pseudohalowych jako pseudobazyliki (rzadziej pseudobazylik jako pseudohale lub hale). Taką zamienność pojęć zaobserwowaliśmy rów-

nież w odniesieniu do obiektów analizowanych w tej publikacji, co bedziemy starali się akcentować w trakcie analizy.

W archidiecezji przemyskiej świątynie salowe o cechach neoromańskich reprezentowane są przez kościoły w Albigowej, Bachórzu, Łubnie, Miejscu Piastowym i Rakszawie, Świątynie bazylikowe wzniesiono w Błażowej i Jedliczu, zaś pseudobazylikowe w Bóbrce, Laskach i Trześniowie. Wreszcie obiekty pseudohalowe to kościoły w Birczy, Dylągowej, Futomie, Grabownicy, Niebieszczanach i Zręcinie. Nie ma w tej grupie świątyń halowych, do czego jeszcze wrócimy.

2. KOŚCIOŁY SALOWE

Na terenie archidiecezji przemyskiej cechy neoromańskie posiadają salowe kościoły w Albigowej, Bachórzu, Łubnie, Miejscu Piastowym i Rakszawie.

Kościół w **Albigowej** p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny został zbudowany w latach 1895–1897 (Popek-Olszowa B., 2011; Katalog 1994, s. 93; Rocznik 1997, s. 275; Żabicki 2013, s. 230) za pieniądze parafian i Romana Potockiego, a inicjatorem jego budowy był proboszcz Antoni Tyczyński. Parafia ma starą tradycję – erygowana była przed 1391 rokiem przez Ottona z Pilczy (Katalog 1994, s. 93; Popek-Olszowa B., 2011; Rocznik 1997, s. 275). W 1623 roku Konstanty Korniakt wznowił i rozszerzył fundację parafii (Rocznik 1997, s. 275). Kościół, konsekrowany w 1910 roku przez biskupa przemyskiego Józefa Sebastiana Pelczara (Popek-Olszowa B., 2011), stanął na miejscu starszych kościołów drewnianych, a jego projektantem był Sławomir Odrzywolski, któremu pomagał łańcucki budowniczy Stanisław Cetnarski (Katalog 1994, s. 93; Popek-Olszowa B., 2011; Rocznik 1997, s. 275; Żabicki 2013, s. 230). Świątynię o cechach neoromańskich, ale w której można także zauważyć elementy neogotyckie, ulokowano w środkowo-wschodniej części miejscowości na niewielkim wzniesieniu, u którego podnóża stoją kamienne figury św. Józefa z Dzieciątkiem, Chrystusa w cierniowej koronie oraz świętych Jana Nepomucena i Antoniego. W sąsiedztwie od wschodu stoi plebania, od południa wikarówka. Orientowany kościół beztranseptowy (rys. 1) z prezbiterium niższym od korpusu zbudowano z cegły na kamiennych fundamentach (fot. 1). Przy drugim od wschodu przęśle korpusu po stronie południowej dostawiono prostokątną kruchtę (fot. 2), od północy pięcioboczną kaplicę otwartą na nawę (fot. 3). Również przy północnej ścianie prezbiterium stanął aneks o dwóch prostokątnych lokalnościach, z przedsionkiem na planie nieregularnego pięcioboku (Popek-Olszowa B., 2011). Fasadę zachodnią wieńczy zlicowana z nią przysadzista wieża wtopiona w korpus budowli. Czteroprzęsłowy korpus, oszkarpowany dwuuskokowymi przyporami z pulpitowymi dachówkowymi daszkami, nakryty jest dwuspadowym dachem krytym blachą, z drewnianą więźbą krokwiowo-stolcową o mieczowatych stolcach z zastrzałami i rozporami (Popek-Olszowa B., 2011); prezbiterium również przekryte jest dachem dwuspadowym. Nad kruchtą i zakrystią założono dachy pulpitowe, nad kaplicą pięciopołaciowy. Na korpusie od strony prezbiterium widać trójkątny szczyt, a elewację zdobi cokół kamienny i mocno profilowany gzyms okapowy. Dodatkowo południową kruchtę zwieńczono sterczynami, a szczyt nad kaplicą flankują ozdobne fiale. Nawę przesklepiono krzyżowo, wspierając sklepienie na półkolistych gurtach spływających na przyścienne filary, a między nimi umieszczono ostrołukowe wnęki (fot. 4). Opisując sklepienie nawy dodajmy jeszcze, że w kruchcie zastosowano sklepienie krzyżowe, a w kaplicy wielopolowe.

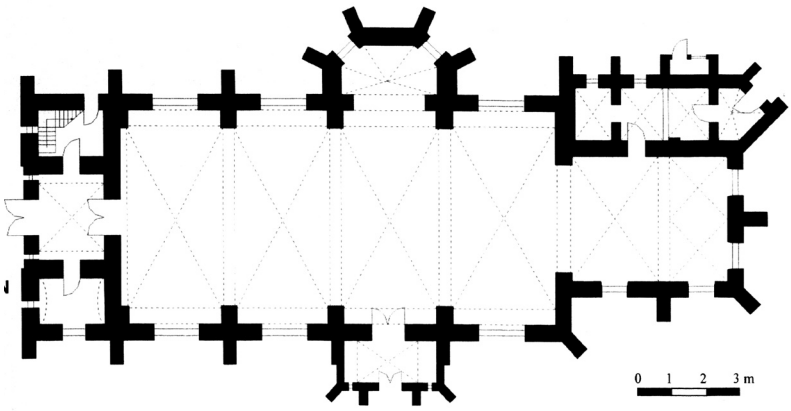

Rys. 1. Albigowa – kościół. Plan świątyni (źródło: B. Popek-Olszowa, 2011).

Fot. 1. Albigowa – kościół. Widok ogólny.

Fot. 2. Albigowa – kościół.
Kruchta południowa.

Fot. 3. Albigowa – kościół.
Kaplica północna.

Fot. 4. Albigowa – kościół. Widok ogólny nawy.

Zajmijmy się teraz doświetleniem kościoła i dekoracją ścian wewnętrznych. Okna nawy z witrażami figuralno-ornamentalnymi umieszczono w półkoliście zamkniętych blendach obramionych cegłą: górą dano pięciolistne rozety, a dołem triforia z parapetami krytymi dachówką (fot. 5). Ściany rozczłonkowane są przez czworoboczne przyścienne filary, w 1972 roku Bolesław Dusza (Katalog 1994, s. 94; Popek-Olszowa B., 2011) udekorował je figuralno-ornamentalną polichromią, a sklepienie motywami ornamentalnymi i złoconą imitacją żeber. Nad wejściem do świątyni umieszczono chór muzyczny ze zdobioną balustradą z szerokich desek wsparty na długich, profilowanych kamiennych kroksztynach, otwarty do nawy dużą półkolistą arkadą (fot. 6–7).

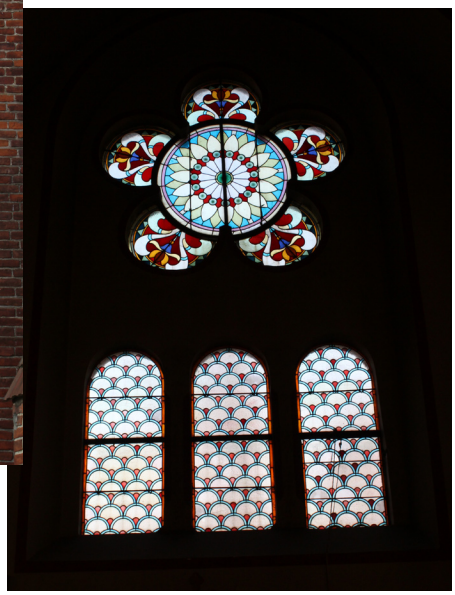

Fot. 5. Albigowa – kościół. Okno i witraż w nawie głównej.

Dwuprzęsłowe prezbiterium jest węższe od nawy, prosto zamknięte, jego elewację zdobi kamienny cokół i profilowany gzyms wieńczący. Nakryto je dwuspadowym krytym blachą dachem i oszkarpowano dwuuskokowymi przyporami. Narożne skośne szkarpy przykryto jednospadowymi daszkami z dachówki, północna z dwiema blendami jest dłuższa, będąc jednocześnie ścianą przedsionka zakrystii. W trójkątnym szczycie, zwieńczonym schod-

Fot. 6. Albigowa – kościół. Chór muzyczny.

Fot. 7. Albigowa – kościół.
Polichromia w nawie głównej.

Fot. 8. Albigowa – kościół.
Zamknięcie prezbiterium.

Fot. 9. Albigowa – kościół. Sklepienie w zamknięciu prezbiterium.

Fot. 10. Albigowa – kościół. Polichromie w prezbiterium.

Fot. 11. Albigowa – kościół. Łuk tęczowy.

kową sterczyną, a po bokach flankowanym filarkami, przepruto trzy wąskie, półkoliście zamknięte okna, przy czym środkowe jest wyższe (fot. 8). Prezbiterium przekryto sklepieniem krzyżowym wspartym na ostrołukowym gurcie, w zamknięciu dodając lunety (fot. 9). Zakrystię z dachem pulpitowym, krytym blachą, sklepiono krzyżowo, a w przedsionku dano sklepienie pięciopolowe o nieregularnych wysklepkach (Popek-Olszowa B., 2011). Ściany prezbiterium rozczłonkowane są przez służki gurtu przęsłowego, a dekorują je polichromie figuralne i ornamentalne, ornamentami ozdobiono też powierzchnię sklepień, ale tu dodano jeszcze złoconą imitację żeber (fot. 10). Łuk tęczowy tworzy masywna ostrołukowa arkada (fot. 11), a komunikację z zakrystią zapewnia otwór drzwiowy zamknięty łukiem odcinkowym; przejście do zakrystii dostępne jest również z zewnątrz. Uskokowo rozglifione okna otrzymały ceglane obramienia i kryte dachówką parapety oraz figuralno-ornamentowe witraże.

Wertykalizm budowli akcentuje czworoboczna wieżyczka na sygnaturkę z przeźroczami i dachem ostrosłupowym pobitym blachą (fot. 12)

Fot. 12. Albigowa – kościół. Sygnaturka.

Fot. 13. Albigowa – kościół. Fiala w narożniku fasady.

Fot. 14. Albigowa – kościół. Portal w fasadzie.

oraz zlicowana wieża w fasadzie zachodniej. Narożniki wieży i fasady ozdobiono fialami (fot. 13), a szczyt wimpergą z krzyżem. W dolnej części fasady w dużej ceglanej blendzie z wyraźnym obramieniem ceglanym przepruto prostokątny otwór drzwiowy, umieszczając go w piaskowcowej oprawie. Obramienie portalu tworzą masywne profilowane kolumny, a na schodkowym szerokim nadprożu wyryto prosty grecki krzyż (fot. 14). Portal ten stylistycznie nawiązuje do renesansowych odrzwi. Nad nim dano dużą tynkowaną rozetę, a w niej siedem witrażowych okulusów. Górne jej części zostały przeprute oknami o półkolistych zamknięciach. W szczycie od frontu umieszczono triforium, pod nim pięć okien arkadowych, a niżej w tynkowej kolistej blendzie przepruto niewielki okulus (fot. 15). Boczne ściany wieży zdobi tynkowy profilowany gzyms koronujący, a na poziomie pięciookiennych arkad w ścianie czołowej dano triforia.

Na koniec opiszmy wyposażenie kościoła. Ołtarze boczne przy łuku tęczowym pochodzą z kościoła dominikanów w Łańcucie, skasowanego w 1820 roku. Zostały one konserwowane w 1973 roku przez Mariana Dzierżę z Krakowa. Pierwszy z nich (fot. 16) z rokokową ornamentyką pochodzi z około 1780 roku i nosi cechy lwowskiej szkoły. Jest to obiekt jednokondygnacyjny z parami kolumn po bokach i zwieńczeniem, w którym umieszczono glorię promienistą z monogramem Maryi, anioły i puttę. W polu głównym znajduje się przemalowany, chyba XVIII-wieczny, obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, obok rzeźby świętych: Tomasza z Akwinu i Henryka Suzo. Drugi z ołtarzy (fot. 17), starszy, z 1742 roku, o cechach regencji, prawdopodobnie wykonany został w Jarosławiu, w warsztacie Tomasza Huttera. Został przerobiony w 2. połowie XVIII wieku, gdy w zwieńczeniu dodano mu parę puttów na osi, a w ciągu XIX i XX stulecia wymieniono elementy stolarki i część ornamentów. Jest obiektem jednokondygnacyjnym flankowanym przez kolumny kompozytowe, dźwigające wyłamane belkowanie zwieńczone przerwanym przyczółkiem z rzeźbami będącymi personifikacją Miłości i Nadziei oraz postaciami dwóch chłopców z sercem gorejącym i pochodnią. Pierwotne wyposażenie pola głównego ołtarza zostało zastąpione nowy-

Fot. 15. Albigowa – kościół. Fasada – widok ogólny.

Fot. 16. Albigowa – kościół. Lewy ołtarz boczny.

Fot. 17. Albigowa – kościół. Prawy ołtarz boczny.

Fot. 18. Albigowa – kościół. Ołtarz główny.

Fot. 19. Albigowa – kościół. Ambona.

mi atrybutami pochodzącymi z 2. połowy XVIII wieku. Ołtarz główny (fot. 18) o cechach neorenesansowych został wykonany około roku 1897, ale włożono w niego młodsze obrazy (pierwotnie był przeznaczony dla kościoła w Trzcianie k. Rzeszowa). Kolejnym elementem wyposażenia jest ambona (fot. 19) z 1780 roku, również pochodząca z kościoła dominikanów w Łańcucie. Została odnowiona w 1973 roku przez Mariana Dzierżę. Przy parapecie schodów znajduje się bramka, na koszu rzeźby ewangelistów, a baldachim zwieńczony figurą Chrystusa Zwycięskiego dźwigają hermy–atlanty. Na koniec wymieńmy jeszcze barokową chrzcielnicę z czarnego marmuru z 2. połowy XVII wieku, do której dodano późniejszą pokrywę (Katalog 1994, s. 94).

Kościół w **Bachórzu** p.w. św. Wojciecha i Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny (Katalog 1974, s. 1; Rocznik 1997, s. 68) jest kolejną świątynią należącą do tej grupy. Samodzielną parafię ustanowił w tej miejscowości biskup przemyski Józef Sebastian Pelczar w 1909 roku, ale jeszcze w XVI wieku (1593) Katarzyna z Maciejowskich Wapowska zbudowała tu pierwszy kościół, który biskup przemyski Wawrzyniec Goślicki afiliował do parafii Harta. W 1886 roku decyzją biskupa Łukasza Soleckiego, z uposażenia Wandy Ostrowskiej i Zdzisława Skrzyńskiego, ustanowiono tu ekspozyturę. Za fundatorkę kościoła neoromańskiego uważa się Wandę Ostrowską, która zapłaciła za budowę świątyni wznoszonej w latach 1871–1873, a później dołożyła się do uposażenia ekspozytury. Gotowy obiekt konsekrował w 1891 roku biskup przemyski Jakub Glazer (Rocznik 1997, s. 68). Usytuowano go w centrum wsi przy trasie Przemyśl–Dynów i opasano metalowym ogrodzeniem z kamiennymi słupkami nakrytymi betonowymi czterospadowymi daszkami, postawionym na betonowym murku. Oprócz wyżej wzmiankowanego kościoła z 1593 roku fundacji Katarzyny Wapowskiej, który dotrwał do 1770 roku, i obiektu dziś funkcjonującego powstałego w pierwszych latach 70. XIX stulecia, był tu jeszcze kościół zbudowany w 1775 roku, poświęcony w 1777 roku (Rocznik 1997, s. 68).

Kościół obecny (fot. 20) jest otynkowaną, orientowaną, prostą beztranseptową salą, z prezbite-

Fot. 20. Bachórz – kościół. Widok ogólny.

Fot. 21. Bachórz – kościół. Sygnaturka.

Fot. 22. Bachórz – kościół. Sklepienie nawy.

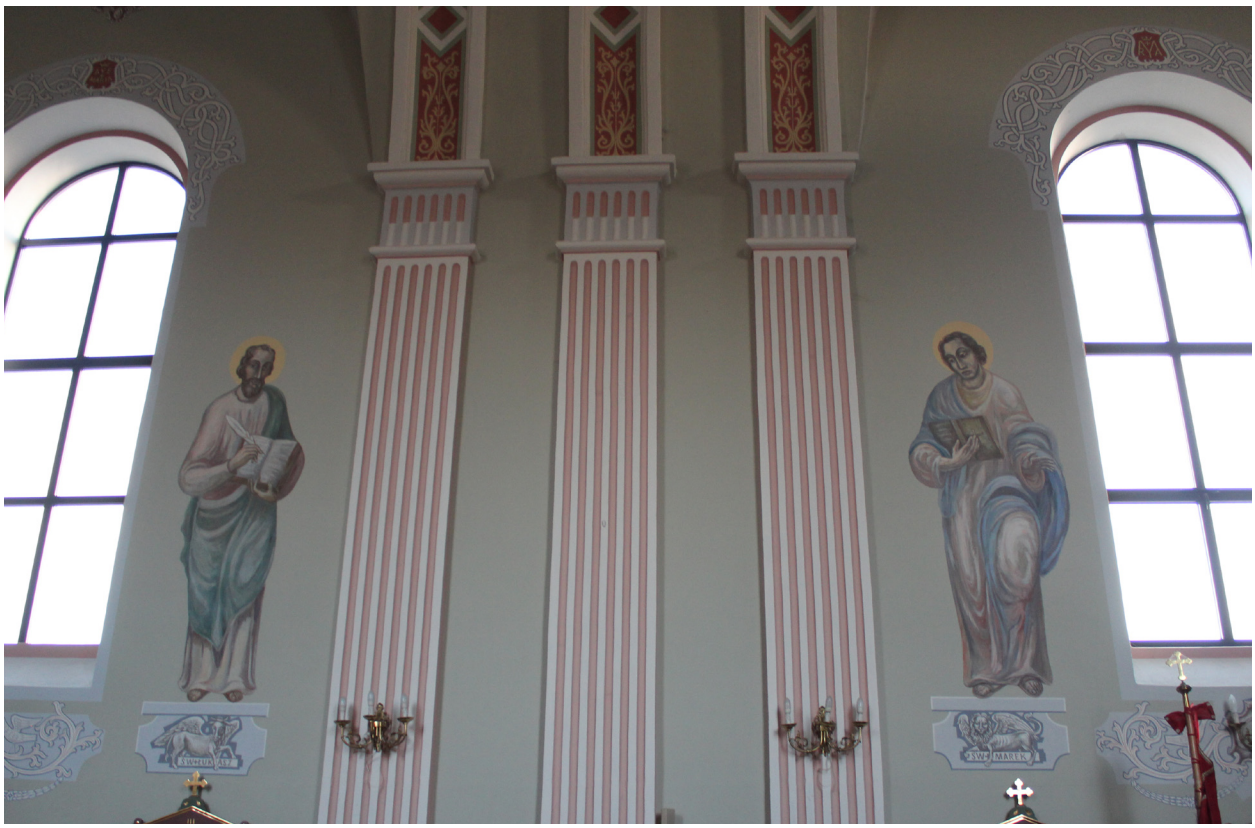

Fot. 23. Bachórz – kościół. Polichromia i pionowy podział ścian.

Fot. 24. Bachórz – kościół. Wnętrze nawy i chór muzyczny.

rium o wysokości równej z korpusem nawowym, a jedyną dobudówką jest przyprezbiterialna zakrystia dostawiona od północy. Nieoszkarpowany korpus budowli został ozdobiony cokołem z fartuchem, zdwojonymi lizenami, fryzem arkadkowym oraz profilowanym gzymsem wieńczącym obiegającym cały obiekt, a nakryto go dwuspadowym dachem krytym blachą. Wertykalizm budowli wzmacnia sześcioboczna sygnaturka z cebulastym hełmem na profilowanej podstawie, na której postawiono latarnię z analogicznym mniejszym hełmem zwieńczonym kulą i krzyżem, a całość obito blachą (fot. 21). Wnętrze podzielono na dwa przęsła i przekryto sklepieniem krzyżowym na zdwojonych gurtach, ale między przęsłami nawy założono gurty potrójne (fot. 22). Ściany zostały rozczłonkowane pilastrami z profilowanymi kapitelami, które odpowiadają gurtom sklepiennym, m.in. pilastry międzyprzęsłowe zostały potrojone (fot. 23). W dolnej części ścian założono drewnianą boazerię, wyższe partie polichromowano motywami roślinnymi, medalionami, sylwetkami ewangelistów i świętych, a na sklepieniu położono polichromię o motywach roślinnych i figuralnych. Wnętrze doświetlają półkoliście zamknięte przeprucia okienne o schodkowych rozglifieniach, z płytkimi blaszanymi parapetami. W części zachodniej ulokowano prosty, w środku mocno zryzalitowany i wysunięty do wnętrza kościoła chór muzyczny. Balustradę ujęto prostymi ramami, przepruto wąskimi, prostokątnymi, pionowymi prześwitami o profilowanych zamknięciach. Dźwigają go boczne, masywne podpory, a dostęp do wnętrza kościoła zapewnia szeroki, prosto zamknięty otwór ujęty wyżej wzmiankowanymi podporami (fot. 24).

O relacjach wysokościowych prezbiterium i korpusu była już mowa, tu tylko dodajmy, że jest ono absydialne i trochę węższe od korpusu, a nakryto go krytym blachą dachem dwuspadowym, w zamknięciu półstożkowym. Ściany zewnętrzne zdobią analogiczne wątki, jak na korpusie: cokół z fartuchem, lizeny, fryz arkadkowy oraz profilowany gzyms wieńczący (fot. 25). Prezbiterium przesklepiono krzyżowo, w zamknięciu założono konchę z trójkątnym załamaniem, a dwie przestrzenie budowli (prezbiterium i nawę) rozdziela wyraźnie zaakcentowany łuk tęczowy o kształcie

Fot. 25. Bachórz – kościół. Prezbiterium i zakrystia.

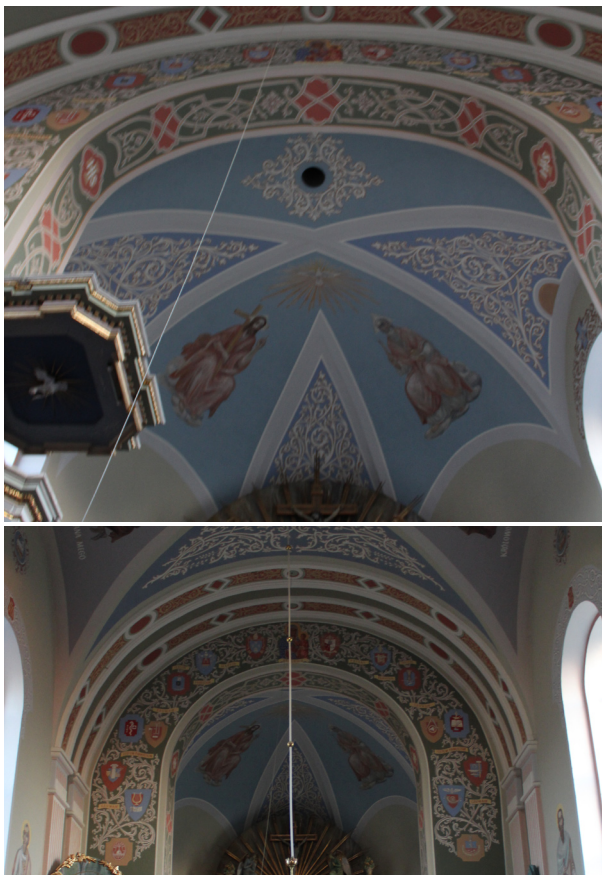

Fot. 26. Bachórz – kościół.
Sklepienie prezbiterium i łuk tęczowy.

Fot. 27. Bachórz – kościół.
Kruchta zachodnia.

Fot. 28. Łubno – kościół. Widok od południowego wschodu.

półkolistej arkady (fot. 26). Komunikację z ulokowaną od północy zakrystią zapewnia prostokątny otwór drzwiowy. Na sklepieniu znajduje się polichromia o motywach roślinnych z sylwetkami Trójcy Świętej, zaś ściany zdobią motywy roślinne oraz sceny i symbole biblijne. Wnętrze doświetlają dwa przeprucia okienne: południowe półkoliście zamknięte ze schodkowym rozglifieniem i blaszanym parapetem, analogiczne jak w korpusie oraz północne, ślepe do wysokości zamknięcia.
Główne wejście ulokowano w zachodniej kruchcie (fot. 27), w portalu o pełnym zamknięciu, w profilowanym rozglifieniu. Nad podwójnymi dębowymi drzwiami dano półkoliste naświetle wypełnione barwnym szkłem z motywem krzyża. Trójkątnie zamkniętą elewację kruchty wieńczy wąski profilowany gzyms wieńczący, nad nim na osi umieszczono prostokątny pinakiel z żelaznym krzyżem, a pod nim arkadkowy półkolisty fryz wykonany w tynku. Portal w narożnikach ujęty został lizenami przechodzącymi w podstawy pod kwiatony, podobnie ozdobiono południową ścianę korpusu kościoła. W północnej ścianie kruchty przepruto analogiczny do głównego portal, ale w mniejszej skali, zaś w południowej półkoliście zamknięte okno w profilowanym rozglifieniu.

Kolejnym kościołem salowym w archidiecezji przemyskiej jest kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w **Łubnie** zbudowany i poświęcony w 1927 roku (Katalog 1974, s. 73; Rocznik 1997, s. 102), a konsekrowany w 1937 roku. Jego projektantem był Stanisław Majerski. Parafia w miejscowości ma starą tradycję, została erygowana w 1780 roku, ale już w 1593 roku Katarzyna z Maciejowskich Wapowska zbudowała tu pierwszą świątynię, którą biskup przemyski Wawrzyniec Goślicki uczynił filią kościoła szpitalnego p.w. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Dynowie (Rocznik 1997, s. 102). Orientowany kościół z transeptem zbudowano z cegły na niewysokim kamiennym cokole, a ulokowano go w centrum wsi opasując kutym metalowym ogrodzeniem postawionym na kamiennym murku z kamiennymi słupkami krytymi dwuspadowymi daszkami. Oprócz cech neoromańskich zawiera również elementy neobarokowe w postaci spływów wolutowych, a z zewnątrz przypomina pseudobazylikę. Prezbiterium jest równej wysokości z nawą i transeptem, a po obu jego stronach dobudowano prostokątne symetryczne aneksy (fot. 28). Północny z nich, później rozbudowany, ma zapewnioną komunikację również z zewnątrz. Trzy przęsła kor-

Fot. 29. Łubno – kościół. Widok od północnego zachodu.

Fot. 30. Łubno – kościół.
Wnętrze korpusu nawowego.

pusu, z zachodnim węższym o połowę, przykrywa dwuspadowy dach kryty blachą, a niżej dano wąskie daszki pulpitowe, również kryte blachą, które imitują pseudobazylikową bryłę świątyni oszkarpowaną tynkowymi pilastrami z płaskimi głowicami. Zanim przejdziemy do opisu wnętrza kościoła powiedzmy jeszcze, że elewację dekorują kamienny cokół z fartuchem, profilowane gzymsy: koronujący i pod pulpitowymi daszkami oraz pilastry przechodzące w ceglane łuki tworzące blendy, w których przepruto półkoliście zamknięte okna, schodkowo rozglifione w tynkowym obramieniu (fot. 29). Zamknięcie otworów okiennych zostało poszerzone i zaopatrzone w klińce, okna przęsła zachodniego (od południa jedno, od północy dwa umieszczone jedno nad drugim) są węższe i krótsze od wschodniego i środkowego, a wszystkie dostały strome parapety kryte blachą. Nawę przesklepiono kolebką na gurtach, a ściany rozczłonkowano dużymi wnękami utworzonymi przez szerokie lizeny przechodzące w arkady, wewnątrz których znajdują się przeprucia okienne z kolorowymi szybkami, a wzdłuż lizen spływają do samej posadzki szerokie gurty nadając lizenom przekrój połowy krzyża greckiego. Sklepienie udekorowano polichromią o motywach orna-

Fot. 31. Łubno – kościół.
Wnętrze prezbiterium.

Fot. 32. Łubno – kościół.
Wnętrze ramienia transeptu.

mentalnych, roślinnych, symboli religijnych oraz malarską imitacją żeber, a na lizenach międzynawowych i podłuczach arkad dano motywy ornamentalne. Cały korpus poniżej parapetów okiennych opasuje szeroki pas malowany ciemniejszą barwą (fot. 30).

Jednoprzęsłowe prezbiterium o szerokości nawy głównej zamknięto trójbocznie i oszkarpowano jednouskokowymi tynkowymi przyporami rozszerzającymi się ku dołowi i nakrytymi betonowymi daszkami. Elewacja zdobiona jest kamiennym cokołem z fartuchem i profilowanym gzymsem wieńczącym, całość nakrywa dwuspadowy dach, w zamknięciu trójpołaciowy, kryty blachą. Prezbiterium przekryto kolebką przechodzącą w zamknięciu w sklepienie konchowe z płaszczyznami odpowiadającymi bokom zamknięcia, zdobione polichromią o motywach figuralnych, roślinnych, symboli biblijnych z malarską imitacją żeber. Ściany zdobi figuralna polichromia, a w dolnej części szeroki ciemniejszy malowany pas. Prezbiterium od nawy rozdziela półkolista arkada (fot. 31), a komunikację z aneksami zapewniają prostokątne otwory drzwiowe.

Trójprzęsłowy, prosto zamknięty transept z trójkątnym szczytem oszkarpowano jednouskokowymi tynkowanymi przyporami, rozszerzającymi się ku dołowi i nakrytymi betonowymi daszkami. Ramiona transeptu kryje dwuspadowy dach kryty blachą. Elewacje zdobi kamienny cokół z fartuchem, w szczycie spływy wolutowe wykonane w tynku, w zwieńczeniu szczytów metalowe proste krzyże, zaś na półeczkach spływów kamienne kule. W kalenicy na skrzyżowaniu naw ustawiono sześcioboczną sygnaturkę z latarnią obitą blachą, przykrytą sześciopołaciowym hełmem ze ślepą latarenką i daszkiem, a całość zwieńczono kulą i krzyżem. Ramiona transeptu przekryto kolebką, a krzyż kolebką na gurtach. Nawę poprzeczną doświetlają półkoliście zamknięte, schodkowo rozglifione okna w tynkowanym obramieniu z poszerzonym zamknięciem z klińcem, z kolorowymi szybkami i stromymi parapetami krytymi blachą. Sklepienie zdobi polichromia o motywach roślinnych i symbolach biblijnych z malarską imitacją żeber, na podłuczach arkad międzynawowych wykorzystano motywy ornamentalne. Na ścianach transeptu motywy ornamentalne założono na przedłużeniu arkad międzynawowych, w pozostałych partiach ścian dominują motywy figuralne, a poniżej parapetów okiennych dano szeroki ciemniejszy pas (fot. 32).

W bezwieżowej fasadzie zachodniej ulokowano główne wejście do kościoła, do którego prowadzą podwójne drzwi dębowe z promienistym na-

świetlem wypełnionym szkłem, umieszczone w niewielkiej, głębokiej, otynkowanej kruchcie o zamknięciu półkolistym, w podobnej tynkowej oprawie, o spływach nawiązujących do ściany korpusu, ujętej kolumienkami. Główną elewację korpusu ujmują spływy wykonane w tynku, nawiązujące do wątków baroku, zwieńczone trójkątnie, o zaokrąglonym wierzchołku z żelaznym szczytem ujętym ostrosłupowymi wimpergami. W szczycie kruchty ulokowano krzyż łaciński, wykonany w tynku. Po bokach kruchty, na ścianie fasadowej, dano wysokie tynkowane przypory o jednym górnym uskoku krytym daszkiem pulpitowym. Nad kruchtą znajduje się witrażowy okulus w głębokiej profilowanej ramie, nad nim w głębokiej wnęce umieszczono postać świętego, a wyżej, już w szczycie, na jednej osi, kolejny witrażowy mniejszy okulus, w profilowanej tynkowej ramie. W ścianach bocznych kruchty przepruto owalne otwory drzwiowe.

Do grupy neoromańskich kościołów salowych w archidiecezji przemyskiej należy także świątynia p.w. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny i bł. Jakuba Strzemię w **Miejscu Piastowym**. Dzieje parafii w miejscowości mają starą tradycję sięgającą końca XIV wieku, a pierwszy kościół drewniany wzmiankowany jest z początkiem następnego stulecia (1417, 1427); zapewne kolejne świątynie były także drewniane. Obecny kościół wg projektu Sławomira Odrzywolskiego powstał w latach 1886–1888 (Bosak A., Bosak B., 1998a; Katalog 1977, s. 120; Rocznik 1997, s. 417; Żabicki J. 2013, s. 309), a konsekrował go w 1893 roku biskup przemyski Jakub Glazer (Rocznik 1997, s. 417). Ulokowano go na niewielkim wzniesieniu na skrzyżowaniu dróg w kierunku Dukli, od ulicy opasano kamiennym murem. W jego sąsiedztwie stoi murowany budynek dawnej szkoły powszechnej i organistówki, a po drugiej stronie drogi plebania, również murowana. Nieorientowany kościół z prezbiterium od zachodu (rys. 2) zmurowano z cegły na piaskowcowym cokole z odsadzką nadając mu formę sali transeptowej. Fasadę wschodnią tworzy wieża wtopiona w bryłę kościoła, po bokach prezbiterium ulokowano symetryczne jednoprzęsłowe zakrystie o ściętych narożach, ale przy korpusie nawowym zrezygnowano z wszelkich przybudówek (fot. 33). Jednoprzęsłowe, ulokowane od zachodu prezbiterium o trójbocznym zamknięciu jest równej wysokości z korpusem i nieznacznie od niego węższe. Na przecięciu budowli umieszczono w kalenicy ośmioboczną sygnaturkę z ażurową latarnią nakrytą wysokim iglicowym hełmem ozdobionym wimpergami, zwieńczoną kulą i krzyżem, z tamburem i hełmem obitym łuską z blachy cynkowej, która obok wieży fasadowej akcentuje wertykalność budowli. Jednoprzęsłową budowlę opiętą w narożach dwuuskokowymi szkarpami z kamiennymi daszkami nakryto dwuspadowym, krytym blachą cynkową dachem, założonym na drewnianej więźbie dachowej – płatwiowo-krokwiowej, z jętkami na dwóch stolcach z rozporami i zastrzałami (Bosak A., Bosak B., 1998a). Podobny dach dwuspadowy kryty blachą cynkową, przechodzący w absydzie w wielopołaciowy, założono na prezbiterium, a na transepcie jest on prostopadły do głównej osi budowli. Ściany korpusu ozdobiono krzyżowym wątkiem muru ceglanego, wieńcząc je lekko profilowanym gzymsem koronującym, pod którym umieszczono fryz arkadkowy (fot. 34). Profilowany gzyms wieńczący z umieszczonym pod nim fryzem arkadkowym założono na murze prezbiterium, podobnie udekorowano mury transeptu, ale tu jeszcze estetykę wzmacnia obustronne oszkarpowanie narożników nawy poprzecznej dwuuskokowymi przyporami nakrytymi kamiennymi daszkami.

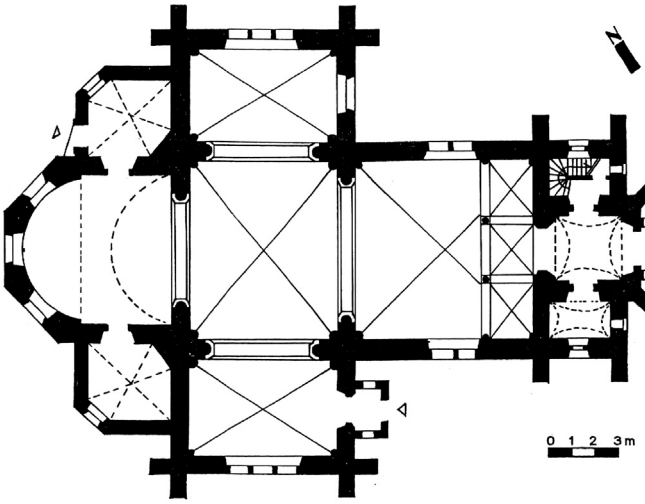

Rys. 2. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Plan świątyni (źródło: Bosak A., Bosak B. 1998).

Fot. 33. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Widok od północnego wschodu.

Fot. 34. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Fryz w dekoracji elewacji korpusu nawowego.

Fot. 35. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Fasada.

Fot. 36. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Aneks portalowy w fasadzie.

Fot. 37. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Nawa świątyni.

Fasadę wschodnią (fot. 35), jak już podaliśmy wyżej, tworzy wieża wtopiona w bryłę kościoła o trzech zwężających się kondygnacjach. W dolnej kondygnacji ujętej w narożach skośnymi dwuuskokowymi, masywnymi przyporami ulokowano portal w niewielkim kapliczkowym aneksie o trójkątnym zwieńczeniu nakrytym dwuspadowym daszkiem. Portal w uskokowym rozglifieniu, zamknięty półkoliście, ujmują po bokach kolumienki stojące na prostokątnych bazach, z głowicami kostkowymi, a nad nim w szczycie przepruto niewielki okulus. Poniżej niego w tynkowej wstędze wyryto napis „Świątynia Maryjna 1348–1886". Na postumencie na szczycie aneksu postawiono rzeźbę Jezusa w Aureoli (fot. 36). Drugą kondygnację rozdzielają wąskie ukośne gzymsy, a w trzeciej ze wszystkich stron przepruto triforium z wyższym oknem środkowym, umieszczone w ceglanej blendzie. Narożniki tej kondygnacji o ściętych krawędziach wieńczą wimpergi, a na trójkątnych zwieńczeniach z okulusami ustawiono kamienne krzyże. Wieżę

Fot. 38. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Wnętrze transeptu.

Fot. 39. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Sklepienie prezbiterium i łuk tęczowy.

Fot. 40. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Witraż w prezbiterium.

nakryto ostrosłupową iglicą krytą blachą z kulą i krzyżem, a co drugą ścianę ostrosłupa ozdobiono blaszaną kapliczką.

Różnie przekryto wnętrze budowli. Nawa i transept (fot. 37–38) otrzymały sklepienia krzyżowe (autorzy białej karty określają je niepoprawnie jako krzyżowo-kolebkowe – Bosak A., Bosak B. 1998a), zaś prezbiterium sklepienie kolebkowe, a absyda konchowe (fot. 39). Wnętrze budowli doświetlają różne rodzaje przepruć okiennych. W nawie Sławomir Odrzywolski zastosował okna w typie biforiów o archiwoltach z dekoracyjnym układem cegieł, a między oknami stanął kamienny słupek międzyokienny; w okna w 1908 roku wsadzono barwne szkło katedralne o motywach geometrycznych (Bosak A., Bosak B., 1998a). Prezbiterium doświetlają okna zamknięte półkoliście, uskokowo rozglifione, dekorowane fazowaniem krawędzi bocznych, a w 1908 roku założono w nich witraże z przedstawieniami Niepokalanie Poczętej Najświętszej Maryi Panny (fot. 40), Świętego Michała Archanioła oraz Adoracji Najświętszego Sakramentu (Bosak A., Bosak B., 1998a). W transepcie wykorzystano triforia z fazowanymi krawędziami bocznymi, z piaskowcowymi słupkami okiennymi, a wypeł-

Fot. 41. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Mozaika w prezbiterium.

Fot. 42. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Ołtarz z gotycką rzeźbą Matki Boskiej z Dzieciątkiem.

nienie od 1908 roku stanowi barwne szkło katedralne z motywami geometrycznymi (Bosak A., Bosak B., 1998a).

Ściany pionowo rozczłonkowują przyścienne pół- i ćwierćkolumny ustawione odpowiednio do układu przęseł, które także wpływają na względy estetyczne. Ale o estetycznym wystroju wnętrza decyduje polichromia. Wykonana w 1908 roku w manierze Krakowskiej Szkoły Matejkowskiej dotrwała do 1972 roku. Wtedy też Stanisław Jakubczyk z Krakowa wykonał nową polichromię, ale też kompozycje mozaikowe (fot. 41) z barwnego szkła (Bosak A., Bosak B. 1998a). Na sklepienie naniósł dekoracje o motywach roślinnych i geometrycznych oraz malarską imitację żeber.

Wracając jeszcze do opisu wnętrza świątyni dodajmy, że komunikację nawy z ramionami transeptu zapewniają półkoliście zamknięte arkady, a w pionowym rozczłonkowaniu ścian transeptu pomagają pilastry z czołami zdobionymi półkolumnami, z bazami w kształcie torusa i kostkowymi głowicami z profilowanym nasadnikiem. Chór muzyczny o pełnej balustradzie zdobionej profilowanymi polichromowanymi leżącymi prostokątami dźwigają trzy półkoliste arkady rozparte między kolumnami o głowicach w kształcie odwróconej ściętej piramidy i wysokich schodkowych bazach.

Z wyposażenia świątyni na uwagę zasługuje nowy boczny prawy ołtarz, w którym znajduje się gotycka rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem (fot. 42) z 3. ćwierci XIV wieku, powstała pod wpływem czeskim, z drewnianą sukienką z lat 1900–1901 wykonaną przez Franciszka Lorenca, miejscowego rzeźbiarza. Wymienić tu również należy późnobarokową chrzcielnicę w kształcie kielicha z około 1700 roku z XX-wieczną pokrywą oraz XVIII–XIX-wieczne rzeźby, epitafia i puszki (Katalog 1977, s. 120–121).

Fot. 43. Rakszawa – kościół. Widok ogólny.

Fot. 44. Rakszawa – kościół. Zamknięcie prezbiterium.

Ostatnim z tej grupy jest kościół Podwyższenia Krzyża Świętego w **Rakszawie**, zbudowany w latach 1880–1882. Jego fundatorem był pochodzący z Rakszawy ks. Antoni Frączek – ekspozyt w Brzózie Królewskiej (Decyzja 2010; Rocznik 1997, s. 507). Świątynię konsekrował w roku 1884 biskup Łukasz Ostoja Solecki, a parafię erygowano dopiero w 1906 roku, wcześniej miejscowość należała do parafii Żołynia (Rocznik 1997, s. 507). Kościół, usytuowany w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu, otoczono metalowym ogrodzeniem między ceglanymi słupkami z betonowymi czterospadowymi daszkami, obok znajduje się plebania, dalej cmentarz. Orientowana, zbudowana z cegły (Decyzja 2010), otynkowana świątynia jest obiektem beztranseptowym (fot. 43), z przylegającymi do salowego korpusu nawowego prostokątnymi kaplicami: od południa Świętego Maksymiliana (dawna kruchta), od północy Matki Boskiej (Decyzja 2010). Po obu stronach niższego i węższego od korpusu, trójbocznie zamkniętego prezbiterium (fot. 44) znajdują się zakrystie skomunikowane z prezbiterium, prawa ponadto z kaplicą przy korpusie nawowym. W

Fot. 45. Rakszawa – kościół. Wnętrze nawy.

1900 roku na osi budowli dobudowano od zachodu zaprojektowaną przez Jana Sasa Zubrzyckiego kruchtę pod wieżą z dwoma przedsionkami po bokach, dolną część wieży i przylegającą do niej wieżyczkę (Decyzja 2010). Podczas kolejnej rozbudowy (w roku 1984) dokończono budowę wieży (Rocznik 1997, s. 507).

Czteroprzęsłowy korpus nawowy z trójkątnym szczytem od strony prezbiterium przykryty jest dachem dwuspadowym, przylegające do niego kaplice otrzymały dachy pulpitowe, zaś dwuspadowy dach prezbiterium przechodzi w zamknięciu w trójpołaciowy. Świątynia, obecnie pokryta blachą, posiadała pierwotnie – do 1907 roku – dachy gontowe (Kościół [b.d.] b). Jej elewacje zostały oszkarpowane pilastrami, a jedyne zdobienia stanowi cokół z fartuchem i profilowany gzyms wieńczący obiegający bryłę budowli.

Ściany nawy rozczłonkowano pilastrami, szeroka półkolista arkada wyraźnie oddziela nawę od prezbiterium, komunikację z kaplicami zapewniają również półkoliste arkadowe przejścia (fot. 45). Wnętrze kościoła przekryto sklepieniami kolebkowymi, zaś zamknięcie prezbiterium otrzymało sklepienie konchowe składające się w trzech płaszczyzn odpowiadającym bokom zamknięcia. Sklepienia zdobi polichromia wykonana w 1895 roku przez Zbigniewa Leopolda Lenartowicza, ucznia Jana Matejki (Decyzja 2011), przedstawiająca w prezbiterium Trójcę Świętą, a w nawie cztery cnoty kardynalne i osiem błogosławieństw (fot. 46–47). Pierwotna polichromia ścian kościoła wykonana w 1932 roku została kilkakrotnie przemalowana (Kościół [b.d.] b), obecnie w górnych partiach ściany zdobi polichromia figuralna i ornamentalna (w prezbiterium jest to malarska imitacja rozglifionych okien wypełnionych witrażami), zaś w dolnych drewniana boazeria.

Doświetlenie wnętrza nawy zapewniają półkoliście zamknięte, rozglifione okna w tynkowanej opasce, z parapetami krytymi blachą. W prezbiterium dwa okna – z takim samym rozglifieniem i tynkowaną opaską – przepruto w ścianie południowej, zaś w zamknięciu znajduje sie jedno okno ślepe. Otwory okienne wypełniają witraże figuralne (fot. 48) wykonane wg projektu ks. Józefa Szyndlara (Kościół [b.d.] b).

Fot. 46. Rakszawa – kościół. Sklepienie nawy.

Fot. 47. Rakszawa – kościół. Sklepienie prezbiterium i łuk tęczowy.

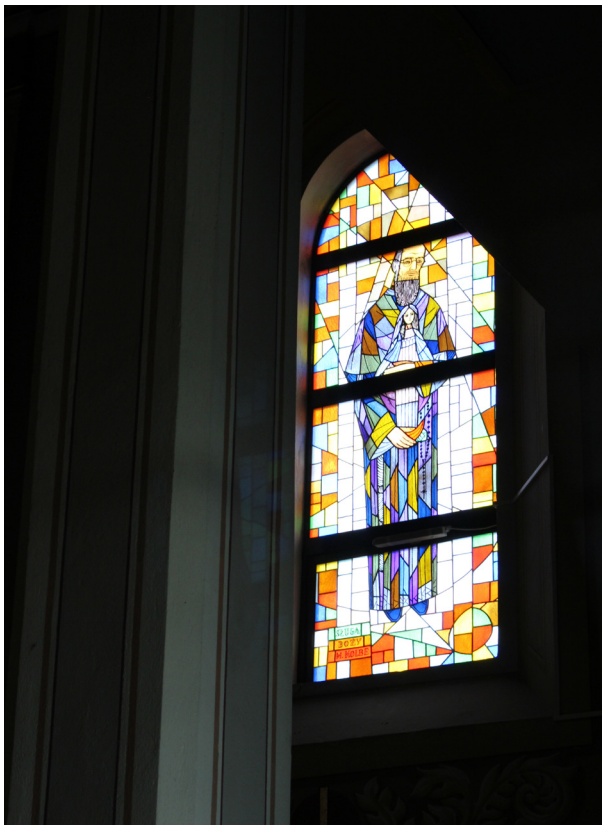

Fot. 48. Rakszawa – kościół. Witraż w nawie.

Fot. 49. Rakszawa – kościół. Fasada świątyni.

Fot. 50. Rakszawa – kościół. Portal główny i przedsionek.

Fot. 51. Rakszawa – kościół.
Ołtarz boczny i ambona.

Trójkondygnacyjna czworoboczna wieża (fot. 49), węższa od nawy, w przyziemiu mieści kruchtę i przylegające do niej po obu stronach przedsionki z wejściami od północy i południa. Główne wejście prowadzi przez arkadowy portal o półkolistym zamknięciu (otwór drzwiowy zamknięty łukiem odcinkowym), umieszczony w wysuniętym przed lico wieży trójkątnym obramieniu wspartym na nadwieszonych wspornikach z niewielkimi arkadkami (fot. 50), poziom zamknięcia otworu drzwiowego zaakcentowany jest profilowanym gzymsem wykonanym w tynku. Ścięty szczyt obramienia zwieńczony został niewielkim krzyżem. Wyżej znajdują się trzy wąskie, wysokie, półkoliście zamknięte okna (środkowe wyższe) ujęte od góry wspólnym, również półkolistym łukiem wykonanym w tynku. Narożniki dolnej kondygnacji wieży oszkarpowano trójuskokowymi przyporami z jednospadowymi daszkami krytymi blachą, a wieńczy ją profilowany gzyms. Podobne gzymsy wieńczą także dwie kolejne kondygnacje, w środkowej z trzech stron przebito ponadto po dwa wąskie półkoliście zamknięte okna we wspólnych uskokowo rozglifionych blendach, w najwyższej – po jednym, również półkoliście zamkniętym i uskokowo rozglifionym. Wieża została nakryta ostrosłupową sześcioboczną iglicą pokrytą blachą, ustawioną na czworobocznej murowanej podstawie, z półkoliście zamkniętymi arkadowymi przeźroczami i umieszczonym nad nimi gzymsem. Sześciopołaciowy hełm otrzymał ostre dwuspadowe daszki nad arkadami, a całość zwieńczona została kulą i krzyżem. Przedsionki przywieżowe z wejściami umieszczonymi w portalach zamkniętych łukiem odcinkowym zostały oszkarpowane niskimi dwuuskokowymi przyporami i przykryte dwupołaciowymi dachami. Poniżej daszków znajduje się gzyms wieńczący, a jeszcze niżej rząd ostrołukowych tynkowych ząbkowanych arkadek.

Drugi elementem wertykalnym jest sześcioboczna sygnaturka nad wschodnim przęsłem korpusu nawowego. Została obita blachą, nad fartuchem znajdują sie arkadowe przeźrocza, powyżej dwuspadowe daszki, a zwieńczenie stanowi ostrosłupowy hełm z krzyżem i kulą. Z wyposażenia (fot. 51) wymieńmy neobarokowe ołtarze (Decyzja 2011) i ambonę (Kościół [b.d.] b).

3. KOŚCIOŁY BAZYLIKOWE

Do neoromańskich kościołów bazylikowych w archidiecezji przemyskiej możemy zaliczyć świątynię p.w. św. Marcina w Błażowej i kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego w Jedliczu. Kościół św. Marcina w **Błażowej** został zbudowany w latach 1896–1900 na miejscu wcześniejszych świątyń wg planu Jana Sasa Zubrzyckiego (rys. 3–10; Rocznik 1997, s. 41; Wajdowicz Cz., 2004, Żabicki J. 2013, s. 236). Budowę realizowały firma budowlana Michała Mikosia i kamieniarska Leona Boratyńskiego. Plan Zubrzyckiego nie został w pełni zrealizowany, choć o przyczynach tego brak jest informacji; może zaważyły tu względy finansowe. Nie wykonano ambitu wokół absydy prezbiterium, jedynie jego część zachodnia została przekształcona w dwuprzęsłowe zakrystie (Wajdowicz Cz., 2004). Parafia w miejscowości ma starą tradycję i została erygowana w 1432 roku staraniem Piotra Kmity Lunaka, a w ciągu wieków posiadała zapewne kilka drewnianych świątyń (Fastnacht A. 1991, s. 46; Rocznik 1997, s. 41; Słownik 1880, s. 246; Wajdowicz Cz., 2004). Obecnie istniejąca murowana, której budowę finansowali parafianie, a grunt pod budowę podarowali właściciele wsi, Skrzyńscy, powstała dzięki staraniom proboszcza Leona Kwiatkowskiego (Wajdowicz Cz., 2004). Świątynię o dominujących cechach neoromańskich, zawierającą również elementy neogotyckie, usytuowano za nieistniejącą dziś pierzeją rynku na plateau z dostępem przez dwupodestowe schody. Korpus kościoła otrzymał formę bazyliki, którą oszkarpowano przy nawach bocznych dwuuskokowymi przyporami zdobionymi czarną glazurowaną cegłą i przykrytymi daszkami piaskowcowymi: dolny uskok pulpitowym, górne naprzemiennie pulpitowymi i dwuspadowymi. Przy nawie głównej dano jednouskokowe przypory nakryte pia-

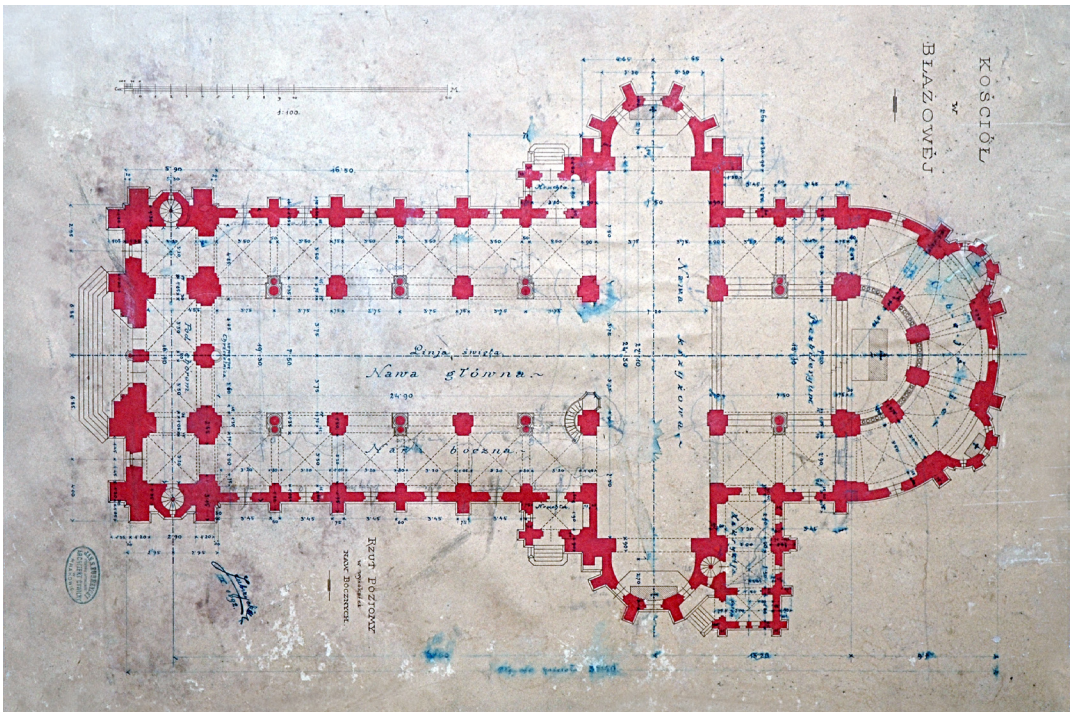

Rys. 3. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Rzut poziomy na wysokości naw bocznych.

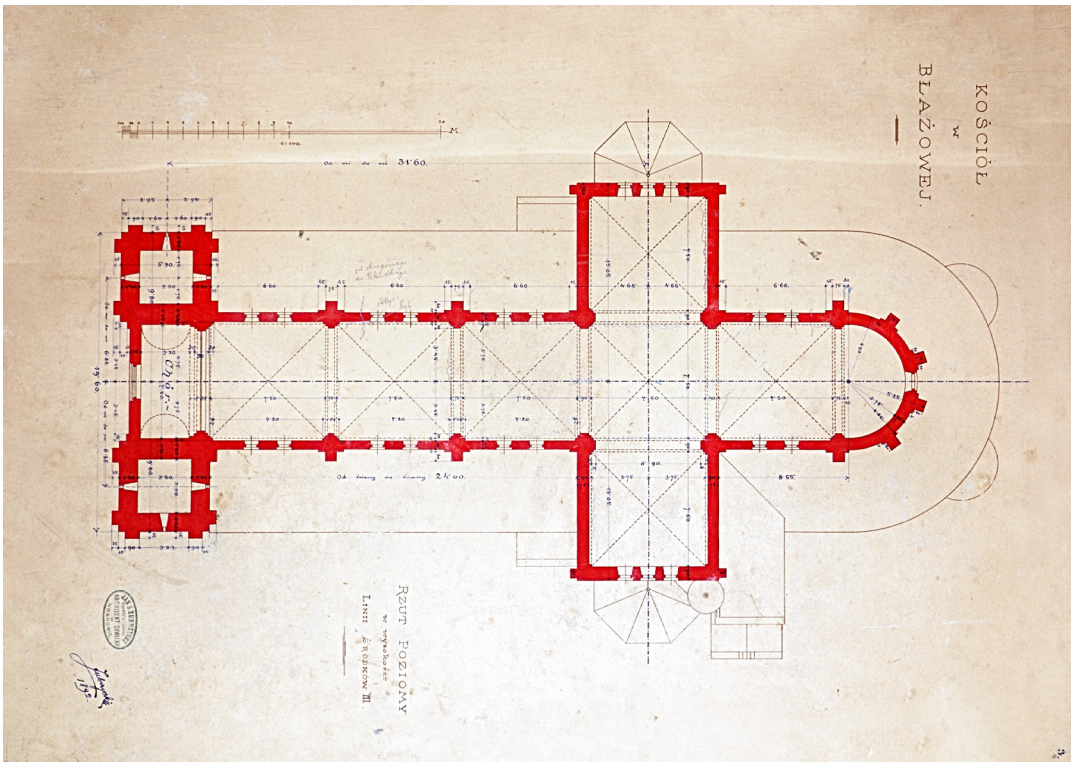

Rys. 4. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Rzut poziomy ponad nawami bocznymi.

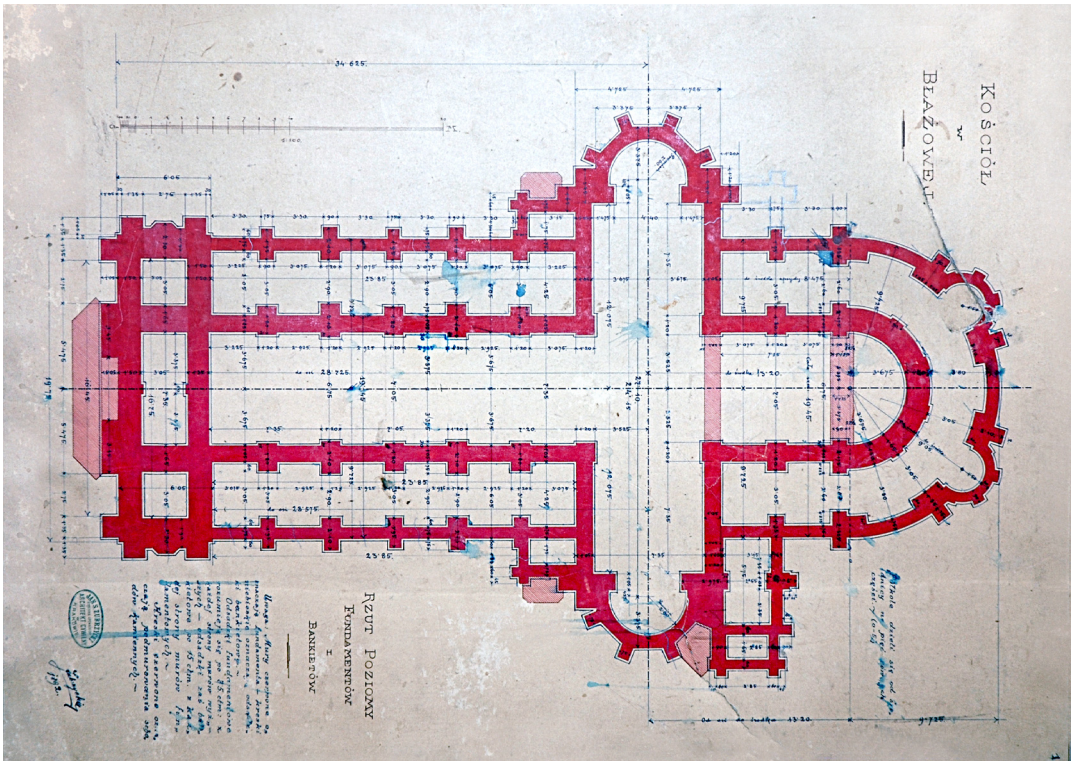

Rys. 5. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Rzut poziomy na wysokości fundamentów.

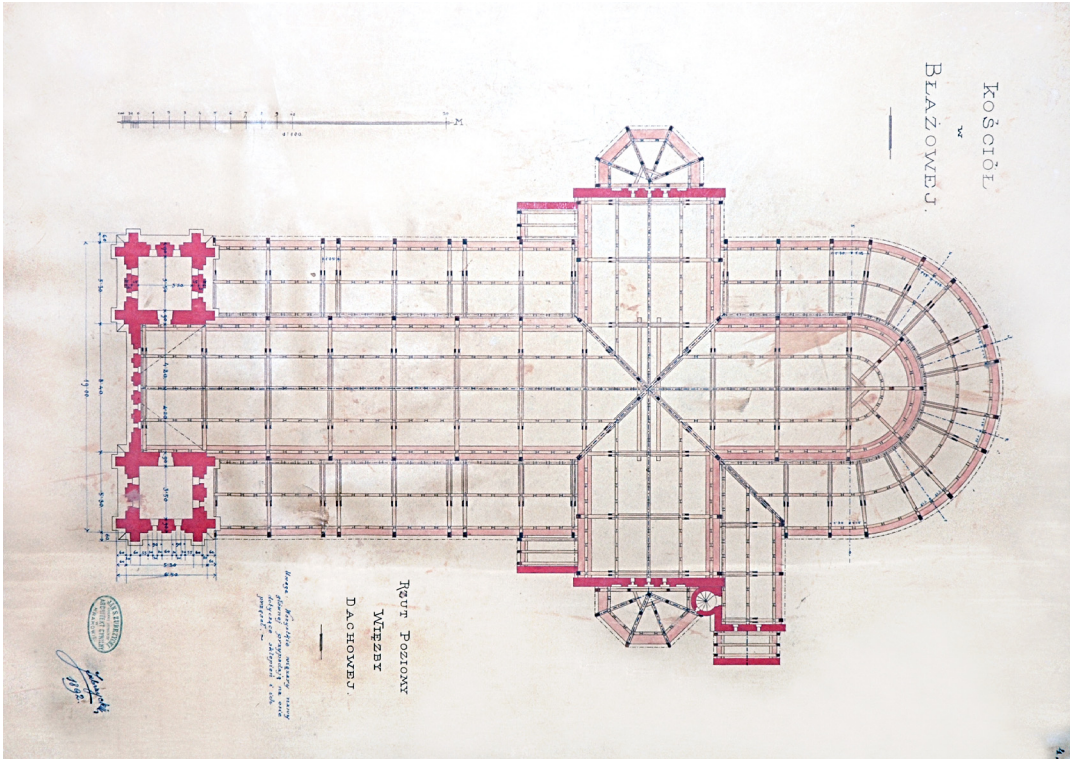

Rys. 6. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Rzut poziomy więźby dachowej.

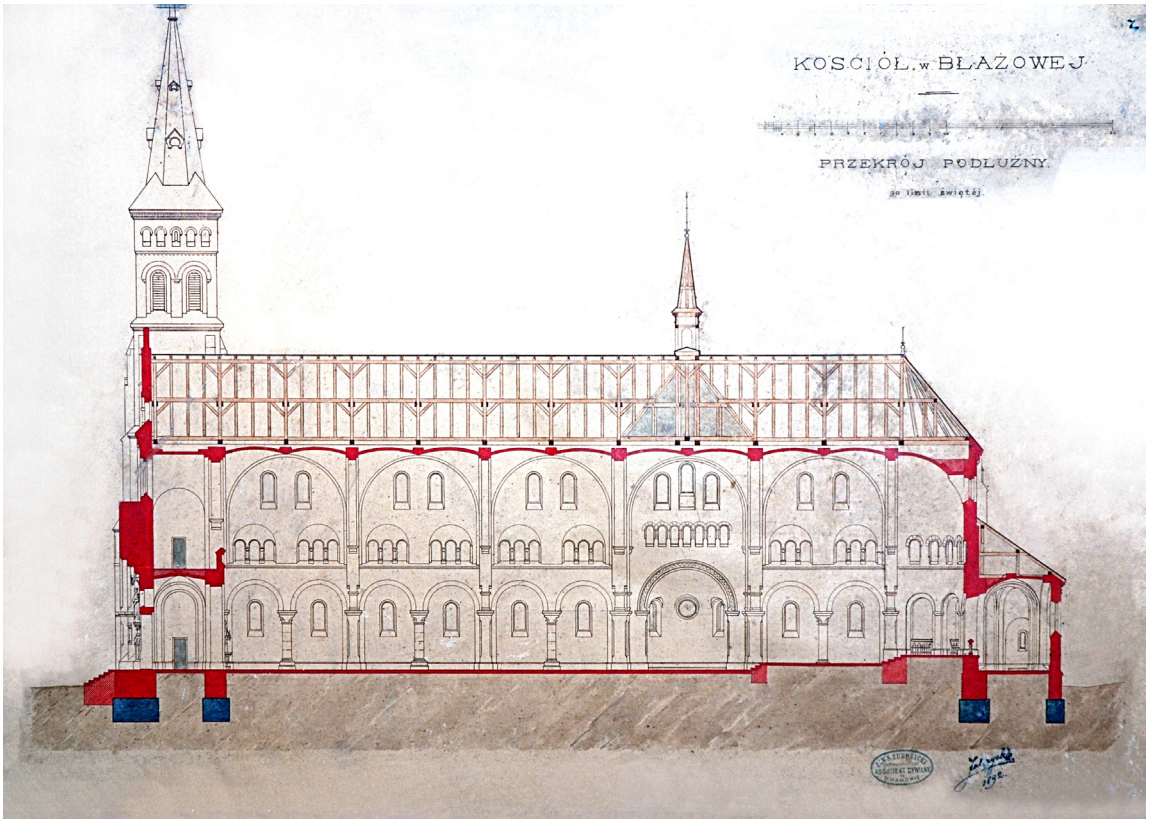

Rys. 7. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Przekrój podłużny.

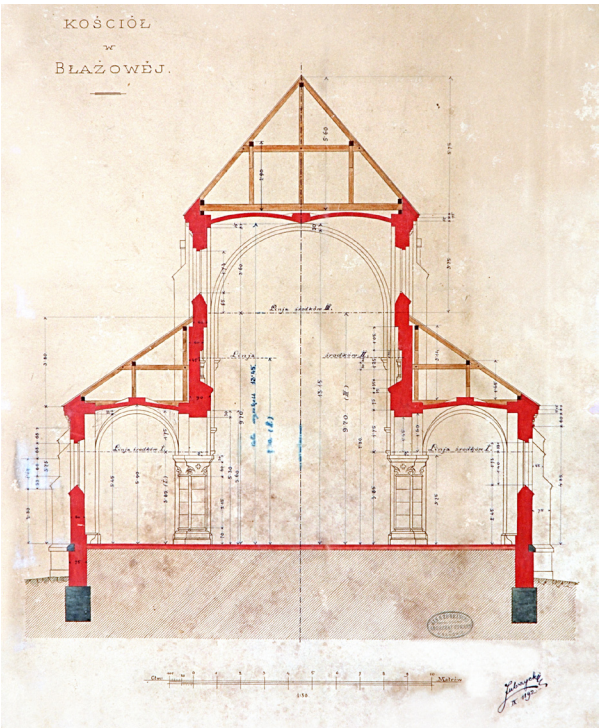

Rys. 8. Błażowa – kościół.
Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Przekrój poprzeczny korpusu nawowego.

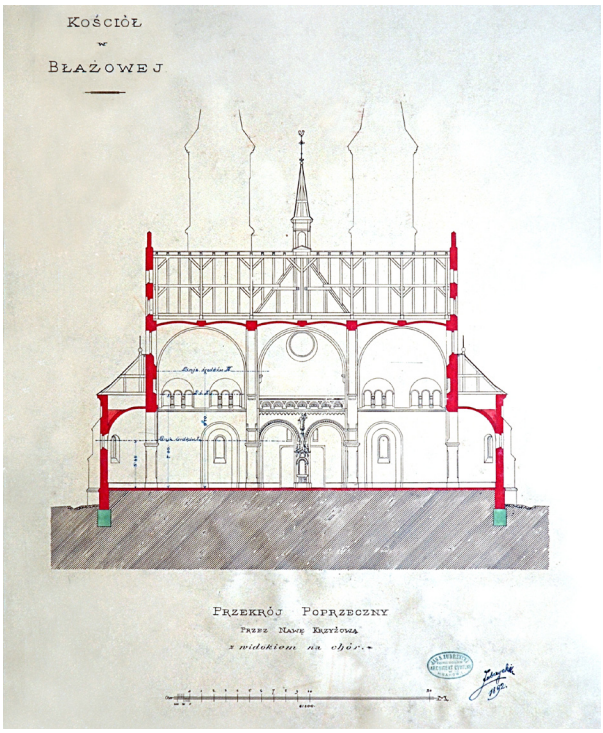

Rys. 9. Błażowa – kościół.
Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Przekrój poprzeczny transeptu.

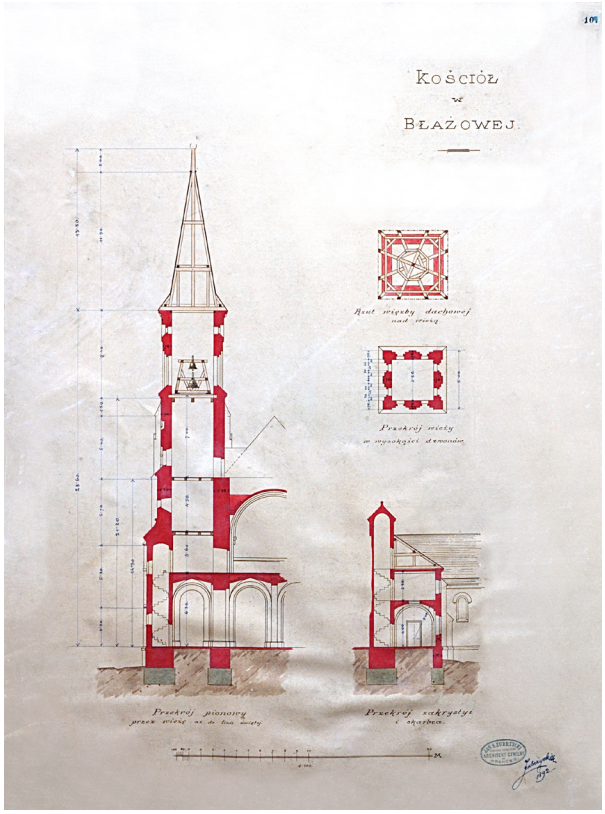

Rys. 10. Błażowa – kościół.
Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r.
Przekrój wieży i zakrystii.

skowcowymi daszkami z pulpitowymi szczycikami zwieńczonymi sterczyną i kulą. Orientowana budowla o dwuwieżowej fasadzie zachodniej została zmurowana z czerwonej cegły (fot. 52) na kamiennych fundamentach widocznych w piwnicy pod zakrystią (Wajdowicz Cz., 2004). Przy korpusie nawowym zbudowano kruchty przylegające od zachodu do ramion transeptu, mające zapewnioną komunikację z nawami bocznymi przez dekoracyjne, choć proste portale z wyraźnymi uchami, klińcem i wyodrębnioną bazą, poprzedzone piaskowcowymi schodami o niskich bocznych ograniczających murkach (fot. 53). Od wschodu do ramion transeptu i ścian prezbiterium przylegają dwuprzęsłowe zakrystie będące reliktem niezrealizowanego ambitu. Jednoprzęsłowe prezbiterium jest tej samej wysokości co korpus budowli. Bryłę nakrywa wysoki dwuspadowy dach kryty czerwoną dachówką, z dekoracją w postaci zygzakowatych wzorów z czarnej dachówki, założony na drewnianej stolcowej więźbie o wiązarach ułożonych na dwóch kondygnacjach. Nawy boczne kryje blacha miedziana, która w 1932 roku zastąpiła dachówkę (Wajdowicz Cz., 2004).

Fot. 52. Błażowa – kościół. Widok ogólny.

Bogato udekorowano zewnętrzne ściany kościoła. Dołem do wysokości około 60 cm założono cokół z fartuchem obłożony piaskowcową rustyką, nawy boczne podzielone na sześć pól, które odpowiadają wewnętrznym przęsłom, ozdobiono pasami czarnej glazurowanej cegły z główkami wysuniętymi przed lico i kamiennym fryzem z motywem trójkątów; elewacje wieńczą piaskowcowy gzyms profilowany z ułożonym pod nim fryzem z czarnej glazurowanej cegły. Ściany nawy głównej podzielono na trzy duże pola oddzielone masywnymi przyporami z trójkątnymi szczytami, odpowiadające wewnętrznemu podziałowi nawy na przęsła. W poziomie udekorowano je pasami z cegły glazurowanej i piaskowca, a u góry dano profilowany piaskowcowy gzyms koronujący oddzielony od dachu pasem czerwonej cegły (fot. 54).

Nawę główną świątyni podzielono na trzy kwadratowe przęsła, którym odpowiada sześć, również kwadratowych, przęseł w nawach bocznych (system przechodzący). Komunikację międzynawową (fot. 55) zapewniają półkoliste arkady dźwigane przemiennie przez filary o przekroju krzyża o nierównych ramionach i zdwojone

Fot. 53. Błażowa – kościół.
Portal w kruchcie przy korpusie nawowym.

Fot. 54. Błażowa – kościół. Elewacje korpusu nawowego.

kolumny o różnych średnicach z bogato zdobionymi kapitelami (fot. 56). W górnej części nawy głównej ściany zostały rozczłonkowane pionowo przez lizeny nad filarami, w nawach bocznych – przez filary przyścienne o przekroju połowy krzyża greckiego. Wnętrze doświetlają różne przeprucia okienne. W nawie głównej między przyporami umieszczono dwa otwory okienne z piaskowcowym klińcem na osi i z piaskowcowymi parapetami. Trochę inaczej wyglądają przeprucia okienne naw bocznych. Tu między przyporami zastosowano pojedyncze otwory zamknięte półkoliście z nadwieszoną kamienną arkadą zakończoną obustronnie wolutą i piaskowcowym klińcem na osi; okna od dołu zamknięte są przez ukośne piaskowcowe parapety. W okna naw wsadzono kolorowe szybki.

Jednoprzęsłowe prezbiterium, do którego przylegają dwuprzęsłowe zakrystie będące reliktem niezrealizowanego ambitu było już wzmiankowane, teraz dodajmy, że jest ono zamknięte półkolistą absydą, a jego szerokość odpowiada szerokości nawy głównej. Tę część budowli wzmacniają trójuskokowe szkarpy zdobione czarną glazurowaną cegłą o jedno- i dwuspadowych daszkach, a najwyższe daszki nakryto dwuspadowym szczycikiem zwieńczonym sterczyną i kulą (fot. 57). Prezbiterium nakrywa dwuspadowy dach, w zamknięciu pięciopołaciowy, kryty czerwoną dachówką, ozdobiony zygzakowato dachówką czarną, a na kalenicach założono gąsiory. Elewacja prezbiterium dekorowana jest podobnie, jak korpus budowli. Dołem, do wysokości około 60 cm, postawiono cokół z fartuchem, obłożony piaskowcową rustyką, wyżej ściany zdobią pasy czarnej glazurowanej cegły oraz poziomy pas kamiennego fryzu z motywem trójkątów, w górnych partiach na wysokości zakrępowania okien dano kolejny pas z piaskowca, a pod oknami nadwieszony gzyms wycinany w cegle i piaskowcowy gzyms koronujący. Prezbiterium doświetlają różne otwory okienne. W absydzie wykonano przeprucia zamknięte łukiem pełnym, które zwieńczono arkadkami ceglanymi z wolutami na zakończeniu, ozdobiono je pełnym łukiem z ciemnej, bogato opracowanej cegły wysu-

Fot. 55. Błażowa – kościół. Komunikacja międzynawowa.

Fot. 56. Błażowa – kościół.
Kolumna międzynawowa.

Fot. 57. Błażowa – kościół.
Zamknięcie prezbiterium.

Fot. 58. Błażowa – kościół.
Zamknięcie ramienia transeptu.

niętej przed lico. W szyby wstawiono figuralne witraże (na osi środkowej blenda), zaś w ścianach bocznych wykonano krótkie otwory okienne z kolorowymi szybkami zamknięte łukiem pełnym, z klińcem na osi i kamiennymi parapetami.

Z elementów zewnętrznych pozostały nam jeszcze do opisania transept i fasada. Tę drugą omówimy w dalszej części narracji, teraz odniesiemy się do nawy poprzecznej, którą Jan Sas Zubrzycki nazywa krzyżową. Składa się ona z trzech przęseł, a zamykają ją niższe i węższe półkoliste absydy. Absydy oszkarpowano dwuuskokowymi przyporami zdobionymi czarną glazurowaną cegłą, dolne uskoki nakryto pulpitowymi piaskowcowymi daszkami, górne zaś zaopatrzono w trójkątne szczyciki zwieńczone sterczyną i kulą. Naroża transeptu wzmocnione są przez dwuuskokowe obustronne przypory. Dach nakryto dachem dwuspadowym, krytym czerwoną dachówką, dekorowaną dachówką czarną, a w krzyżu ustawiono czworoboczną sygnaturkę z czterema arkadowymi przeźroczami zamkniętymi gzymsem. Każdą arkadkę nakryto dwuspadowym daszkiem zwieńczonym kulą i krzyżem. Ostrosłupową strzelistą iglicę nakrywającą sygnaturkę ozdobiono czołgankami i niewielkimi lukarenkami, a zwieńczono kwiatonem i ażurowym krzyżem; całość obito blachą miedzianą. Elewacje udekorowano podobnie jak pozostałe części budowli. Widać tu rustykalny cokół, pasy z glazurowanej cegły z wysuniętymi przed lico główkami, fryz kamienny z motywem trójkątów, gzymsy ceglane i piaskowcowe oraz fryz z cegły „na kant". Na szczycie transeptu projektant założył trójkątne szczyty z kamiennymi krzyżami na postumencie. W każdym ze szczytów znalazł sie rząd pięciu blend w oprawie piaskowcowej zamkniętych pełnym łukiem z długimi szczelinami, wstawionych na fryzie z cegieł „na kant", wyżej znajduje się półkoliście zamknięte okienko w oprawie ceglanej (fot. 58). Wnętrze transeptu doświetlają okna przeprute w absydach, o zamknięciach półkolistych z nadwieszoną kamienną arkadką z piaskowcowym klińcem na osi i obustronną wolutą oraz z kamiennymi parapetami. W ścianie frontowej każdej absydy umieszczono okulus w ceglanej opasce, a nad absydami, w ścianach frontowych transeptu – po trzy okna w układzie piramidalnym zamknięte półkolem, z klińcem piaskowcowym na osi. W ścianach bocznych nawy poprzecznej przepruto otwory podobne jak w korpusie.

Opiszmy teraz przekrycia i dekorację wnętrza świątyni. Niemal całe wnętrze świątyni sklepiono krzyżowo, jedynie w zamknięciu prezbiterium założono sklepienie pięciopolowe (fot. 59–62). Ściany naw pokryto polichromią o motywach roślinnych wykonaną w latach 1901–1902 przez Stanisława Wojciecha Bergmana z Krosna oraz Stefana Matejkę i Stanisława Żelichowskiego (Wajdowicz Cz., 2004). Niektóre źródła za autora polichromii uznają jedynie Bergmana (Kutrzeba M. [b.d]; Rocznik 1997, s. 41). Po pracach rekonstrukcyjnych budowli odnowił je Jan Budziło z Krakowa (Rocznik 1997, s. 41) lub – jak podają inne źródła – zespół w składzie Irena Wojnicka, Helena Majewska i Bolesław Dusza (Wajdowicz Cz., 2004), ale przy rekonstrukcji malowideł odniesiono się do pierwowzoru. Musimy też zaznaczyć, że ważnym elementem dekoracyjnym wnętrza są triforia umieszczone w górnej części nawy

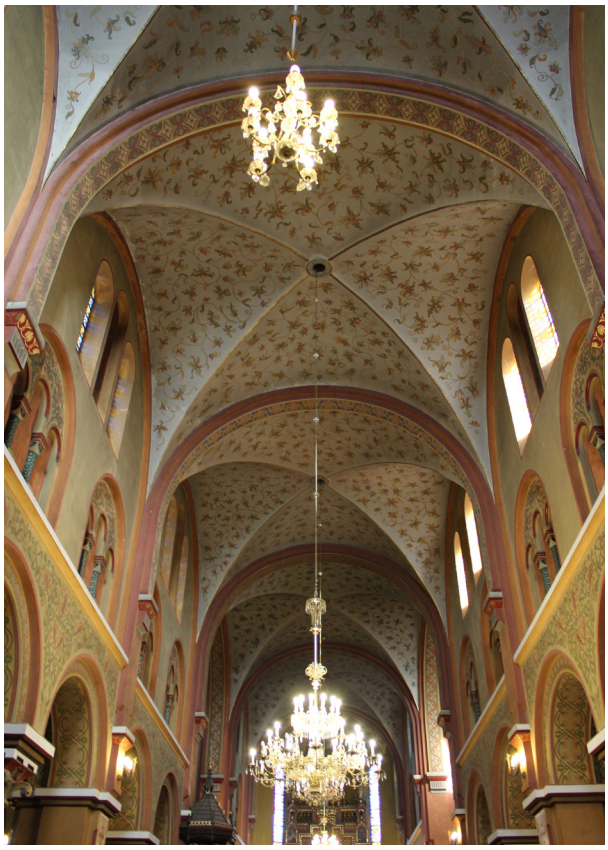

Fot. 59. Błażowa – kościół.
Sklepienie nawy głównej.

Fot. 60. Błażowa – kościół.
Sklepienie nawy bocznej.

Fot. 61. Błażowa – kościół.
Sklepienie transeptu.

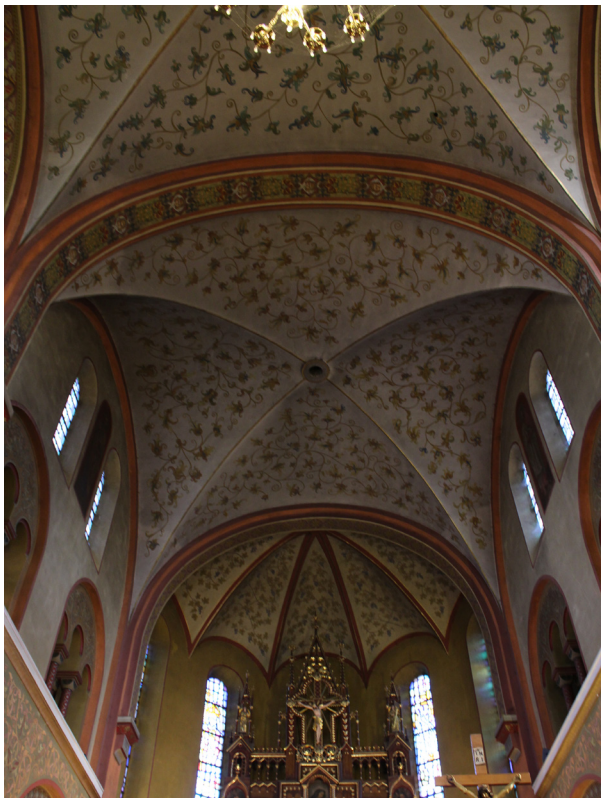

Fot. 62. Błażowa – kościół.
Sklepienie prezbiterium.

Fot. 63. Błażowa – kościół. Triforia w nawie głównej.

Fot. 64. Błażowa – kościół. Triforia w prezbiterium.

głównej (fot. 63). Sklepienia naw również ozdobiono motywami roślinnymi, ale pozłocono ponadto styki pól sklepiennych, imitując w ten sposób żebra. Problemy autorskie polichromii sklepień są analogiczne, jak przy ścianach korpusu budowli (Kutrzeba M. [b.d]; Rocznik 1997, s. 41; Wajdowicz Cz. 2004). W prezbiterium w malowidłach ściennych zastosowano wątki roślinne uzupełnione scenami biblijnymi, a na podniesienie estetyki tej części świątyni wyraźnie wpły-

wają głębokie ślepe triforia ze zdwojonymi kolumnami (fot. 64). Sklepienie natomiast ozdobiono analogicznie, jak partie sklepienne korpusu. I tu warto też zaznaczyć, że źródła – podobnie jak w nawach – wymieniają różnych twórców biorących udział w pracach malarskich (Kutrzeba M. [b.d]; Rocznik 1997, s. 41; Wajdowicz Cz., 2004). Na ścianach transeptu dominują głównie wątki biblijne. W południowej absydzie namalowano Chrzest Chrystusa, w północnej Zmartwychwstanie, ale o dekoracji, podobnie jak w innych częściach świątyni, decydują też płytkie ślepe triforia umieszczone w górnych partiach ścian bocznych ramion. Polichromia sklepień nawiązuje do partii sklepiennych naw i prezbiterium, i tu też widzimy motywy roślinne i złocone styki pól sklepiennych.

O programie przestrzenno-użytkowym wnętrza była już mowa, tu tylko jeszcze raz dodajmy, że nawa główna jest otwarta do naw bocznych sześcioma półkolistymi arkadami rozpostartymi między filarami, prezbiterium od nawy oddziela łuk tęczowy o formie półkolistego gurtu na służkach, a komunikację w nawie poprzecznej z ramionami zapewniają również półkoliste gurty na służkach.

Istotną częścią każdej świątyni, która decyduje o majestacie budowli, jest fasada. Kościół p.w. św. Marcina w Błażowej otrzymał fasadę dwuwieżową (fot. 65). Między czterokondygnacyjnymi wieżami usytuowano dwukondygnacyjną część środkową z portalem. Piaskowcowy trójschodkowy portal zamknięto archiwoltą i zwieńczono trójkątnym szczytem. W portalu (fot. 66) przepruto podwójny otwór drzwiowy przedzielony sfazowanym międzyościeżnicowym środkowym filarem, przechodzącym górą na oddzielne zamknięcia otworów drzwiowych w formie pięcioliścia – w jego polach wyryto daty: 1896 (w północnym) i 1900 (w południowym). Przeprucia prowadzące do świątyni odeskowano, nabito ćwiekami i ozdobiono płycinami o półkolistych zamknięciach, w ich częściach wewnętrznych założono drzwi. Archiwolty portalu są dźwigane przez kolumienki o kostkowych głowicach i bogato zdobione wklęsłym i wypukłym ornamentem geometrycznym. W dolnej archiwolcie do dekoracji użyto trójkątów, w środkowej półkoli, w kolejnej – drobnych czterolistnych rozetek, a od góry dano dodatkowe zdobienie w postaci półkoli z motywami pięcioramiennej gwiazdy. W półkolistym tympanonie umieszczono napis „Magnificat anima mea Dominium Ł. I 46", a w szczycie, zwieńczonym krótkim krzyżem piaskowcowym, znalazło się trójkątne Oko Opatrzności. Po obu stronach portalu umieszczono miedziane rzygacze o formie zębatych paszcz. Nad portalem znajduje się ośmiolistna piaskowcowa rozeta z szybą, a pierwszą kondygnację części środkowej fasady wieńczy gzyms utworzony przez wysunięte z lica cegły i gzyms koronujący. Drugą kondygnację wieńczy ścianka parawanowa z blankami nakrytymi dwuspadowymi daszkami, z prostokątnymi blendami, a na osi na masywnym ceglanym postumencie ustawiono piaskowcowy krępy krzyż. Nad gzymsem wieńczącym pierwszą kondygnację dano rząd pięciu okienek zamkniętych półkolem, rozdzielonych filarkami z kostkowymi kapitelami, które dźwigają ozdobne ceglane archiwolty.

Po obu stronach części portalowej fasady postawiono czterokondygnacyjne wieże na kamiennych cokołach i oszkarpowano do poziomu czwartej kondygnacji czterouskokowymi, zwężającymi się ku górze przyporami. Nakryto je kamiennymi daszkami o różnych formach: dolną daszkiem pulpitowym, kolejną jednospadowym potrójnie łamanym, trzecią podobnie jak dolną daszkiem pulpitowym, zaś czwartą jednospadowym łamanym podwójnie. Lico muru nad cokołem ozdobiono pasami czarnej glazurowanej cegły, przepruto w nim otwór okienny zamknięty półkoliście, który ozdobiono nadwieszoną ceglaną arkadą z klińcem. Między szkarpami, poniżej poziomu daszków (jednospadowych, potrójnie łamanych) dano rząd pięciu blend o zamknięciach schodkowych (środkowa z okienkiem), a niżej wąski piaskowcowy fryz zdobiony motywem trójkątów. Takimi samymi blendami ozdobiono szkarpy. Drugą kondygnację wież ozdobiono zendrówką, w najniższej części umieszczono niewielkie blendy o kształcie krzyża greckiego, a pośrodku przepruto wąskie okno szczelinowe, nakrywając go okapem. Kondygnację trzecią, z pasami czarnej cegły, doświetlają dwa okna z ozdobnymi archiwoltami wspartymi na filarkach z kostkowymi głowicami. Filarki ustawiono na schodkowym piaskowcowym gzymsie obiegającym całą fasadę, wyżej, na osi, znajduje się wąskie okno szczelinowe. Ostatnie czwarta kondy-

Fot. 65. Błażowa – kościół. Fasada.

Fot. 66. Błażowa – kościół. Portal główny.

gnacja ujęta jest od dołu gzymsem z cegieł ustawionych „na kant" i gzymsem koronującym z cegieł ustawionych uskokowo, tworzących arkadki oraz formę ceglanego krokształtnu z cegieł ustawionych „na kant". Na wieży południowej założono zegar. Wieże kryją ostrosłupowe hełmy załamane przy podstawie, obite blachą miedzianą, zwieńczone kulą i krzyżem.

Boczne ściany wieży są analogiczne jak frontowa, ale między przyporami dano wieżyczki z prostokątnymi szczelinowymi oknami ustawionymi jedno nad drugim. Wieżyczki mieszczące klatki schodowe, zwieńczone gzymsem na ceglanych wspornikach, nakryto trójpołaciowym, pięciokrotnie łamanym daszkiem.

Kościół św. Antoniego Padewskiego w **Jedliczu** ufundowany został przez rodzinę Stawiarskich i parafian, a prace nad projektem powierzono Janowi Sasowi Zubrzyckiemu. Budowano go w latach 1911–1925 z przerwą na czas I wojny światowej (Bosak B., 2000; Słota R., 1992, s. 34; Rocznik 1997, s. 188; Szpytma S. 1962). Administracja kościelna ma starą tradycję, parafię erygowano przed 1344 rokiem, a pierwotnie należała do diecezji krakowskiej, później (do 1805 roku) tarnowskiej (Rocznik 1997, s. 188). Zakończona w 1925 roku inwestycja stanęła w sąsiedztwie dawniejszych kościołów. Najstarszy z nich wzniesiony przed 1595 rokiem z fundacji Chrząstowskich, Zarzyckich, Giebułtowskich i Jędrzejowskich spłonął w 1712 roku, a kolejny zbudowany w 1740 roku i konsekrowany w 1855 roku przez biskupa Franciszka Wierzchlejskiego został rozebrany w 1931 roku (Bosak B., 2000; Rocznik 1997, s. 188; Szpytma S. 1962), gdy już funkcjonowała neoromańska kreacja Jana Sasa Zubrzyckiego, który dał jej również elementy neogotyckie i neorenesansowe. Poświęcenia i konsekracji nowej świątyni dokonali biskupi: Anatol Nowak i Karol Fischer (Słota R., 1992, s. 34; Rocznik 1997, s. 188; Szpytma S. 1962). Kościół stanął w centrum miejscowości na lekkim wzniesieniu, w sąsiedztwie XVIII-wiecznej drewnianej świątyni, otoczony jest kutym żelaznym ogrodzeniem postawionym na podmurówce, wykonanym w 1999 roku (Bosak B., 2000); ozdobna kuta brama prowadzi na teren wokół kościoła. W sąsiedztwie znajdują się parking i cmentarz, po drugiej stronie drogi zabudowania plebańskie.

Ceglane mury świątyni licowane zendrówką o wątku główkowym postawiono na cokole z łamanego kamienia z wydatną odsadzką nakrytą prostym gzymsem kamiennym. Projektant nadał budowli formę nieorientowanej transeptowej bazyliki z prezbiterium zwróconym ku północy (rys. 11). Przy korpusie nawowym ulokowano dwa przedsionki przyległe do południowych ścian transeptu, zapewniając im komunikację z wnętrzem od południa. Przy prezbiterium, którego wysokość jest równa wysokości korpusu, postawiono od strony zachodniej dwuprzęsłową kaplicę przylegającą do ramienia transeptu, otwartą na prezbiterium i transept. Kaplica skomunikowana jest z dwuprzęsłową zakrystią, przylegającą do części północnej prezbiterium. Przyprezbiterialne przęsło zakrystii zamknięte jest wieloboczną absydą, a wejście z zewnątrz (od strony południowej) prowadzi przez przylegający do niej od zachodu mały przedsionek skomunikowany na osi wejścia z drugim niewielkim pomieszczeniem. Od wschodu w części południowej postawiono dwuprzęsłową kaplicę otwartą na prezbiterium i zachodnie ramię transeptu, przedłużoną przy

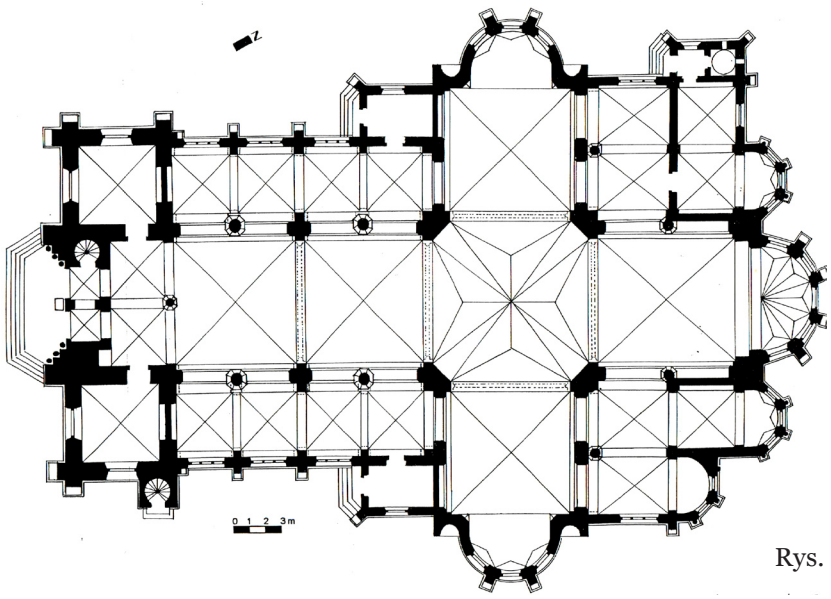

Rys. 11. Jedlicze – kościół. Plan świątyni (źródło: Bosak B., 2000).

Fot. 67. Jedlicze – kościół. Widok ogólny.

prezbiterium o kolejne przęsło w kierunku północnym; przestrzenności zamknięte są od północy wielobocznymi absydkami.
Bryłę (fot. 67) o dwóch przęsłach oszkarpowano w nawie głównej jednouskokowymi przyporami nakrytymi kamiennymi pulpitowymi daszkami, a przy nawach bocznych zastosowano dwuuskokowe przypory rozdzielające przęsła, również nakryte jednospadowymi daszkami. Tę część budowli zdobi rustykalny cokół z fartuchem oraz profilowane kamienne i ceglane gzymsy z rzędami denticuli, zaś na poziomie zamknięcia okien naw bocznych dano ceglane pasy łączące opaski okienne. Nakryto ją dachem dwuspadowym (siodłowym) w partii nawy głównej i pulpitowymi nad nawami bocznymi, założonymi na drewnianej więźbie dachowej o konstrukcji płatwiowo-krokwiowej. Do 1937 roku dach kryła czerwona dachówka, później (do dziś) blacha miedziana. W krzyżu w kalenicy ustawiono wysoką oktogonalną sygnaturkę (fot. 68) obitą blachą, z ażurową latarnią, w której otwory o treflowym zamknięciu rozdzielone zostały wielobocznymi filarkami. Dolną część latarni tworzą dwa pasy z blendami

Fot. 68. Jedlicze – kościół. Sygnaturka.

Fot. 69. Jedlicze – kościół. Aneksy przy prezbiterium.

Fot. 70. Jedlicze – kościół. Zamknięcie transeptu.

o półkolistych zamknięciach. Między pasami dano skośny fartuch, a pod gzymsem pas ornamentowy. Sygnaturkę nakryto iglicowym hełmem otoczonym w górnej części girlandą, zwieńczonym kulą i krzyżem. W dolnej części hełmu, nad profilowanym gzymsem z umieszczono szczyciki, również zwieńczone kulą i krzyżem.

Jak już wspomnieliśmy, prezbiterium (fot. 69) jest równe wysokości korpusu. Jego szerokość jest równa szerokości nawy głównej, a zamyka je pięcioboczna absyda, nad którą (na murze północnego zamknięcia prezbiterium) założono trójkątny szczyt ze sterczynami. Węższy od przęsła transeptowego chór oszkarpowano dwuuskokowymi przyporami z kamiennymi daszkami. Niższe daszki nakryto dwuspadowo, wyższe daszkami pulpitowymi z dwuspadowymi szczycikami. Obydwa poziomy szkarp ozdobiono wnękami z kamiennymi parapetami i o treflowych zamknięciach. Zdobienie elewacji prezbiterialnej jest analogiczne jak murów korpusu, ale tu jeszcze musimy dodać krokształty i fryzy arkadowe, w sterczynach półkoliście zamknięte wnęki (wnęki w sterczynach i między sterczynami zaopatrzono w pulpitowe parapety), a także toskańskie kolumny

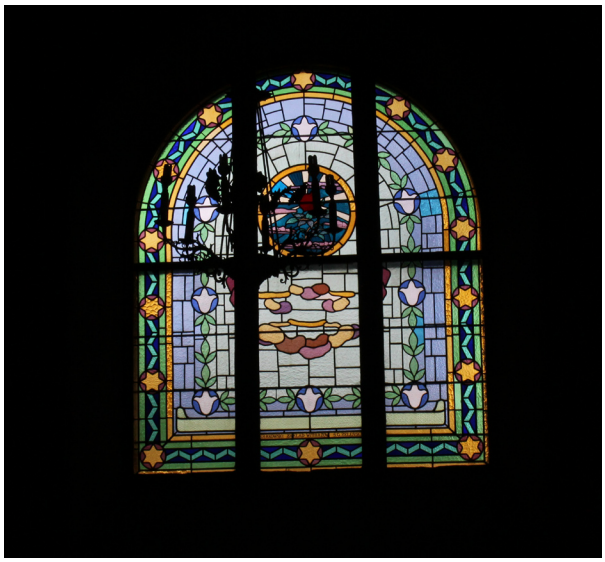

Fot. 71. Jedlicze – kościół. Witraż w nawie bocznej.

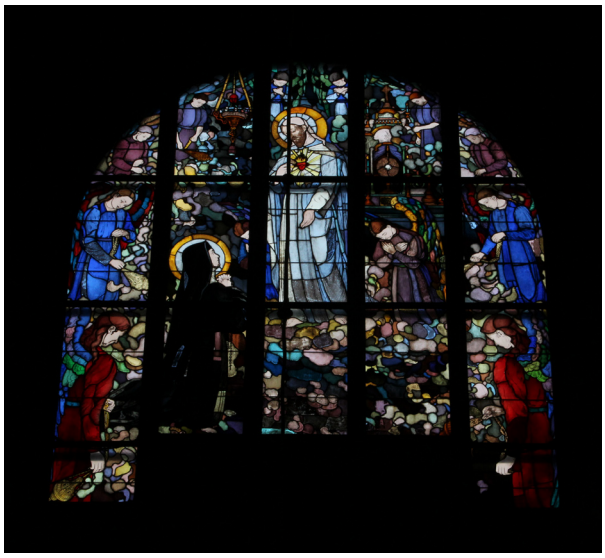

Fot. 72. Jedlicze – kościół. Witraż w transepcie.

przyścienne z kostkowymi głowicami na ścianach absyd zamykających aneksy przyprezbiterialne. Dach nad prezbiterium jest kontynuacją pokrycia korpusu, nad absydą założono dach półstożkowy wielopołaciowy. Podobnie, jak na całej bryle, zamieniono w 1937 roku czerwoną dachówkę na blachę miedzianą (Bosak B., 2000; Szpytma S. 1962).

Pozostała nam jeszcze do opisania nawa poprzeczna. Tworzą ją trzy przęsła zamknięte prostymi ścianami z niskimi półkoliście zamkniętymi absydami, te ostatnie zostały nakryte wielopołaciowymi półstożkowymi dachami pod blachą miedzianą. Zdobienie elewacji jest podobne jak murów prezbiterium, ale poniżej trójkątnych szczytów ze sterczynami, widocznych nad absydami, założono jeszcze uskokowe obramowania z denticuli (fot. 70).

Opisanie dwuwieżowej fasady południowej zostawimy sobie na koniec analizy, teraz przejdźmy do przepruć okiennych i przedstawienia wnętrza. Twórca doświetlił wnętrze różnymi formami przepruć okiennych. W nawach dał półkoliście zamknięte, rozglifione uskokowo i ujęte ceglanymi opaskami otwory z kamiennymi parapetami. W niewielkich oknach nawy głównej znalazły się kolorowe szybki, okna naw bocznych są większe, z witrażami o motywach geometrycznych, roślinnych i symbolicznych. Okna w prezbiterium, wysokie i półkoliście zamknięte zaopatrzono w witraże figuralne. Różne przeprucia okienne dostały ramiona transeptu. W zamknięciu duże, półkoliście zamknięte, uskokowo rozglifione, ujęte ceglanymi opaskami okno podzielono na kilkanaście kwater z witrażami o motywach figuralnych. W absydach są okna mniejsze, półkoliście zamknięte, a w ścianach bocznych – rozglifione i ujęte ceglanymi opaskami, wypełnione, podobnie jak w absydach, kolorowymi szybkami. Wszystkie okna transeptowe posiadają kamienne parapety. Witraże (fot. 71–72) wykonane zostały w latach 1948–1949 i zastąpiły wcześniejsze, zniszczone w czasie działań II wojny światowej Zarówno pierwotne witraże, jak i powojenne, wykonała krakowska pracownia S.G. Żeleńskiego (Bosak B., 2000).

Różnie też twórca przesklepił poszczególne elementy świątyni. Nawie głównej (fot. 73) dał sklepienie krzyżowe na gurtach wspartych na służkach spływających na filary, podobnie przesklepił nawy boczne (fot. 75), tu gurty spływają nie tylko na wolnostojące filary, ale też na przyścienne pilastry. W ramionach transeptu zastosował sklepienia krzyżowe na gurtach, w zamykających je absydach konchowe z lunetami, zaś w krzyżu gwiaździste o rysunku krzyża maltańskiego (fot. 75). Prezbiterium również sklepiono krzyżowo na gurtach, absydę gwiaździście (fot. 76), zaś kaplice przy prezbiterium i zakrystia otrzymały także sklepienie krzyżowe.

Po opisie sklepień przejdźmy do analizy wnętrza. Komunikację międzynawową zapewniają

Fot. 73. Jedlicze – kościół. Sklepienie nawy głównej.

Fot. 74. Jedlicze – kościół. Sklepienie nawy bocznej.

Fot. 75. Jedlicze – kościół.
Sklepienie środkowego przęsła transeptu.

Fot. 76. Jedlicze – kościół.
Sklepienie prezbiterium.

Fot. 77. Jedlicze – kościół. Wnętrze nawy głównej.

zdwojone arkady o pełnołucznych zamknięciach, dźwigane przez filary o przekroju krzyża greckiego naprzemiennie z kolumnami o ośmiobocznym kielichowym cokole, gładkim trzonie i podwójnej głowicy (fot. 77). Ściany rozczłonkowane są przez pilastry i łuki odciążające. Półkoliste arkady prowadzą do ramion transeptu, a ściany w tej części świątyni rozczłonkowują filary umieszczone między przylegającymi do ramion nawami bocznymi i kaplicami przyprezbiterialnymi. Korpus oddziela od prezbiterium łuk tęczowy o formie półkolistej arkady, pionowe podziały ścian w prezbiterium twworzą lizeny oraz kolumny o oktogonalnym kielichowym cokole, gładkim trzonie i podwójnej głowicy. Gurt w łuku tęczowym ozdobiono wałeczkami w układzie spiralnym sztukatorskiej roboty, a ściany polichromowano motywami geometrycznymi i figuralnymi z malarską imitacją żeber. Ściany naw zdobią ozdobnie formowane służki, a w zamknięciu dwudzielnych arkad międzynawowych wykorzystano płyciny. Ponad arkadami umieszczono profilowany gzyms, nad nim płycinowe pola tarczowe imitujące emporę z wnękami, a całość zdobi polichromia o motywach roślinnych, geometrycznych i figuralnych. Bogato też ozdobiono sklepienia. W nawie głównej na gurtach znalazły się wałeczki sztukatorskiej roboty w układzie spiralnym, a na polichromii widać motywy roślinne i malarską imitację żeber. Podobnie ozdobiono sklepienia naw bocznych – widzimy tu gurty zdobione polichromią o motywach geometrycznych i roślinnych, zaś na polach sklepiennych motywy roślinne z malarską imitacją żeber. Odwołując się do kronikarskiego obowiązku musimy jeszcze dodać, że w ramionach transeptu również występują ozdobnie formowane służki, w zamknięciu dwudzielnych arkad międzynawowych płyciny, nad arkadami profilowany gzyms, wyżej płycinowe pola tarczowe imitujące emporę z wnękami, a polichromia posiada wątki roślinne, geometryczne i figuralne. Podobnie jak w nawach ozdobiono sklepienia w ramionach transeptu. Widzimy tu gurty zdobione wałeczkami sztukatorskiej roboty w układzie spiralnym, polichromia z medalionami posiada motywy roślinne i geometryczne, żebra natomiast są malarską imitacją, jak na sklepieniach w innych częściach kościoła. Do-

Fot. 78. Jedlicze – kościół. Portal główny.

dajmy jeszcze, że polichromie w świątyni zostały zaprojektowane i wykonane w latach 1959–1961 przez W.S. Drapiewskiego (Rocznik 1997, s. 188; Szpytma S. 1962).

Fasada świątyni zawsze wpływa na jej monumentalność i wertykalizm. W Jedliczu Jan Sas Zubrzycki zaproponował jej dwuwieżową formę, z bogato zdobionym portalem pośrodku. Szeroki, wchodzący na część elewacji frontowych wież, został zwieńczony trójkątnym zadaszeniem, a w zwieńczeniu wyryto krzyż o treflowo zakończonych ramionach. Schodkowo rozglifione ościeża zamknięte są przez archiwolty udekorowane motywami geometrycznymi, a dwukondygnacjowe kolumnowe węgary posiadają dołem spiralne, w partiach wyższych gładkie trzony oddzielone wydatnym wałkiem. Ustawione na wysokich owalnych bazach z kostkowymi głowicami wyraźnie nawiązują do stylistyki romańskiej. Podwójne drzwi rozdziela masywna kolumna o spiralnym trzonie i kompozytowej głowicy łączącej elementy korynckie i jońskie. Ustawiono na niej figurę Chrystusa wskazującego na serce gorejące. Nad portalem umieszczono rozetę w profilowanej kamiennej ramie wchodzącej w trójkątne zwieńczenie portalu, wyżej biforium. Trójkątny szczyt między wieżami zakończono blankami krytymi dwuspadowymi daszkami. Wieże mają trzy kondygnacje rozdzielone gzymsami. W partii dolnej przepruto pojedyncze okno doświetlające wnętrze, a najniższą kondygnację zamykają trzy blendy o półkolistych profilowanych zamknięciach z ceglaną opaską i podwójnych pulpitowych parapetach. W każdej ze środkowych blend wieży przepruto wysokie szczelinowe okno. W kondygnacji drugiej umieszczono bliźniacze biforia w wydatnej półkolistej ceglanej opasce. Trzecia kondygnacja ma plan ośmioboku, cztery boki tej kondygnacji zakończono trójkątnie i zwieńczono kulą i krzyżem, a pola trójkątnych szczytów zdobią blendy. W czterech pozostałych bokach (nad narożami niższej kondygnacji) znajdują się ażurowe piaskowcowe kapliczki. We wschodniej wieży na tej kondygnacji umieszczono tarczę zegarową. Podobnie wyglądają boczne ściany wież. Przekrycie stanowią ośmioboczne blaszane iglice z czterema szczycikami przy wierzchołku, nad szczycikami każdy hełm otoczony jest girlandą, a całość wieńczy kula i krzyż (fot. 78–79).

Fot. 79. Jedlicze – kościół. Fasada.

Fot. 80. Jedlicze – kościół. Prawy ołtarz boczny.

Fot. 81. Jedlicze – kościół. Lewy ołtarz boczny.

Na koniec opiszmy wyposażenie kościoła w Jedliczu pochodzące ze starego kościoła. W zachodniej kaplicy przyprezbiterialnej znajduje się dawny ołtarz główny z XVIII-wiecznego kościoła (1740) fundacji Remigiusza Wielowieyskiego i jego żony Konstancji z Ligęzów, przerobiony i częściowo zrekonstruowany w wieku XX. Jest to obiekt jednokondygnacjowy ze zwieńczeniem, któremu w wieku XX dodano kolumny i ucha. Zdobią go późnobarokowe rzeźby dwóch ewangelistów, a w zwieńczeniu płaskorzeźba Boga Ojca. Kolejne ołtarze (fot. 80–81) znajdują się przy filarach między kaplicami przyprezbiterialnymi a ramionami transeptu. W lewym ramieniu ustawiono jednokondygnacjowy rokokowy ołtarz z 2. połowy XVIII wieku, z parą filarów i wysuniętych przednie kolumn. Zwieńczenie ujęto dwoma wazonami, a w jego w szczycie umieszczono dwa aniołki. W prawym ramieniu transeptu stoi jednokondygnacjowy ołtarz z 1740 roku, ze zwieńczeniem z ornamentami w stylu regencji. Pary kolumn po bokach rozdzielne są pojedynczymi filarkami, a przerwane belkowanie ozdobione zostało rzeźbami aniołków. Wspomnijmy jeszcze o tabernakulum z 1740 roku i o XVIII-wiecznym, późnobarokowym prospekcie organowym (Katalog 1977, s. 54).

4. KOŚCIOŁY PSEUDOBAZYLIKOWE

W tej grupie omówimy świątynie w Bóbrce, Laszkach i Trześniowie. Parafia w **Bóbrce** ma starą tradycję i być może powstała przed 1277 rokiem z inicjatywy cystersów z Koprzywnicy, którzy ją uposażyli. Później chyba straciła status parafii, gdy stała się z początkiem XVII wieku roku filią parafii Wietrzno, ale w roku 1784 odzyskała pozycję samodzielnej jednostki administracyjnej Kościoła. Pierwszą świątynię zbudowano tu (wg Jana Długosza) w XV wieku, a kolejną – w latach 1752–1768. Poświęcił ją dziekan żmigrodzki Tomasz Burdzyński (Bosak B., 2001; Rocznik 1997, s. 81), a konsekrował w 1857 roku biskup Franciszek K. Wierzchlejski p.w. św. Katarzyny Dziewicy Matki (Rocznik 1997, s. 81). Dotrwała do około 1908 roku, wtedy została rozebrana (Bosak B., 2001; Rocznik 1997, s. 81) w związku z budową nowego neogotyckiego kościoła. Kościół ten (rys. 12, fot. 82) projektował Teodor Talowski, który dał obiektowi elementy neoromańskie i neogotyckie. Budowę kościoła (1905–1908) finansowali głównie parafianie, a pracami kierował proboszcz Antoni Dziurzyński (Bosak B., 2001). Nie znamy powodów niezrealizowania pierwszego projektu kościoła w Bóbrce autorstwa Teodora Talowskiego, który został opublikowany w 1895 roku. Miała to być świątynia neogotycka na centralnym planie krzyża greckiego z jednowieżową

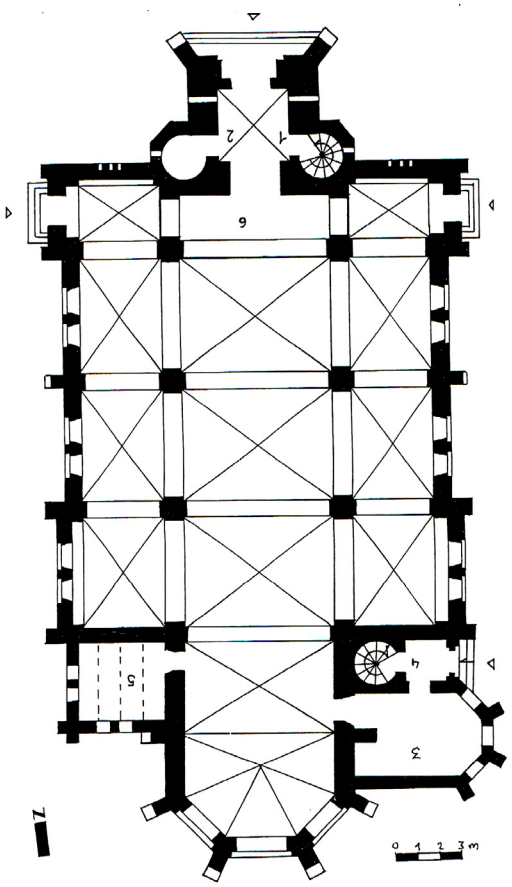

Rys. 12. Bóbrka – kościół.
Plan świątyni (źródło: Bosak B., 2001).

Fot. 82. Bóbrka – kościół. Widok ogólny.

Fot. 83. Bóbrka – kościół. Widok od strony prezbiterium.

fasadą zachodnią z westwerkiem oraz przybudówkami zakrystyjnymi przy prezbiterium (Bałus W. 1992, s. 60–61; Bosak B., 2001; Opaska J. 2001, s. 256, 259–260 – traktuje obiekt jako zrealizowany; Talowski T. 1897, tabl. 5–9). Drugi projekt tego samego autora zaczęto realizować w 1905 roku, a całą inwestycję zakończono w 1908 (Bosak B., 2001; Rocznik 1997, s. 81). Świątynia stanęła w centralnej części wsi w obrębie starych zabudowań plebańskich, ostatnio od południowego zachodu postawiono budynek nowej plebani. Teren opasano kutym żelaznym ogrodzeniem między ceglanymi słupkami. Jest to obiekt nieorientowany, z prezbiterium zwróconym na południe, o trzech nawach i trzech przęsłach, przy czym północne przy fasadzie jest krótsze o połowę (fot. 83). Przęsła nawy głównej mają plan leżących prostokątów, w nawach bocznych prostokątów stojących. Jednoprzęsłowe, pięciobocznie zamknięte prezbiterium o szerokości ramienia transeptu i wysokości nawy głównej oszkarpowane zostało wysokimi dwuuskokowymi przyporami nakrytymi kamiennymi kapnikami. Przy prezbiterium dobudowano od zachodu kwadratowy składzik przekryty stropem Kleina, a od wschodu prostopadłą do prezbiterium, trójbocznie zamkniętą prostokątną zakrystię nawiązującą formą do kaplicy. Między kaplicową zakrystią a południową ścianą wschodniego ramienia transeptu dano przedsionek komunikujący się z zakrystią, a także wieżyczkową klatką schodową, której schody prowadzą na ambonę i do skarbczyka nad zakrystią (Bosak B., 2001).

Po bokach krótszego północnego przęsła nawy głównej ulokowano przedsionki tworzące formę westwerku z bocznymi wejściami do wnętrza kościoła. Na osi nawy ulokowano węższą od niej, masywną wieżę o grubych murach, oszkarpowaną w narożach trójuskokowymi wydatnymi przyporami z piaskowcowymi kapnikami. Wieża o planie kwadratu w dolnych częściach, w ostatniej kondygnacji przechodzi w oktogonalną. Została ona nakryta ośmiograniastym hełmem o konstrukcji słupowej krytym blachą miedzianą, a zwieńczona krzyżem i kulą. W przyziemiu wieży znajduje się kruchta o sklepieniu krzyżowym, a między przyporami – schody prowadzące do frontowego wejścia do kościoła. Z kruchty wieżowej dostępne są klatki schodowe ulokowane przy ścianie nawy, od zewnątrz zamknięte trójbocznie, od wewnątrz posiadające plan koła, ze schodami prowadzącymi na chór muzyczny i podda-

Fot. 84. Bóbrka – kościół. Dekoracja elewacji naw.

sze, a zachodnie pomieszczenie klatki schodowej przeznaczono dodatkowo na magazynek (Bosak B., 2001). Wieżyczki klatki schodowej wtopione w mury wieży dzwonnej dochodzą do jej trzeciego poziomu, każda została nakryta pięciobocznym wysokim dachem.

Dodać jeszcze trzeba, że przy prezbiterium architekt dał transept (słabo zaznaczony w planie, ale wyraźnie wyodrębniony w bryle kościoła) o analogicznych przęsłach jak w nawach świątynnych, zamknięty prostymi ścianami. Mury kościoła zostały wzmocnione uskokowymi przyporami nakrytymi pulpitowymi daszkami piaskowcowymi. Do zewnętrznych elementów dekoracyjnych należą również wyraźnie wyodrębniony cokół z piaskowca, profilowany gzyms wieńczący i poprowadzony pod nim gzyms kostkowy (fot. 84). W nawach bocznych i transepcie znajdują się jeszcze pasy pod gzymsem wykonane w tynku (w transepcie ponadto płyciny zdobione rzędem denticuli), a w prezbiterium ceglano-kamienny fryz arkadkowy o krótkich, ząbkowanych lizenach oraz znajdujący się poniżej rząd prostokątnych wąskich blend, ujętych od góry i dołu pasem wykonanym w tynku. O ościeżach otworów wejściowych, nadproży, podokienników i oprawach okiennych będziemy jeszcze mówić, tu tylko dodajmy, że bryłę w części nawy głównej nakryto dwuspadowym dachem o jednej kalenicy z prezbiterium, przechodzącym w trójspadowy w zamknięciu, nawy boczne dachami pulpitowymi, ramiona transeptu i przęseł westwerku dachami kalenicowymi trójspadowymi. Dachy o drewnianej więźbie płatwiowo-kleszczowej (Bosak B., 2001) przykryte są blachą ocynkowaną. Wertykalizm budowli, oprócz wieży w fasadzie północnej, podkreśla sygnaturka umieszczona w kalenicy na skrzyżowaniu naw z transeptem oraz wieżyczka przy zakrystii. Pierwsza, o ośmiobocznym tamburze z galeryjką o arkadkowej balustradce, zdobioną smukłymi pinaklami, pokryta jest blachą miedzianą. Posiada odrębny węższy cokół ażurowej latarni o arkadkach zakończonych wimpergami, zwieńczona jest hełmem iglicowym z kulą i krzyżem. Wieżyczka przyzakrystyjnej klatki schodowej jest wyższa od murów korpusu, powyżej drugiej kondygnacji przechodzi w oktogon, nakryta została smukłym sześciobocznym hełmem z przepustnicą, a zwieńczona również krzyżem i kulą. W połaciach dachu założono okienka mansardowe, które doświetlają poddasza prezbiterium oraz nawy głównej i bocznych.

Przejdźmy obecnie do opisu przepruć okiennych i drzwiowych. Krótkie, szerokie okna w prze-

Fot. 85. Bóbrka – kościół. Okna nawy bocznej.

słach naw bocznych nawiązujące do układu biforiów mają ceglano-kamienne oprawy i półkoliste zamknięcia z piaskowcowym wezgłowiem, w którym umieszczony został okulus (fot. 85). Podobne okna założono na zewnętrznych ścianach transeptu, są one jednak smuklejsze i umieszczone w dużej ceglanej płycinie zdobionej górą rzędem denticuli. Podobne płyciny znalazły się na bocznych ścianach westwerku, a nad portalami o odcinkowych zamknięciach ceglanych i bocznych ościeżach piaskowcowych znajdują się po trzy szczelinowe prostokątne blendy (środkowe wyższe). Takie same szczelinowe blendy wykonano również w północnych ścianach westwerku po obu stronach wieży, a w przywieżowych klatkach schodowych analogiczną formę nadano otworom okiennym. W najwyższej kondygnacji wieżyczek okna są nieco większe, półkoliście zamknięte. Piaskowcowe nadokienniki i podokienniki dostały prostokątne okna w kaplicowej zakrystii. W prezbiterium przepruto wysokie okna o ostrołukowym zamknięciu z witrażami zaprojektowanymi przez Stefana Matejkę i Józefa Ostrowskiego wykonane w latach 1907–1908 (Katalog 1977, s. 6; Rocznik 1997, s. 81; Żabicki J. 2013, s. 239) w Zakładzie Witrażów S.G. Żeleńskiego w Krakowie (Katalog 1977, s. 6); w pozostałych oknach wstawiono barwne szkło.

Jak już wspominaliśmy, główny portal wejściowy umieszczono w przyziemiu wieży dzwonnej na osi kościoła w obszernej wnęce arkadowej (fot. 86–87). Portal o pełnym łuku i szerokim podłuczu został zwieńczony trójkątnym szczytem z kamiennym zwornikiem i figurą Chrystusa. Figura Chrystusa jest charakterystycznym elementem projektów Teodora Mariana Talowskiego, obok krucyfiksu, gołębia jako symbolu Ducha Świętego, posągów świętych, czy Matki Boskiej. Łuk portalu został wypełniony cegłą, zastosowano tu proste ościeża i mocno profilowane nadproże, zaś w podstawie trójkątnego szczytu dano piaskowcowe klińce, a poniżej rzygacze. Nad szczytem umieszczono w rozglifieniu duże szerokie okno o zamknięciu łukowym, poniżej fryz z blend arkadowych. Nad oknem znajduje się kolejny rząd wysokich półkoliście zamkniętych blend w kamiennej oprawie, z wąskimi szczelinowymi oknami, a nad nimi tarcza zegarowa zegara wieżowego. Kondygnację wieńczy wydatny gzyms piaskowcowy. Ostatnia kondygnacja wieży jest dwupoziomowa. Na niższym poziomie w ścianie czołowej umieszczono biforium, zaś w narożach

Fot. 86. Bóbrka – kościół. Fasada.

Fot. 87. Bóbrka – kościół. Portal główny.

Fot. 88. Bóbrka – kościół. Sklepienie prezbiterium.

ażurowe kapliczki o graniastych hełmach z kwiatonami. Bogate jest dekoracyjne opracowanie architektoniczne drugiego poziomu najwyższej kondygnacji, na które składają się galeryjka o arkadowej balustradzie z kwiatonami w narożach, a cechą wyróżniającą są tu okienka w profilowanych ościeżach, ujęte górą trójkątnymi zwieńczeniami z rzygaczami w narożach.

Projektant różnie przekrywał wnętrze kościoła (fot. 88–91). Nawy główną i boczne przekrył sklepieniami krzyżowymi z zaostrzonymi gurtami wspartymi na murach obwodowych, wolnostojących filarach i lizenach stanowiących przedłużenie gurtów. Krzyżowe sklepienia zastosował również w kruchcie wieży i na chórze muzycznym, zaś krzyżowe ostrołukowe przechodzące w pięciopolowe dał w prezbiterium. Różnie też ukształtował wysokość wnętrza. Najwyżej ustawił sklepienie prezbiterium i nawy głównej, niższe są sklepienia transeptu, a najniższe – naw bocznych. Komunikacja między nawami zapewniona jest przez szerokie arkady filarowe o pełnym łuku, zaś prezbiterium od nawy głównej oddziela duża ostrołukowa arkada tęczowa. Nad północnym przęsłem

Fot. 89. Bóbrka – kościół. Sklepienie nawy głównej.

Fot. 90. Bóbrka – kościół. Sklepienie nawy bocznej.

Fot. 91. Bóbrka – kościół.
Polichromia w prezbiterium.

nawy głównej umieszczono murowaną platformę chóru muzycznego. Wzmocniono ją szynami, nakładając drewniany ażurowy parapet złożony z ażurowych kolumienek. Barwną polichromię figuralną i ornamentalną wykonał w latach 1914-1915 malarz lwowski Julian Krupski przy współpracy Janiszewskiego i Jakimki; jej konserwacji dokonano w 1996 roku (B. Bosak 2001). Z wyposażenia musimy wymienić późnobarokowy prospekt organowy z 1768 roku przeniesiony ze starego kościoła (Katalog 1977, s. 6).

Kolejnym obiektem w tej grupie kościołów jest zaprojektowany przez Teodora Talowskiego kościół w **Laszkach**. Parafię ufundował Spytko ze Sprowy Jarosławski w 1469 roku (Kostka-Bieńkowska Z., 2010; Historia [b.d.]; Rocznik 1997, s. 400); wg SGKP podana jest data 1419 (Słownik 1884, s. 93), zatem fundatorem mógł być Spytek I lub Spytek III. Kościół wzmiankowany był w XV wieku, ale w roku 1629 parafię za sprawą Anny Ostrogskiej wcielono do prepozytury jarosławskiej. Ostatnią z drewnianych świątyń zbudował w 1736 roku biskup przemyski Wacław Hieronim Sierakowski (Kostka-Bieńkowska Z., 2010; Rocznik 1997, s. 400; Słownik 1884, s. 93), a wedle tradycji stała ona poniżej dzisiejszego kościoła w miejscu obecnej kapliczki. Po raz kolejny samodzielną parafię utworzono w 1895 roku (Kostka-Bieńkowska Z., 2010; Rocznik 1997, s. 400), a jej pierwszym proboszczem został Ludwik Bikowski, dziekan jarosławski (Historia [b.d.]). Kościół neogotycki z elementami eklektycznymi budowano w latach 1902–1907, a pierwszy projekt kościoła przygotował nieznany z nazwiska architekt. Projekt Talowskiego (rys. 14) pochodzi z 1904 roku, gdy były już założone fundamenty (Kostka-Bieńkowska Z., 2010). Fundatorami byli Zamoyscy z Wysocka, głównie Zofia z Potockich Zamoyska, a jego poświęcenie nastąpiło w 1909 roku, zaś konsekracji dokonał biskup Anatol Nowak w 1928 roku. Kościół usytuowano w centrum wsi na wyniosłym, płaskim, ogrodzonym wzniesieniu z wejściem od południa od strony drogi utworzonym w latach 50. XX wieku. Wcześniejsze wejście do kościoła prowadziło od strony północnej polną drogą, gdzie i dziś możliwy jest dojazd. Za ogrodzeniem wzniesionym w

latach 50. XX stulecia od strony wschodniej stoi murowana plebania. Kościół został zniszczony w czasie I wojny światowej, w międzywojniu został odrestaurowany z funduszy Zamoyskich za staraniem proboszcza Franciszka Zawiszy. Wtedy również wykonano w warsztacie Wojciecha Bobera ołtarze wg projektu Bogdana Tretera, w ołtarzu głównym umieszczając obrazy Antoniego Michalaka, ponadto odnowiono zniszczony zegar i zakupiono dzwony z wytwórni Felsztyńskich z Przemyśla. Zniszczeń dokonała też II wojna światowa, a odbudowa wiązała się z wymianą dachówki na blachę, dokończeniem tynkowania wnętrza (sklepienia, prezbiterium), wymianą posadzki oraz wykonaniem polichromii, której twórcą był Marian Konarski z Krzeszowic, a pracę realizował z pomocą Franciszka Frączka i Zdzisława Furmana (Kostka-Bieńkowska Z., 2010; Rocznik 1997, s. 400).

Teodor Marian Talowski (Kostka-Bieńkowska Z., 2010; Rocznik 1997, s. 400) zaprojektował kościół jako ceglaną pseudobazylikę o trzech przęsłach na planie leżących prostokątów w nawie głównej i prostokątów stojących w nawach bocznych. Przęsła południowe od strony fasady są węższe od pozostałych, a twórca nadał im plany leżących prostokątów. Po bokach pięciobocznie zamkniętego jednoprzęsłowego prezbiterium skierowanego na północ, o wysokości korpusu i nieznacznie węższego od nawy głównej, oszkarpowanego dwuuskokowymi przyporami z kapnikami nakrytymi piaskowcowymi płytami i blachą, dobudowano od zachodu zakrystię z piwnicą, od wschodu lożę Zamoyskich z kryptą grobową, do której prowadzi portal z profilowanym gzymsem zwieńczonym „oślim grzbietem". Od południa do prezbiterium oddzielonego ostrą arkadą tęczową przylega pięcioprzęsłowy transept o przęsłach zewnętrznych niższych od korpusu. Te zewnętrzne przęsła ramion nakryto dwuspadowymi dachami pokrytymi blachą ocynkowaną, zaś przęsła wewnętrzne o szerokości odpowiadającej nawom bocznym dachami trójpołaciowymi (fot. 92–94). Fasadę południową frontową tworzy trójkondygnacyjna wieża–dzwonnica o wysokości 50 metrów z przelotowym przedsionkiem, ujęta po bokach kolistymi wieżyczkami sięgającymi do gzymsu koronującego nawę główną (fot. 95). Wieżyczki wychodzą ćwierćwałkami z lica muru nawy głównej, nakryte zostały ćwierćstożkowymi hełmami, a mieszczą klatki schodowe na chór muzyczny i wyższe kondygnacje dzwonnicy. Do wieżyczek schodowych prowadzą drzwi o łukowym zamknięciu, lekko rozglifione, w ceglanym obramieniu, a kolejne poziomy doświetlone są przez wąskie, wysokie okna o pełnym łuku w ząbkowych obramieniach ceglanych z piaskowcowymi podokiennikami. Na osi wieży, w wysokiej pełnołucznej płycinie zajmującej jej dwie kondygnacje, umieszczono drzwi o zamknięciu odcinkowym, w portalu o koniczynowym trójlistnym zwieńczeniu. Nad nim znajduje się trójdzielny podział piaskowcowy i wysokie witrażowe okno z prostą dekoracją maswerkową. Drugą kondygnację zamyka okulus z kartuszami herbowymi, oddzielony od płyciny prostym gzymsem, natomiast najwyższa kondygnacja z biforium z krzyżem i umieszczonym nad nim okulusem, zwieńczona trójkątnym szczytem, została oddzielona gzymsowym, schodkowym, bogato profilowanym gzymsem z piaskowca. Wieżę nakrywa ośmiopołaciowa iglica z krzyżem na szczycie. Pozostałe elementy dachu nakryto dachem dwuspadowym nad nawą główną, przechodzącym w trójpołaciowy nad zamknięciem prezbiterium.

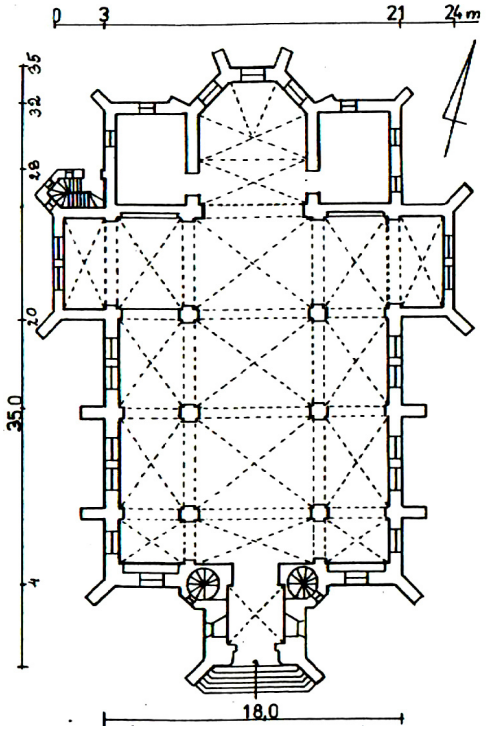

Rys. 13. Laszki – kościół. Plan świątyni (źródło: Kostka-Bieńkowska Z., 2010).

Fot. 92. Laszki – kościół. Widok ogólny.

Fot. 93. Laszki – kościół. Widok od strony prezbiterium.

Fot. 94. Laszki – kościół. Więźba dachowa.

Nad nawami bocznymi założono dachy pulpitowe, od frontu przechodzące w daszki wieżowe, zaś nad zakrystią i lożą założono również dachy trójpołaciowe.

Przejdźmy teraz do przepruć okiennych i drzwiowych. W zamknięciu prezbiterium umieszczono trzy rozglifione wysokie okna zamknięte ostrym łukiem, z maswerkami i parapetami krytymi blachą, na ścianie bocznej nad zakrystią okulus, zaś nad lożą Zamoyskich dwa okna analogiczne jak w zamknięciu, ale od nich krótsze. W każdej z zewnętrznych ścian transeptu założono półkoliście zamknięte biforium łączone elementem piaskowcowym, nad nim okulus w oprawie ceglanej, a w trójkątnym szczycie szczelinowe okno w piaskowcowej oprawie podokiennikowej. W górnej części ramion wewnętrznych (w zamknięciach) znajdują się duże okulusy. Okna naw bocznych mają układ podobny do tych w zamknięciach zewnętrznych przęseł transeptu (biforia z okulusem), ale są od nich niższe, zaś te w przęsłach południowych naw są pojedyncze, w ceglanej oprawie (fot. 96). Okna naw i transeptu mają zamknięcia łukowe z nieznacznym zaostrzeniem, a wypełniają je kolorowe szybki, jedynie górne części okien prezbiterium oraz okulusy otrzymały witraże o motywach heraldycznych.

Fot. 95. Laszki – kościół. Fasada.

Fot. 96. Laszki – kościół. Okna nawy bocznej.

Fot. 97. Laszki – kościół. Wnętrze nawy głównej.

Fot. 98. Laszki – kościół. Sklepienie prezbiterium.

Wnętrze przekryte zostało sklepieniami krzyżowymi na gurtach (fot. 97–98), zdobionymi polichromią o motywach ornamentalnych oraz malarską imitacją żeber, jedynie w nawach bocznych i środkowych przęsłach transeptu zrezygnowano z tej ostatniej formy zdobienia. Ornamentami ozdobiono także podłucza arkad międzynawowych i gurtów, które mają lekko zaostrzone łuki. Filary międzynawowe otrzymały kształt krzyża greckiego uzyskany przez poprowadzenie wzdłuż nich pilastrów podtrzymujących gurty sklepienne i arkady międzynawowe. Pionowe podziały ścian naw bocznych i transeptu również zaakcentowano pilastrami, jedynie ściany prezbiterium są pozbawione tego rodzaju artykulacji. Malarskie dekoracje ścienne o motywach figuralnych i ornamentalnych umieszczono bezpośrednio na cegle, otynkowane zostały tylko ściany prezbiterium, również ozdobione polichromią figuralną i ornamentalną.

Kościół p.w. św. Stanisława Biskupa Męczennika w **Trześniowie** zbudowano w latach 1897–1898 na miejscu starszej świątyni drewnianej z przełomu XVI i XVII wieku. Samodzielną parafię erygował w 1913 roku ordynariusz przemyski Józef Sebastian Pelczar, choć starania o jej utworzenie mają starą tradycję sięgającą początków XVII wieku; wcześniej miejscowość należała do parafii w Jasionowie. W 1897 roku przez sufragana przemyskiego Jakuba Glazera poświęcony został kamień węgielny pod budowę nowej murowanej świątyni. Inicjatorem budowy był ksiądz Kazimierz Szkocki, a fundatorem parafianie (Bosak A., Bosak B., 1998b; Katalog 1974, s. 94; Rocznik 1997, s. 135). Kościół stanął w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu, otoczonym od strony ulicy metalowym ogrodzeniem na masywnym piaskowcowym murku, a w jego sąsiedztwie znajduje się cmentarz parafialny z grobami z końca XIX wieku. Oprócz cech neoromańskich w świątyni zaznaczają się również elementy gotyckie (oszkarpowanie, sterczyny). Orientowany obiekt, zbudowany z cegły na piaskowcowym cokole z wyraźną odsadzką, jest trójprzęsłową pseudobazyliką o leżących prostokątnych przęsłach w nawie głównej i stojących prostokątach w nawach bocznych (rys. 14). Trójbocznie zamknięte jednoprzęsłowe prezbiterium o wysokości równej z korpusem i szerokości nawy głównej zostało ujęte zakrystiami o różnych planach (kwadratu i prostokąta), północna jest dostępna z zewnątrz (fot. 99). Między korpusem a prezbiterium założono trójprzęsłowy transept o prosto zamkniętych ścianach ramion, z narożnikami oszkarpowanymi jednouskokowymi, rozszerzającymi się ku dołowi przyporami z pulpitowymi daszkami. Fasadę zachodnią tworzy wysunięta przed korpus wieża dzwonna, przy której od północy znajduje się kwadratowa klatka schodowa o ściętym narożu (wewnątrz kolista), przylegająca również do korpusu budowli. Dostępna jest z kruchty w przyziemiu wieży, zapewniając komunikację z chórem muzycznym, z poddaszem oraz z najwyższą kondygnacją wieży, w której znajdują się dzwony i mechanizm zegarowy. Bryłę oszkarpowano jednouskokowymi przyporami rozszerzającymi sie ku dołowi, usytuowanymi na osiach przęseł oraz w narożnikach korpusu. Kapniki szkarp obito – podobnie jak przy prezbiterium – blachą miedzianą. Na drewnianej, płatwiowo-kleszczowej więźbie położono nad nawą główną dach siodłowy, nad bocznymi – dachy pulpitowe, zaś nad zakrystiami jednospadowe, wszystkie kryte blachą miedzianą. W krzyżu naw na kalenicy ustawiono czworoboczną wieżyczkę na sygnaturkę o konstrukcji słupowej z ażurową latarnią, a wieńczy ją czterograniasty iglicowy hełm z wimpergami zdobionymi kulą i krzyżem. Wieżę, również o konstrukcji słupowej, czworoboczną i trójkondygnacyjną, nakryto czworograniastym hełmem

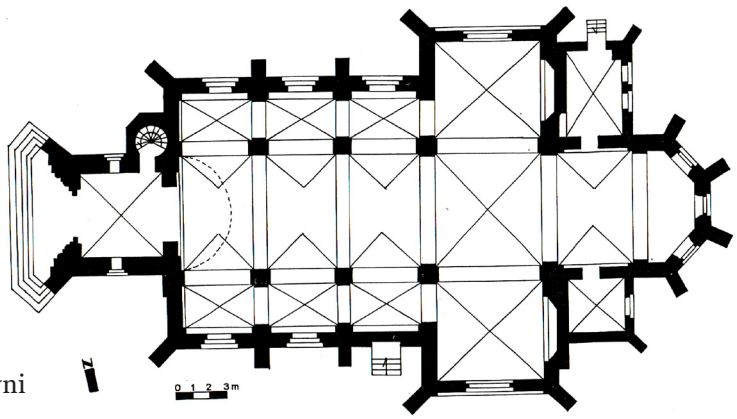

Rys. 14. Trześniów – kościół. Plan świątyni (źródło: Bosak A., Bosak B., 1998).

Fot. 99. Trześniów – kościół.
Widok od strony prezbiterium.

Fot. 100. Trześniów – kościół.
Fasada.

poszerzonym przepustnicą, zwieńczonym krzyżem, zaś wieżyczkę klatki schodowej przylegającej do wieży i sięgającej do kondygnacji dzwonów – dachem pulpitowym, wielospadowym, z daszkiem ozdobionym wietrznikiem kutym w kształcie ażurowego koguta; hełmy wież nakryto łuską miedzianą (fot. 100).

Opis elewacji zacznijmy od fasady południowej, której część centralną tworzy ściana wieży dzwonnej z piaskowcowym portalem schodkowym (fot. 101). Półkoliste archiwolty portalu zdobione są geometrycznymi ornamentami o motywach meandrów, rozetek, guzów i wstęg, a ościeża tworzą półkolumny i pilastry z głowicami o kompozycji wolutowej, ustawione na profilowanych bazach. Portal zwieńczony jest trójkątnie i zakończony wimpergą, nad nim umieszczono okulus z ośmiolistnym podziałem, wyżej przeprucie okienne w formie strzelnicy szczelinowej. Tę kondygnację wieńczy profilowany gzyms, nad którym umieszczono poziom dzwonów i mechanizmu zegarowego, a elewację ozdobiono ceglanym wątkiem naśladującym poziomy ornament szalunkowy. Prosty wysunięty gzyms wieńczący wsparty został na ceglanych krokształtnych tworzących ząbkowany fryz.

Pozostałe elewacje, ustawione na piaskowcowym cokole z masywną odsadzką, ozdobiono poziomymi pasami z ciemnej cegły, a pod parapetami – gzymsami z cegieł ułożonych „na stojąco". Pod ceglanymi gzymsami wieńczącymi poprowadzono fryzy schodkowe z cegieł (fot. 102). Szczyty naw i transeptu zwieńczone są blankami o trójkątnych zakończeniach nakrytych daszkami dwuspadowymi, w zębach blankowania umieszczono płyciny zamknięte schodkowo. W szczytach transeptu znajdują się mniejsze, półkoliście zamknięte płyciny w układzie triforiów z wąskimi szczelinowymi otworami, a całą ścianę szczytową każdego z ramion transeptu zdobi jednopolowa płycina, dołem ujęta gzymsem, a górą fryzem arkadkowym. W każdej z płycin osadzony został profilowany piaskowcem okulus z ośmiolistną rozetą maswerkową (fot. 103).

Fot. 101. Trześniów – kościół. Portal główny.

Fot. 102. Trześniów – kościół. Elewacja nawy bocznej.

Fot. 103. Trześniów – kościół. Ramię transeptu.

Wnętrze kościoła zdobi polichromia wykonana w 1927 roku przez Włodzimierza Lisowskiego z Sanoka, a jej konserwację wykonał w latach 80. i 90. XX wieku zespół pod kierunkiem B. Żurowskiej z Krakowa (Bosak A., Bosak B. 1998b; s. 94; Rocznik 1997, s. 135). W dekoracji sklepień autor zastosował jednobarwne płaszczyzny i oszczędne motywy ornamentalne z zaznaczeniem styków pól sklepiennych, zaś na ścianach – motywy ornamentalne i figuralne. Górne części ścian nawy głównej zdobią ponadto płytkie ślepe triforia z motywami figuralnymi i roślinnymi (fot. 104). Na bocznych ścianach prezbiterium znajdują się podobne triforia, poniżej nich płyciny z dekoracją figuralną, ornamentalną i heraldyczną, a nad drzwiami do zakrystii wykonane w tynku archiwolty z malarską imitacją filarów. W latach 50. w oknach prezbiterium założono figuralne witraże z postaciami św. Stanisława Biskupa i Nawiedzenia św. Elżbiety wykonane w firmie Paczki w Krakowie wg projektu Stanisława Pękalskiego (Bosak A., Bosak B., 1998b; s. 94; Rocznik 1997, s. 135).

Komunikację międzynawową zapewniają duże półkoliste arkady wsparte na czworobocznych filarach z lizenami od strony naw bocznych, fila-

Fot. 104. Trześniów – kościół. Triforia w nawach bocznych.

Fot. 105. Trześniów – kościół.
Sklepienie prezbiterium.

Fot. 106. Trześniów – kościół.
Sklepienie transeptu.

Fot. 107. Trześniów – kościół.
Sklepienie nawy głównej.

Fot. 108. Trześniów – kościół.
Sklepienie nawy bocznej.

Fot. 109. Trześniów – kościół. Chrzcielnica.

ry przy transepcie mają kształt krzyża greckiego, zaś pionowe podziały ścian w nawach bocznych wyznaczają pilastry w kształcie połowy krzyża greckiego. Nawę główną i prezbiterium przekryto kolebką na gurtach ze ślepymi lunetami, zamknięcie prezbiterium otrzymało sklepienie konchowe, a transept i nawy boczne – krzyżowe na gurtach (fot. 105–108).

Na koniec opiszmy jeszcze wyposażenie świątyni w Trześniowie. W ołtarzu głównym, wykonanym około 1908 roku, umieszczony jest obraz Matki Boskiej Częstochowskiej z przełomu XVII i XVIII wieku, później przemalowany, ubranej w nową sukienkę. Ołtarz boczny umieszczony w prawym transepcie pochodzi z 2. połowy XVIII wieku, nosi cechy późnobarokowe z elementami rokoko, a pierwotnie był ołtarzem głównym w starym drewnianym kościele. Jest obiektem jednokondygnacjowym ze zwieńczeniem, flankowanym dwiema kolumnami, przy których umieszczono ażurowe ucha. W ołtarzu znajduje się zdobione wolutami tabernakulum, które zrobiono równocześnie z ołtarzem. Z wyposażenia kościoła wymieńmy także kamienną barokową chrzcielnicę (fot. 109), nakrytą późnobarokową drewnianą pokrywą, z nowym zwieńczeniem; chrzcielnica ta pierwotnie stanowiła wyposażenie starego drewnianego kościoła zbudowanego w 1580 roku przez cieśli z Jasionowa, rozebranego w 1898 roku (Katalog 1974, s. 94).

5. KOŚCIOŁY PSEUDOHALOWE

Jako ostatnią omówimy grupę kościołów pseudohalowych, do której należą świątynie w Birczy, Dylągowej, Futomie, Grabownicy, Niebieszczanach i Zręcinie.

Kościół p.w. św. Stanisława Kostki w **Birczy** został zbudowany na miejscu wcześniejszych świątyń w latach 1921–1926 (Szuwarowski K., 2002; Żabicki J. 2013, s. 235; wg niektórych źródeł (Rocznik 1997, s. 27) budowa trwała do 1930 roku). Parafia łacińska ma tu starą tradycję i jest wymieniana w 1478 roku (Szuwarowski K., 2002; Miasta 1967, s. 342; Rocznik 1997, s. 27; Słownik 1880, s. 230), a ostatni kościół drewniany konsekrowano w 1743 roku (Rocznik 1997, s. 27; Słownik 1880, s. 230). Z końcem XIX stulecia jego stan techniczny był prawdopodobnie zły, gdyż już wtedy planowano budowę nowej świątyni, ale inwestycja przesunęła się na lata 20. następnego wieku; kamień węgielny poświęcił biskup przemyski Karol Fischer w 1921 roku, za czasów proboszcza Stanisława Okońskiego (Szuwarowski K., 2002). W 1924 roku inwestycję, prawie ukończoną, poświęcił kanonik Konstanty Bieda, zaś konsekracji świątyni dokonał w roku 1937 biskup Wojciech Tomaka (O parafii [b.d.]; Rocznik 1997, s. 27). Budowę finansowali parafianie, a pracami budowlanymi kierował Józef Nikodemowicz z Przemyśla (Szuwarowski K., 2002). Kościół usytuowano na południowy wschód od rynku, przy trakcie Przemyśl–Sanok, na wyraźnym wzniesieniu ogrodzonym siatką, na południe od XVIII-wiecznego obiektu rozebranego około 1920 roku. Nowy obiekt zmurowano z cegły na fundamencie kamiennym, z wykorzystaniem zaprawy wapienno-piaskowej, a następnie otynkowano. Oprócz elementów neoromańskich projektant – Stanisław Majerski – zastosował również elementy nawiązujące do gotyku i baroku (Szuwarowski K. 2002; Rocznik 1997, s. 27). Bryła, mocno oszkarpowana trójuskokowymi przyporami z pulpitowymi daszkami, została zamknięta jednoprzęsłowym, kwadratowym, zakończonym trójbocznie prezbiterium o szerokości nawy głównej i jednakowej wysokości z korpusem, który również oszkarpowano trójuskokowymi przyporami. Po bokach prezbiterium dobudowano: od północy prostokątną zakrystię, zaś od południa składzik podzielony na dwie części. Od zachodu, na przedłużeniu naw bocznych, znajdują się bliźniacze oszkarpowane przedsionki doświetlane prostokątnymi oknami, nad nimi umieszczono przylegające do chóru muzycznego empory z półkoliście zamkniętymi oknami – całość tworzy jedną bryłę z korpusem (rys. 15; fot. 110). Między prezbiterium a korpusem nawowym założono pięcioprzęsłowy transept o oszkarpowanych, prosto zamkniętych ramionach, z kwadratowym przęsłem środkowym, analogicznym jak przęsło prezbiterium. Zewnętrzne ramiona są węższe o połowę, mieszcząc kaplice z ołtarzami. Bryłę nakryto siodłowym dachem dwuspadowym przechodzącym nad zamknięciem prezbiterium w trójpołaciowy; nad transeptem również założono dach trójpołaciowy. Całość wsparta na drewnianej więźbie krokwiowo-jętkowej z wieszakami i zastrzałami pokryta została blachą

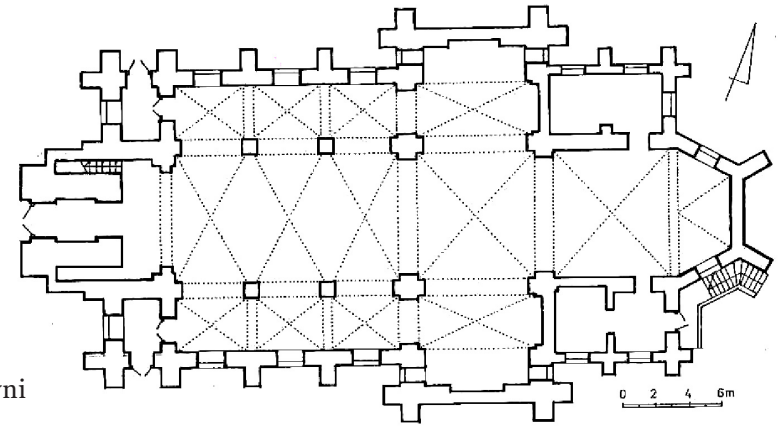

Rys. 15. Bircza – kościół. Plan świątyni (źródło: Szuwarowski K., 2002).

Fot. 110. Bircza – kościół. Widok ogólny.

Fot. 111. Bircza – kościół. Widok od strony prezbiterium.

Fot. 112. Bircza – kościół. Fasada.

ocynkowaną, która zastąpiła pierwotnie użytą dachówkę (Szuwarowski K., 2002). Przybudówki przyprezbiterialne (zakrystia i składzik) otrzymały nakrycie pulpitowe; przez składzik prowadzi wejście schodami do piwnicy mieszczącej kotłownię. Na skrzyżowaniu nawy głównej i transeptu postawiono na kalenicy ośmioboczną sygnaturkę z ażurową latarnią nakrytą wysokim hełmem (fot. 111).

Elewacje zdobione są bardzo skromnie i ograniczone do otynkowania elewacji, wyraźnego profilowanego gzymsu wieńczącego i piaskowcowego cokołu oddzielonego wąskim fartuchem (w prezbiterium i transepcie poprowadzono dwa fartuchy). Dekorację elewacji uzupełnia daszek na wysokości parapetów okiennych oraz wąski profilowany pas wykonany w tynku, biegnący nad oskarpowaniem, a także biały pas tynkowy na poziomie zamknięcia okien (z płytkim daszkiem na ścianach zamykających transept).

Zachodnią dominantę bryły stanowi wysunięta z lica kwadratowa, czterokondygnacyjna wieża z głównym wejściem na osi, flankowana w narożach rozszerzającymi się ku dołowi lizenami (fot. 112). Poszczególne kondygnacje wyznaczone są przez przeprucia okienne i drzwiowe. W przyziemiu dano prostokątny otwór wejściowy, nad nim półkoliście zamknięte okno z podziałami i barwnymi szybkami, wyżej biforia przedzielone kolumienką o roślinnym ornamencie zamknięte gzymsem nadokiennym, a w czwartej kondygnacji triforia umieszczone między narożnymi filarami, z głowicami tworzącymi nadproże okien biegnące bezpośrednio pod profilowanym gzymsem koronującym. Wieżę nakrywa wysoki czteropołaciowy hełm zwieńczony kulą i krzyżem.

Wnętrze kościoła (fot. 113–116) zostało podzielone na trzy nawy. Przęsłach w nawie głównej mają plan leżących prostokątów, a w nawach bocznych – prostokątów stojących, przekrytych sklepieniami krzyżowymi (w nawach bocznych rozdzielono je gurtami). Chór muzyczny otrzymał sklepienie kolebkowe, przylegające do niego empory – krzyżowe, zakrystię i składzik przykrywają murowane stropy płaskie, a kondygnacje wieży podzielono stropami drewnianymi.

Różnie architekt opracował przeprucia okienne, ale są one najczęściej zamknięte półkoliście o wielopolowych podziałach, w niektórych częściach (zakrystia, przedsionki, szczyty poddasza naw bocznych) dał okna prostokątne z wielopolową ślusarką, a w wieży na górnych poziomach stylizowane biforia i triforia.

Ściany wewnętrzne zostały polichromowane współcześnie, w 1985 roku, przez zespół kierowany przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa. Główny akcent artysta położył na elementy figuralne i symboliczne, odwołując się do wątków chrystologicznych. W prezbiterium, najważniejszym miejscu – sacrum w każdej świątyni, z obecnością tabernakulum w ołtarzu głównym, na bocznych ścianach wykorzystano temat ustanowienia Najświętszego Sakramentu: Cudowne rozmnożenie chleba i Ostatnią Wieczerzę, a na sklepieniu znajdują się również symbole eucharystyczne: grona winogron. W nawie głównej umieszczono symbole św. Sakramentów, a na ścianach transeptu sceny ewangeliczne. W krzyżu naw znajdują się teksty ośmiu błogosławieństw ze wskazówką postępowania dla każdego chrześcijanina. Sceny ewangeliczne na ścianach transeptu obejmują pięć scen chrystologicznych i pięć scen poświęconych Maryi. War-

Fot. 113. Bircza – kościół. Sklepienie nawy głównej.

Fot. 114. Bircza – kościół. Sklepienie nawy bocznej.

Fot. 115. Bircza – kościół. Sklepienie transeptu.

Fot. 116. Bircza – kościół. Zamknięcie prezbiterium.

Fot. 117. Bircza – kościół.
Polichromia w nawie bocznej.

Fot. 118. Bircza – kościół.
Witraż w prezbiterium.

to też zaakcentować sceny z Chrystusem na bocznych ścianach: Chrystus i Nikodem, Chrystus i Samarytanka, Chrystus i Magdalena, Chrystus i Tomasz, a teksty są kierunkowskazami etycznymi dla chrześcijan. W dolnych częściach umieszczono Drogę Krzyżową przedstawiającą działalność Jezusa na ziemi (fot. 117), a dopełnieniem polichromii jest przedstawienie pocztu świętych polskich umieszczonych na filarach. Wszystkie sceny wykonane są techniką mozaikową z dowolnie ciętych kawałków barwnego szkła, a technikę tę opracował autor zdobień Stanisław Jakubczyk. Malowidła wykonano temperą kazeinową z zastosowaniem złoceń i srebrzeń aluminium (O parafii [b.d.]).

Z lat 20. XX wieku pochodzą witraże z okien prezbiterium wg projektu Stefana Matejki, zakupione przez rodzinę Ehrenpreisów, odnawiane w 1954 roku, przedstawiające Jezusa i patrona kościoła – św. Stanisława Kostkę (fot. 118). Kolorowe szybki w oknach naw bocznych ufundowane zostały przez Mikołaja Biesiadę z Lipy, a wyprodukowane w Krakowskim Zakładzie Witrażów S.G. Żeleńskiego (Szuwarowski K. 2002). Wyposażenie wnętrza uzupełniają ołtarze ze starego drewnianego kościoła, szafy przyścienne z wbudowanym lawaterzem, marmurowa kropielnica i marmurowe tablice (epitafijna M. Humnickiego z 1814 roku i poświęcona biskupowi Wacławowi Hieronimowi Sierakowskiemu z okazji konsekracji drewnianej świątyni). Omówmy je bardziej szczegółowo. Pięć ołtarzy barokowo-rokokowych (ołtarz główny i cztery ołtarze boczne) pochodzi z drewnianego kościoła p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny. Ołtarz główny barokowy flankowany jest parami kolumn; tu znajdują się posągi świętych biskupów: Wojciecha i Stanisława oraz obrazy przedstawiające św. Stanisława Kostkę przyjmującego komunię i obraz św. Trójcy. Bocznym ołtarzem jest ołtarz Matki Boskiej w lewej nawie ozdobiony filarkami, kolumnami i posągami aniołków. W prawej nawie umieszczono ołtarz Najświętszego Serca Jezusowego, podobnie zdobiony, z obrazem Jezusa z Sercem Gore-

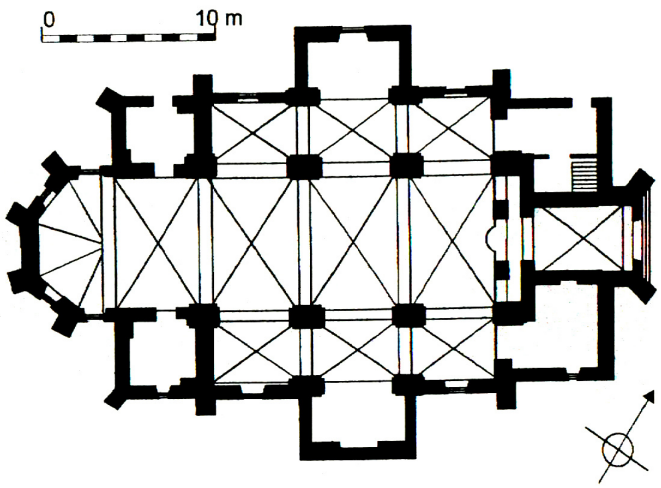

Rys. 16. Dylągowa – kościół.
Plan świątyni (źródło: Kieferling K., 2008).

jącym. Po jego bokach umieszczono dwie duże figury aniołów, wyżej obraz św. Teresy, również w towarzystwie figur aniołów. Kolejnym ołtarzem jest ołtarz św. Antoniego z obrazami św. Antoniego z Dzieciątkiem i przedstawiający ofiarowanie Pana Jezusa w świątyni z Okiem Opatrzności u góry. Ostatnim jest ołtarz św. Rodziny z czterema posągami zakonników z obrazem Wielkiej św. Rodziny i obrazem św. Teresy od Dzieciątka Jezus (O parafii [b.d.]).

Kościół p.w. św. Zofii w **Dylągowej**, który projektował Wiktor Sikorski (rys. 16), budowany był w latach 1905–1911 z inicjatywy proboszcza Jana Marii Stelińskiego za pieniądze parafian i rodziny Starzeńskich, właścicieli miejscowości. Postawiono go na miejscu wcześniejszych świątyń drewnianych, której XVI-wieczna kreacja za sprawą Stanisława Mateusza Stadnickiego pełniła funkcję zboru ewangelickiego, późniejszy, XVIII-wieczny (1706) fundacji Teofili z Czartoryskich Ogińskiej i Stanisława Pękalskiego został przeniesiony w 1929 roku do Siedlisk–Gdyczyny, a w 1970 roku rozebrany (Kieferling K., 2008; Rocznik 1997, s. 98). Świątynię posadowiono na lekkim wzniesieniu ogrodzonym metalowymi płaskownikami kowalskiej roboty z bramą zdobioną stylizowaną dekoracją wolutową, w sąsiedztwie znajduje się dzwonnica i nowy cmentarz. Kościół (fot. 119), oprócz wy-

Fot. 119. Dylągowa – kościół. Widok ogólny.

Fot. 120. Dylągowa – kościół. Wnętrze nawy.

raźnych cech neoromańskich, zawiera wiele elementów neogotyckich. Nieorientowany obiekt z prezbiterium od południowego zachodu zbudowano z cegły i otynkowano, sadzając go na podmurówce z kamienia i betonowych bloczków. Na wysokości środkowego przęsła nawy głównej zbudowano kaplice tworzące transept, przy pięciobocznie zamkniętym prezbiterium, niższym od korpusu i o szerokości nawy głównej, ulokowano od strony północno-zachodniej zakrystię, a od południowo-zachodniej skarbczyk, pełniący dziś funkcję kotłowni gazowej. Od północnego wschodu zbudowano prostokątną wieżę, lekko wystającą poza obrys korpusu, flankowaną dwiema lokalnościami, północna z nich posiada boczne wejście do kościoła, na chór muzyczny oraz na wieżę. Bryłę nakryto wysokim dwuspadowym dachem drewnianym o konstrukcji kleszczowo-stolcowej, krytym płaską blachą malowana na brązowo, podobnie prezbiterium (tu w zamknięciu dach przechodzi w trójpołaciowy) i ramiona transeptu, gdzie dwuspadowy dach jest prostopadły do bryły. Korpus i prezbiterium wzmacniają dwuuskokowe przypory z daszkami nakrytymi blachą. Na kalenicy umieszczono ośmioboczną sygnaturkę z ostrosłupowym daszkiem, zwieńczoną kulą i krzyżem, podobny krzyż wieńczy dach nad prezbiterium. Elewacje zdobi cokół piaskowcowy oraz wieńczący gzyms podokapowy, pod którym poprowadzono szeroki fryz arkadowy. W północno-zachodnim ramieniu transeptu na ścianie północno-wschodniej umieszczono wnękę–grotę z figurą Najświętszej Marii Panny.

Trójnawowe wnętrze o trzech przęsłach na planie leżących prostokątów w nawie głównej i stojących w nawach bocznych przekryto sklepieniem krzyżowym rozdzielonym gurtami dźwiganymi przez filary w kształcie krzyża greckiego i przyścienne pilastry (fot. 120). W prezbiterium (fot. 121) przepruto cztery duże i dwa mniejsze okna zamknięte półkoliście, obramowane profilowanymi opaskami ze zwornikami, na osi dano zblendowaną lunetę, a do dużego okna w prawej kaplicy transeptowej dano wielokwaterowe ramy metalowe. Półkoliście zamknięto okna w nawach wypełnione są szybkami w układzie geometrycznym z witrażowymi obwódkami, w prezbiterium w oknach znajdują się witraże projektowane przez Stefana Matejkę z postaciami śś. Jana

Fot. 121. Dylągowa – kościół. Prezbiterium.

Fot. 122. Dylągowa – kościół. Ołtarz boczny.

Ewangelisty, Małgorzaty, Józefa oraz Matki Bożej Różańcowej, a w prawej kaplicy witraż z wizerunkiem św. Kazimierza. Witraże zostały wykonane w 1909 (lub 1910 – Rocznik 1997, s. 98) roku przez Krakowski Zakład Witraży S. G. Żeleńskiego; również zakrystia ma okno witrażowe. Wnętrze kościoła polichromowali w 1961 roku K. Smuczak i J. H. Rosen (autorzy polichromii kaplic Seminarium Duchownego w Przemyślu i Lwowie), którzy w nawach bocznych i prezbiterium przedstawili sylwetki świętych, jednak dziś ich zdobienia te są zamalowane (Katalog, 1974, s. 28; Kieferling K., 2008; Siry H. 1994, s. 203). Kończąc opis wnętrza powiedzmy jeszcze, że łuk tęczowy tworzy duża arkada, a komunikację między nawami zapewniają półkoliste arkady rozparte między filarami w kształcie krzyża.

Zajmiemy się obecnie wyposażeniem kościoła św. Zofii w Dylągowej. Zacznijmy od ołtarza głównego, późnobarokowego, pochodzącego z około 1780 roku, a przerobionego z początkiem XX wieku. Jest to obiekt jednokondygnacyjny, flankowany parami kolumn, wzbogacony zwieńczeniem, ażurowymi uchami z liści akantu, bramkami z początku XX stulecia oraz rzeźbami: w polu środkowym widzimy grupę Ukrzyżowania z XIX wieku, na bramkach współczesne ołtarzowi postacie papieża i św. Jana Chrzciciela, w zwieńczeniu św. Michała Archanioła i dwoje aniołów z tego samego okresu. Obrazy pochodzą z wieku XIX, w polu środkowym na zasuwie umieszczono Zwiastowanie, zaś w zwieńczeniu św. Zofię z córkami. Ołtarze boczne pochodzą z wieku XX, ale niektóre fragmenty są późnobarokowe (około 1700). Oprócz ołtarzy trzeba wymienić drewnianą barokową chrzcielnicę z XVII wieku, do której później dodano podstawę, kamienną kropielnicę barokową z XVII wieku oraz komodę zakrystyjną z 1. połowy wieku XIX (Katalog 1974, s. 28–29).

Na koniec przedstawmy jeszcze fasadę z wieżą (fot. 123). Trójkondygnacyjna fasada składająca się z wieży i sąsiadujących z nią po obu stronach pomieszczeń została podzielona w poziomie gzymsami międzykondygnacyjnymi. Główne, półkoliście zamknięte, drewniane drzwi prowadzące do kruchty, umieszczone zostały w tynkowej opasce ze zwornikami. Nad nimi znajduje

Fot. 123. Dylągowa – kościół. Fasada.

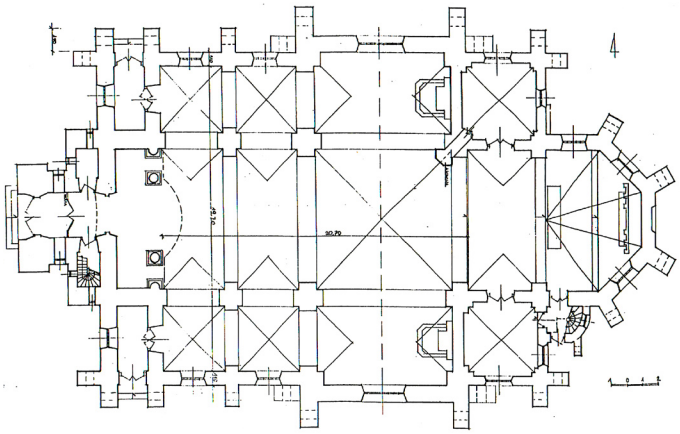

Rys. 17. Futoma – kościół.
Plan świątyni (źródło: Wajdowicz C., 2005).

się okrągłe naświetle, a w bocznych pomieszczeniach, na wysokości chóru muzycznego przepruto dwa półkoliście zamknięte otwory okienne z profilowanymi opaskami ze zwornikami. Wyżej znajduje sie niewielki balkon, na który prowadzą prostokątne drzwi z położonym bezpośrednio nad nimi półkoliście zamkniętym oknem, a w najwyższej kondygnacji umieszczono podobne (nieco krótsze) okno oraz zegar. Czteropołaciowy hełm wieży zwieńczony jest złoconą kulą z ażurowym, bogato dekorowanym krzyżem.

Do grupy świątyń pseudohalowych należy też kościół p.w. św. Walentego w **Futomie**. Parafia w Futomie została erygowana w 1451 roku z inicjatywy Małgorzaty Mościcowej z Kmitów z Dynowa, córki Piotra Lunaka. Obecny kościół neoromański zbudowano w latach 1910–1911 na miejscu wcześniejszych drewnianych świątyń (ostatnia rozebrana w 1910 roku) w centrum wsi na wzniesieniu opasanym metalowym ogrodzeniem, z funduszy parafian z Futomy i Piątkowej oraz emigrantów z Ameryki, staraniem księdza proboszcza Wojciecha Stachyraka. Został on konsekrowany w 1922 roku przez biskupa przemyskiego Karola Józefa Fischera (Wajdowicz C., 2005; Rocznik 1997, s. 46). Posadowiono na kamiennych fundamentach (Wajdowicz C., 2005), a zmurowano z czerwonej cegły z użyciem ciemnej glazurowanej zendrówki. Jedynymi otynkowanymi elementami budowli są detale architekto-

Fot. 124. Futoma – kościół. Widok ogólny.

Fot. 125. Futoma – kościół. Wnętrze nawy głównej.

niczne: opaski okienne, przypory, portal główny, gzymsy. Zbudowano go na planie krótkiego prostokąta o dwóch przęsłach o kształcie leżących prostokątów w nawie głównej, nawy boczne są kwadratowe (rys. 17) . Na przedłużeniu korpusu umieszczono tworzące z nim jedną bryłę bliźniacze oszkarpowane prostokątne kruchty, oddzielone od naw bocznych dwuskrzydłowymi wahadłowymi drzwiami, nad nimi znajdują empory przylegające do chóru muzycznego. Jednoprzęsłowe prezbiterium o szerokości nawy głównej i wysokości równej z korpusem zostało zamknięte pięciobocznie (dwa boki stanowią przedłużenie ścian przęsła), sąsiadujące po obu jego bokach kwadratowe przybudówki mieszczą od południa zakrystię, a od północy kaplicę Matki Boskiej. Miedzy korpusem a prezbiterium ulokowano transept wychodzący z lica bryły tylko o grubość muru (fot. 124). Jest on trójprzęsłowy, nieco wyższy od naw bocznych, z kwadratowym przęsłem środkowym, przęsła boczne mają plan stojących prostokątów. Dominantę zachodnią stanowi prostokątna, czterokondygnacyjna wieża o wysokości 50 m (Wajdowicz C., 2005) flankowana pseudowieżyczkami – w południowej założono kręte schody prowadzące na chór muzyczny i wieżę. Bryła opięta jest trójuskokowymi przyporami z pulpitowymi daszkami krytymi dachówką, a cokół oddzielony prostym gzymsem ozdobiono boniowaniem. Korpus nakryto wysokim dachem dwuspadowym, krzyżując go pod kątem prostym z podobnym nakrywającym transept o tej samej wysokości, nad prezbiterium dwuspadowy dach przechodzi w trójpołaciowy, a pseudowieżyczki zaopatrzono w dachy trójspadowe. Na skrzyżowaniu naw na kalenicy ustawiono wysoką ośmioboczną sygnaturkę z przeźroczami zamkniętymi na przemian łukami pełnymi i schodkowymi, zwieńczoną wysokim ostrołukowym hełmem z kulą i krzyżem. Pierwotnie dachy kryte były czarną dachówką, dachy wieży i sygnaturki blachą miedzianą (Wajdowicz C., 2005). Po remontach zamieniono pokrycie na płaską blachę malowaną na brązowo.

We wnętrzu komunikację między nawami zapewniają łukowe arkady wzmocnione gurtami, wsparte na filarach w kształcie krzyża greckiego (fot.125). Nawę główną i ramiona transeptu

Fot. 126. Futoma – kościół. Sklepienie prezbiterium.

Fot. 127. Futoma – kościół. Polichromie w prezbiterium.

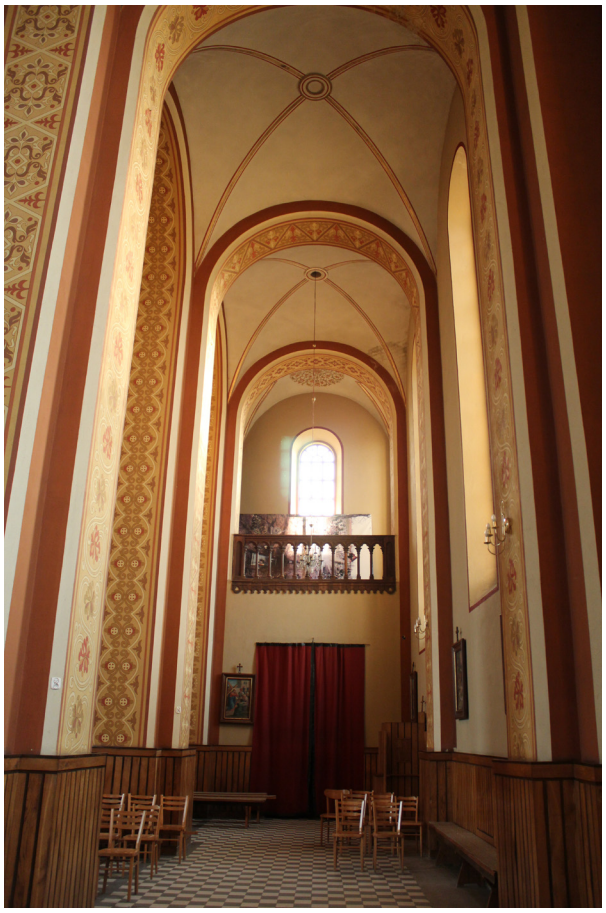

Fot. 128. Futoma – kościół. Wnętrze nawy bocznej.

Fot. 129. Futoma – kościół. Wnętrze transeptu.

przesklepiono kolebką z lunetami, a nawy boczne krzyżowo. Kolebkowe sklepienie prezbiterium przechodzi w zamknięciu w pięciopolowe (fot. 126).

Ściany udekorowane zostały malowidłami wykonanymi w latach 70. XX wieku przez rzeszowskich artystów (Pępek M., 2008). Na sklepieniach, gurtach sklepiennych, filarach i lizenach występują elementy ornamentaln, geometryczne i kwiatowe, na południowej i północnej ścianie prezbiterium oraz na ścianach transeptu dekoracje figuralne ze scenami z życia Jezusa (fot. 127–129); dolne części ścian pokrywają drewniane boazerie. Z architektonicznego wyposażenia trzeba jeszcze wymienić prospekt chóru muzycznego wybrzuszony w części środkowej, z balustradą z toczonych kolumienek o kompozytowych kapitelach zamkniętych arkadami, zakończoną u dołu dekoracyjną snycerką nałożoną na ściany.

Zanim opiszemy fasadę zachodnią, wróćmy jeszcze na chwilę do elewacji budowli. Zdobi ją kostkowy fryz i profilowany gzyms wieńczący, a szczyty nad nawami bocznymi zostały zamknięte krzyżami. Jak już wspomnieliśmy, dominantę zachodnią stanowi wysoka, prostokątna wieża, w jej przyziemiu na osi mieści się portal wejściowy, wyżej okulus, nad nim półkoliście zamknięte okno w szerokiej zdobionej opasce (fot. 130). Nad wydatnym profilowanym gzymsem zamykającym kondygnację, pod którym znajduje się kostkowy fryz i który został załamany na osi środkowej w trójkątny szczyt, umieszczono w narożach trompy umożliwiające przejście z rzutu czworobocznego na oktogonalny. Druga kondygnacja wieży jest ośmioboczna, licowana cegłą i zwieńczona profilowanym gzymsem, kolejna – przepruta w szerszych ścianach rozglifionymi oknami o pełnym łuku obwiedzionymi szerokimi tynkowymi opaskami z drewnianymi szczeblinami, w ścianach węższych znajdują się wysokie blendy schodkowo zamknięte w opaskach tynkowych; tę kondygnację zdobi fryz kostkowy, a zamykają trójkątne daszki z kolistymi blendami wewnątrz trójkątów i okrągłym zegarem w elewacji fron-

Fot. 130. Futoma – kościół. Fasada.

towej. Najwyższą strefą wieży jest ośmioboczna wieżyczka z czterema przeźroczami zamkniętymi półkolem, zwieńczona czterema trójkątnymi szczycikami o dwuspadowych daszkach, nakryta ośmiobocznym hełmem z kulą i krzyżem. Przejście między wieżyczką a niższą kondygnacją tworzy szeroki profilowany gzyms i strome daszki kryte blachą.

Różnie architekt ukształtował okna i wnęki. W ramionach transeptu dał wysokie, rozglifione, wielokwaterowe w okna z metalowymi ramkami, o półkolistym zamknięciu, w tynkowej opasce. Nad każdym z okien umieszczono arkadowe wnęki z rzeźbami św. Mateusza Ewangelisty z aniołem (ramię południowe) i św. Jana Ewangelisty z orłem (Wajdowicz C., 2005). Podobne wysmukłe okna o łukowym zamknięciu i blendzie w osi szczytowej dano w zamknięciu prezbiterium. Przeprucia okienne różnych rozmiarów, ale zawsze zamknięte łukiem, umieścił twórca w innych częściach budowli.

Z ruchomego wyposażenia omówić należy ołtarze wykonane przez Kazimierza Krygowskiego wg projektu S. Majerskiego oraz obrazy w ołtarzach bocznych pochodzących ze starego kościoła (Kazimierz Krygowski był również twórcą wyposażenia bazyliki w Błażowej). W świątyni są cztery ołtarze tradycyjne i jeden soborowy. W środkowej części ołtarza głównego znajduje się obraz patronki parafii Najświętszej Marii Panny z 1595 roku, ubranej w sukienkę ze złotej i srebrnej blachy wykonanej z wotów, a na zasuwie obraz św. Walentego, również patrona parafii, ozdobiony wotami w postaci złotych serduszek i sznurów korali. Został namalowany w 1746 roku przez Andrzeja Zimierowicza z Tyczyna i był jednym z ważniejszych obrazów w starym kościele futomskim. W górnej części wisi obraz przedstawiający pierwszego polskiego świętego, św. Wojciecha, namalowany w Monachium w 1910 roku w pracowni Józefa Müllera, a zakupiony przez proboszcza Wojciecha Stachyraka. W ołtarzu znajdują się również figury świętych: Sylwestra – papieża, Grzegorza – papieża, Stanisława – biskupa krakowskiego i Jakuba Strzemię – arcybiskupa lwowskiego. Umieszczono tu ponadto relikwie świętych, wcześniej znajdujące się w starym kościele: Fortunata, Benigny, Mikołaja i Piotra Apostoła, a relikwie św. Walentego umieszczono w malutkim posrebrzanym relikwiarzu. W ołtarzu w lewej nawie umieszczono obraz św. Leonarda namalowany od nowa w 1919 roku przez Juliana Krupskiego i dwa inne obrazy–zasuwy: św. Antoniego z Padwy z 1714 roku i Matki Boskiej Różańcowej z 1919 roku namalowany w pracowni J. Müllera w Monachium. W 1925 roku Piotr Wołoszyński namalował obraz na płótnie ze św. Józefem, który umieszczono w górnej części ołtarza. Prawy boczny ołtarz zdobią obrazy na zasuwach przedstawiające św. Rodzinę i Serce Jezusa, a u góry obraz ze św. Teresą z Lisieux. Po bokach ołtarza ustawiono figury św. Franciszka z Asyżu i bł. Andrzeja Boboli. Kolejnym ołtarzem jest umieszczony w kaplicy ołtarz Najświętszej Marii Panny, z obrazem Matki Boskiej Nieustającej Pomocy malowany na desce i przywieziony z Rzymu do parafii w 1912 roku, ozdobiony koronami i poświęcony przez Piusa X. Na zasuwie znajduje się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej ze św. Kazimierzem i św. Kingą. Wspomnijmy jeszcze o rzeźbionej ambonie z rzeźbami świętych i figurą Pana Jezusa jako Dobrego Pasterza (Pępek M., 2008; Wajdowicz C., 2005).

Pseudohalowy (różnica między wysokością nawy głównej i bocznych wynosi 1,3 m) kościół p.w. śś. Mikołaja i Józefa w **Grabownicy Starzeńskiej**, budowany wg projektu Władysława Chomiaka i Wilhelma Szomka w latach 1913–1926 (Bosak B., 2007; Katalog 1974, s. 41–42; Rocznik 1997, s. 116) posiada cechy stylowe nawiązujące do neoromanizmu i neogotyku. Planem

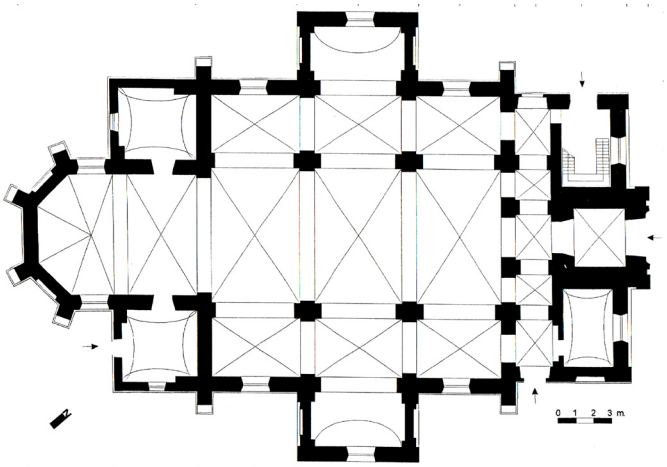

Rys. 18. Grabownica Starzeńska – kościół. Plan świątyni (źródło: Bosak B. 2007).

Fot. 131. Grabownica Starzeńska – kościół. Widok ogólny.

Fot. 132. Grabownica Starzeńska – kościół. Wnętrze nawy głównej.

Fot. 133. Grabownica Starzeńska – kościół. Sklepienie prezbiterium.

Fot. 134. Grabownica Starzeńska – kościół. Sklepienie nawy głównej.

(rys. 18), orientacją oraz programem przestrzenno-użytkowym wyraźnie nawiązuje do kościoła w Dylągowej, stąd pytanie i ważny postulat badawczy, czy Chomiak i Szomek nie tworzyli grupy ściśle współpracującej z Wiktorem Sikorskim (twórca kościoła w Dylagowej) i czy mieli podobną wizję estetyczno-architektoniczną. Kościół w Grabownicy, konsekrowany przez biskupa ordynariusza Anatola Nowaka 20 maja 1927 roku (Dżoń J., 1997, s. 43), postawiono w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu, w części na dawnym cmentarzu przykościelnym, a częściowo w ogrodzie plebańskim, otaczając go kutym, ażurowym ogrodzeniem metalowym. Dojście do obiektu prowadzi po monumentalnych schodach ulokowanych od południowego wschodu; w sąsiedztwie znajduje się dawna organistówka, gumno, cmentarz parafialny i nowa plebania. Parafię erygowano na przełomie XIV i XV wieku, a w 1476 roku wzmiankowany jest pleban Stanisław. Przed pseudohalą były tu dwa drewniane kościoły, pierwszy spalili Tatarzy Kandymira w 1624 roku, drugi fundowany w latach 1624–1631 przez Nagórskich, a konsekrowany w 1746 roku przez Wacława Hieronima Sierakowskiego, został w 1921 roku przeniesiony do Grabówki, a w 2007 roku z częścią wyposażenia (XVII–XX) spłonął (Bosak B., 2007; Rocznik 1997, s. 116).

Nowy kościół (fot. 131–135) zmurowany jest z cegły zendrówki o wątku główkowym, miejscami wozówkowym, czasem pojawia się cegła klinkierowa, postawiono go na cokole obłożonym płytami piaskowcowymi, w narożach wzmocniono szkarpami trójuskokowymi. Nieorientowany obiekt z prezbiterium niższym od korpusu i węższym o grubość muru od nawy głównej, zamknięty pięciobocznie i skierowany na południowy zachód otrzymał jednowieżową fasadę z wieżą o wysokości 40 m. Korpus nakryto dachem dwuspadowym krytym blachą miedzianą (pierwotnie ocynkowaną), na drewnianej więźbie konstrukcji płatwiowo-kleszczowej z dwoma

Fot. 135. Grabownica Starzeńska – kościół. Sklepienie nawy bocznej.

Fot. 136. Grabownica Starzeńska – kościół. Fasada.

stolcami (Bosak B., 2007). Nad prezbiterium dano również dach dwuspadowy przechodzący nad zamknięciem w wielopołaciowy, kaplice nakryto dachem dwuspadowym, prostopadłym do dachu korpusu, zaś zakrystie dwupołaciowym dachem pulpitowym. Na kalenicy nad pierwszym przęsłem od strony prezbiterium ulokowano ogzymsowaną w środku sygnaturkę o sześcioboczny tamburze, z ażurową latarnią nakrytą hełmem iglicowym z przepustnicą, zwieńczoną kulą i krzyżem. Jednoprzęsłowe prezbiterium flankują zakrystie o szerokości większej o grubość muru od naw bocznych, dostępne z wewnatrz, a wschodnia dodatkowo z zewnątrz od południa. Wieża o mocno pogrubionych murach jest flankowana dwoma prostokątnymi pomieszczeniami, z których wschodnie, pełniący funkcję składziku, jest dostępne od wewnątrz, a zachodnie, ze schodami komunikującymi się z chórem muzycznym, wyższymi kondygnacjami wieży i strychem, dostępne jest również z zewnątrz przez portal zachodni.

Trzyczęściową fasadę (fot. 136) tworzy trójkondygnacyjna wieża i północne ściany flankujących ją pomieszczeń: składziku i klatki schodowej. Dolną kondygnację wieży oddzieloną na wysokości kalenicy mocno profilowanym gzymsem zajmuje w najniższej strefie główny portal wejściowy, półkoliście zamknięty, w prostokątnym obramieniu piaskowcowym z wąską odsadzką, nad odsadzką dano otwór drzwiowy w tynkowanej opasce z umieszczoną nad nim sterczyną, a wyżej wysokie półkoliście zamknięte okno z tynkowanym obramieniem ze zwornikiem i klińcami. Niską drugą kondygnację zdobią arkadowe blendy z archiwoltami, zaś trzecią przepruto arkadowo zamkniętymi otworami na każdej ścianie i udekorowano na narożach i górą płycinami. Wieżę nakrywa ośmioboczny hełm iglicowy z przepustnicą o trójkątnych szczytach z każdej strony, zwieńczony kulą i krzyżem. Boczne ściany zdobione ceglanym fryzem arkadkowym flankują lizeny, poniżej umieszczono eksedry z figurami Serca Matki Boskiej i Pana Jezusa, a nad cokołem wysokie

arkadowe okna w tynkowanej opasce z klińcami. Elewacje zdobią różne elementy: cokół piaskowcowy, otwory okienne i blendy ze zwornikami i klińcami, profilowane gzymsy, blenda okulusa w tynkowanej opasce z klińcem na czołowej ścianie prezbiterium, nakrycia szkarp i podwyższone szczyty schodkowe w narożach.

Trójprzęsłowe wnętrze z przęsłami na planie leżących prostokątów w nawie głównej i prostokątów stojących w nawach bocznych zostało przesunięte na północ, tworząc pięcioprzęsłową platformę chóru muzycznego. Komunikację między nawami zapewniają łukowe przejścia umieszczone między wysmukłymi filarami o planie krzyża greckiego, z wysokimi cokołami i profilowanymi zdobionymi głowicami; podchórze jest otwarte pięcioma arkadami, z których środkowa na osi jest wyższa od sąsiednich, zaś parapet chóru jest pełny, murowany i zdobiony polichromią. Pomieszczenia przekrywają sklepienia krzyżowe o pasach sklepiennych spływających na filary i lizeny na ścianach magistralnych. Ściany, sklepienia i filary zdobi figuralna i ornamentalna polichromia wykonana w 1954 roku przez W. Lisowskiego o ostrych i intensywnych barwach (Bosak B., 2007).

Z wyposażenia kościoła w Grabownicy musimy wymienić ołtarze barokowe, które znajdowały się w kościele budowanym przez Hieronima Nagórskiego, przeniesionym w 1921 roku do Grabówki. Ten kościół spłonął wraz z wyposażeniem w 2007 roku (Bosak B., 2007), a zachowały się tylko przedmioty przechowywane w neogotyckim kościele w Grabownicy. Drewniany ołtarz główny wykonany przez snycerzy krośnieńskich pochodzi prawdopodobnie z 1633 roku. Był on kilkakrotnie przerabiany, po raz pierwszy w 1724 roku, a w wieku XX (1926) przez rzeźbiarza Józefa Laska z Humnisk. Jest to obiekt architektoniczny z bramkami i rzeźbami czterech aniołów z 1724 roku. W polu głównym stoi figura Najświętszego Serca Pana Jezusa, na którą nasuwa się obraz św. Mikołaja z 1633 roku ufundowany przez Jadwigę Nagórską. Został on przemalowany w 1733 i 1926 roku, a św. Mikołaj stoi w sąsiedztwie (zapewne) biskupa przemyskiego Henryka Firleja, Hieronima Nagórskiego z bratem Wojciechem, proboszczem w Grabownicy, żoną Jadwigą i siostrami. Antependium (frontale, draperia) z dekoracją snycerską o motywach roślinno-kwiatowych wykonano w 1716 roku (Katalog 1974, s. 41–42).

Ołtarze boczne przy tęczy fundował mieszczanin brzozowski Wojciech Praysnar. Są one jednokondygnacjowe ze zwieńczeniami, z parami kolumn flankujących i uchami wykonanymi z suchego akantu. Ołtarz lewy wykonano w 1714 roku, pozłocono w 1720 roku za pieniądze Piotra Górskiego, właściciela Grabownicy, a w środkowym jego polu stoi rzeźba Matki Bożej Bolesnej o cechach późnego baroku, kupiona przez proboszcza z Humnisk Walentego Śnieżyńskiego, złocona w 1715 roku z funduszy Stanisława Ruławskiego. W roku 1718 rzeźbę wzbogacono o promienie. Na zasuwie umieszczono obraz Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny z 1714 roku, nad polem głównym rzeźbione popiersie Boga Ojca, a w zwieńczeniu dwie rzeźby aniołów. Antependium ze snycerką o motywach roślinno-kwiatowych wykonano w 1729 roku, a późnobarokowe tabernakulum zaopatrzono na drzwiczkach w płaskorzeźbę Pelikana. Ołtarz po prawej stronie wykonano w 1709 roku. Umieszczono w nim barokowe obrazy przedstawiające Świętą Rodzinę w polu głównym, a w zwieńczeniu scenę Zaślubin Najświętszej Marii Panny. Antependium ołtarza pochodzi z 1729 roku, również ozdobiono go snycerką o motywach roślinno-kwiatowych, a fundował go proboszcz sanocki Stefan Krupski. Do tego dodajmy jeszcze ołtarzyki w transepcie. Lewy noszący cechy baroku z figurą św. Antoniego i obrazem Jana Nepomucena pochodzi z 1. połowy XIX wieku, prawy natomiast posiada późnorenesansowe relikty z 1. połowy XVII stulecia pochodzące z kościoła kapucynów św. Michała w Bliznem, w polu głównym obraz św. Piotra z około 1720 roku fundacji właściciela Grabownicy Piotra Górskiego, a w zwieńczeniu rzeźbę św. Antoniego z XVII wieku. Z wyposażenia wymieńmy jeszcze ambonę pochodzącą z 1. połowy XVIII wieku, a przerobioną w 1926 roku przez Józefa Laska, z płaskorzeźbą Owczarni na parapecie, barokową drewnianą chrzcielnicę z 1728 roku z ażurową pokrywą, na której znajduje się rzeźbiona grupa Chrztu Chrystusa oraz barokową szafę z XVII wieku ze skrzydłami z ołtarza z późnobarokowymi obrazami św. Sebastiana i św. Rocha z około 1600 roku pochodzącymi z kościoła brzozowskiego (Katalog 1974, s. 41–42).

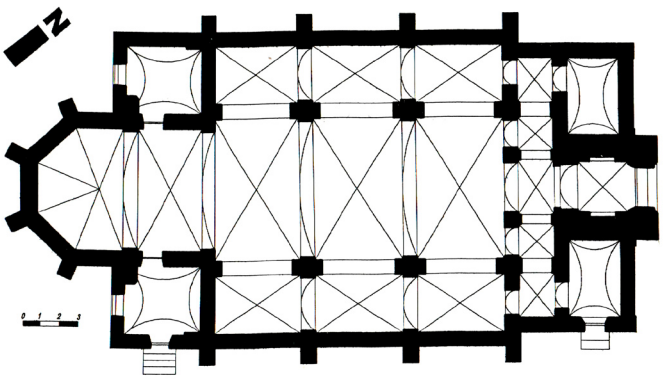

Rys. 19. Niebieszczany – kościół. Plan świątyni (źródło: Finik M. 2009).

Kościół w **Niebieszczanach** p.w. Świętego Mikołaja Biskupa budowano w latach 1924–1926 za czasów proboszcza Antoniego Dożyńskiego; później inwestycję kontynuował ksiądz Jan Biały. Obiekt stanął w centrum wsi przy drodze powiatowej, na płaskiej skarpie, na miejscu starszych kościołów (ostatni rozebrany około 1926 roku). Opasano go murem oporowym, na którym ustawiono metalowe ogrodzenie, a po drugiej stronie drogi ulokowano cmentarz. Miejscowość ma starą tradycję, a parafia istniała już w połowie XV wieku (1445, 1461). Została erygowana przez Jana Niebieszczańskiego z Jaćmierza zw. Myssnar, który również ufundował jej uposażenie (1451). Parafię w obecnym kształcie powołał w 1970 roku biskup Ignacy Tokarczuk (Finik M., 2009; Rocznik, 1997, s. 457). Świątynię z dominującymi elementami romańskimi, uzupełnionymi przez wątki neogotyckie, zbudowano zapewne ze składek parafian.

Beztranseptowy, nieorientowany obiekt z prezbiterium od południowego zachodu zmurowano z cegieł fugowanych zaprawą cementową, a posadowiono go na kamiennych fundamentach z cokołem z kamienia ciosanego (rys. 19; fot. 137). Po obu stronach niższego od korpusu prezbiterium o szerokości nawy głównej dostawiono dwie kwadratowe przybudówki o funkcjach skarbczyka i zakrystii (wschodnia przybudówka dostępna również z zewnątrz), ale przy korpusie zrezygnowano z aneksów. Świątyni nadano formę pseudohali (choć autor białej karty niesłusznie nazywa kościół halą – Finik M., 2009) z jednowieżową

Fot. 137. Niebieszczany – kościół. Widok ogólny.

Fot. 138. Niebieszczany – kościół. Widok od strony prezbiterium.

fasadą flankowaną dwiema kruchtami, z których wschodnia ma zapewnioną komunikację również z zewnątrz. Obiekt oszkarpowano trójuskokowymi przyporami z pulpitowymi daszkami z płyt betonowych przykrytych blachą. Postawiono go na cokole z kamienia ciosanego, a ceglaną elewację ozdobiono poziomymi tynkowanymi i malowanymi na biało pasami i profilowanym gzymsem koronującym, również malowanym na biało. Całość nakryto dwuspadowym dachem krytym malowaną na zielono blachą, wspartym na drewnianej więźbie płatwiowo-kleszczowej o stolcach podpierających płatwie (Finik M., 2009). Podobnym dwuspadowym dachem przechodzącym w zamknięciu w trójpołaciowy nakryto prezbiterium, na przywieżowych kruchtach położono dach pulpitowy, a na przybudówkach przyprezbiterialnych dachy dwupołaciowe (fot. 138). Wertykalność bryły akcentuje wieża fasadowa i wieża–sygnaturka. Tę ostatnią umieszczono w kalenicy nad przęsłem przyprezbiterialnym, a wykonano ją w konstrukcji słupowo-zastrzałowej. W latarni przepruto otwory okienne i nakryto stromym hełmem zwieńczonym kulą i krzyżem. Podstawę sygnaturki obito blachą trapezową, a ściany i dach blachą płaską.

Korpus budowli podzielono na trzy przęsła i przekryto sklepieniem krzyżowym zaakcentowanym dekoracyjnymi żebrami na gurtach (fot. 139–140) i te dekoracyjne żebra spowodował zapewne, że autor białej karty nazwał sklepienie krzyżowo-żebrowym (Finik M., 2009). Również chór muzyczny przesklepiono krzyżowo z dekoracyjnymi żebrami, podobne sklepienie założono nad jednoprzęsłowym prezbiterium (fot. 141), które w zamknięciu przesklepiono konchowo (także prowadząc dekoracyjne żebra), jednak autor białej karty konsekwentnie i niesłusznie nazywa nakrycie prezbiterium sklepieniem krzyżowo-żebrowym, w zamknięciu kolebkowym z lunetami o krawędziach ujętych profilowanymi żebrami (Finik M., 2009). W przybudówkach przyprezbiterialnych i kruchtach przywieżowych dano natomiast sklepienia żaglaste. Wnętrze doświetlają wysokie okna w obramieniu, o półkolistym zamknięciu, z tynkowanym kliń-

Fot. 139. Niebieszczany – kościół. Wnętrze korpusu nawowego.

Fot. 140. Niebieszczany – kościół.
Wnętrze nawy głównej.

Fot. 141. Niebieszczany – kościół.
Wnętrze prezbiterium.

cem, z parapetami krytymi blachą, a w środkowe okna naw bocznych włożono współczesne witraże. Podobne okna po bokach ołtarza (współcześnie wymienione) dano w prezbiterium, zaś od czoła występują ślepe okna bez parapetów. Fasadę tworzy wieża wtopiona flankowana symetrycznymi aneksami. Portal ulokowano na osi wieży w półkolistym profilowanym kamiennym przepruciu z klińcem. Nad nim znajduje się niewielkie półkoliste okienko z tynkową oprawą w zamknięciu, ze schodkowym kamiennym parapetem wspartym na klińcu portalu. Okienko objęte jest przez tynkowy element dekoracyjny zdobiony krzyżami, usytuowany na granicy dolnej i wyższej kondygnacji, oddzielonych na przywieżowych aneksach pasem tynku. W drugiej kondygnacji przepruto okno z barwnym szkłem tworzącym motyw krzyża. To przeprucie okienne ozdobiono klińcem, a w zakrępowaniu dano pas białego tynku. Trzecia wąska kondygnacja ujęta została dwoma pasami profilowanego gzymsu wykonanego w tynku i ozdobiona owalnymi i arkadkowymi blendami z wpisanym rokiem (1926). Najwyższa kondygnacja otrzymała wysokie i szerokie okna o półkolistych zamknięciach, w których umieszczono tarcze zegarowe. Została ona zwieńczona trójkątnymi profilowanymi szczytami na każdej ścianie, a wieżę nakryto ostrosłupową iglicą krytą blachą z kulą i krzyżem. Częste wykorzystanie elementu krzyża może sugerować duży wpływ idei Talowskiego.

Opisując wnętrze trzeba dodać, że nawę od prezbiterium rozdziela łuk tęczowy o formie dużej półkolistej arkady z belką i krzyżem, komunikację między nawami zapewniają również półkoliste arkady, poprowadzone między filarami o przekroju krzyża greckiego, a ściany projektant rozczłonkował pilastrami, umieszczając je na osi zewnętrznych szkarp. W prezbiterium pilastry rozczłonkowujące ściany przechodzą w międzyprzęsłowy gurt. Ściany korpusu udekorowano współczesną mozaiką przedstawiającą Drogę Krzyżową, w prezbiterium ściany ozdobiono współczesną polichromią o motywach roślinnych, a na sklepieniu pozłocono żebra. Na przecięciu naw również pozłocono żebra, ale dodano też motywy roślinne i symbole biblijne.

Z wyposażenia kościoła musimy wymienić ołtarz główny z połowy XVII wieku z czterema kolumnami i uchami z motywami chrząstkowo-małżowinowymi, odnowiony w 1972 roku przez Kauczyńskich, pochodzący ze starej świątyni, a także ołtarze boczne z początku XVIII wieku, ujęte parami kolumn i uchami z motywem suchego akantu (Katalog 1982 s. 69–70).

Jako ostatni zanalizujmy kościół w **Zręcinie**. Dostał on wezwanie św. Stanisława Biskupa, został poświęcony przez dziekana jasielskiego Juliana Paszyńskiego w 1878 roku, a konsekrowany w 1883 roku przez sufragana przemyskiego Ignacego Łoboza. Zbudowano go w latach 1874–1878 wg projektu Aleksandra Gebauera, ale tradycje parafii sięgają XIII wieku. Pieniądze na inwestycję wyłożyli Karol Klobassa, Ignacy Łukasiewicz i parafianie (Rocznik 1997, s. 225). Obiekt stanął w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu, opasano go murem oporowym z betonowymi słupkami nakrytymi czterospadowymi daszkami, a na murze postawiono metalowe kute ogrodzenie (fot. 142). Kościół zmurowano z cegły na kamiennych fundamentach i otynkowano, lokując go na południe od starszej świątyni drewnianej, na dawnym cmentarzu przykościelnym. Jest to

Fot. 142. Zręcin – kościół. Fasada.

Fot. 143. Zręcin – kościół. Widok ogólny.

Fot. 144. Zręcin – kościół.
Nawa główna – widok w kierunku prezbiterium.

Fot. 145. Zręcin – kościół.
Nawa główna – widok w kierunku wejścia.

Fot. 146. Zręcin – kościół. Wnętrze prezbiterium.

Fot. 147. Zręcin – kościół. Sklepienie prezbiterium.

obiekt orientowany z transeptem, pozbawiony aneksów przy korpusie nawowym, ale z dobudówkami przy prezbiterium: od północy ulokowano prostokątną zakrystię, a od południa wieloboczną kaplicę. Prezbiterium jest niższe od korpusu, a fasadę zachodnią tworzy jedna wieża (fot. 143). Wnętrzu (fot. 144–148) o bryle oszkarpowanej lizenami dano trzy przęsła (razem ze środkowym przęsłem transeptowym), a nawę główną przekryto kolebką na gurtach, boczne podobnie, dodając tu malarską imitację sklepienia krzyżowego. Elewację z trójkątnym szczytem od strony prezbiterium zdobi cokół z ciosanego kamienia, profilowany gzyms wieńczący i ulokowany pod nim fryz o półkolistych arkadkach. Dodatkowo na wysokości zamknięcia otworów drzwiowych umieszczono blaszany przeciwdeszczowy (?) kołnierz, a wzmacniające pilastry w narożnikach korpusu z profilowanym gzymsem nakryto przecinającymi się na osiach blaszanymi dwuspadowymi daszkami. Bryłę kościoła nakryto dachem dwuspadowym krytym blachą ocynkowaną, założonym na drewnianej więźbie dachowej, a pokrycie dachu w ostatnim dziesiątku XX stulecia, w czasie remontu kapitalnego, zastąpiono blachą miedzianą (Kościół [b.d.]c). Wewnątrz kościoła komunikację międzynawową zapewniają półkoliste arkady rozmieszczone między filarami o przekroju krzyża greckiego, które zaopatrzono w profilowane głowice i kamienne cokoły z wyraźnymi kołnierzami. Ściany sklepienia pokryto polichromią o motywach geometrycznych i roślinnych, którą namalował około 1878 roku Jan Tabiński, a niektóre źródła przy jej realizacji wymieniają również udział Stanisława Wyspiańskiego i jego uczniów (mało prawdopodobne). Dekorację ścian poddano konserwacji w latach 1957–1959 i 2010–2016. Wnętrze doświetlają półkoliste, osadzone w rozglifieniach okna z blaszanymi parapetami, z witrażowymi szybami o motywach geometrycznych projektowanymi przez Franciszka Mączyńskiego, założonymi w 1922 roku. Podobne okna doświetlają prezbiterium o ścianach dekorowanych również przez Jana Ta-

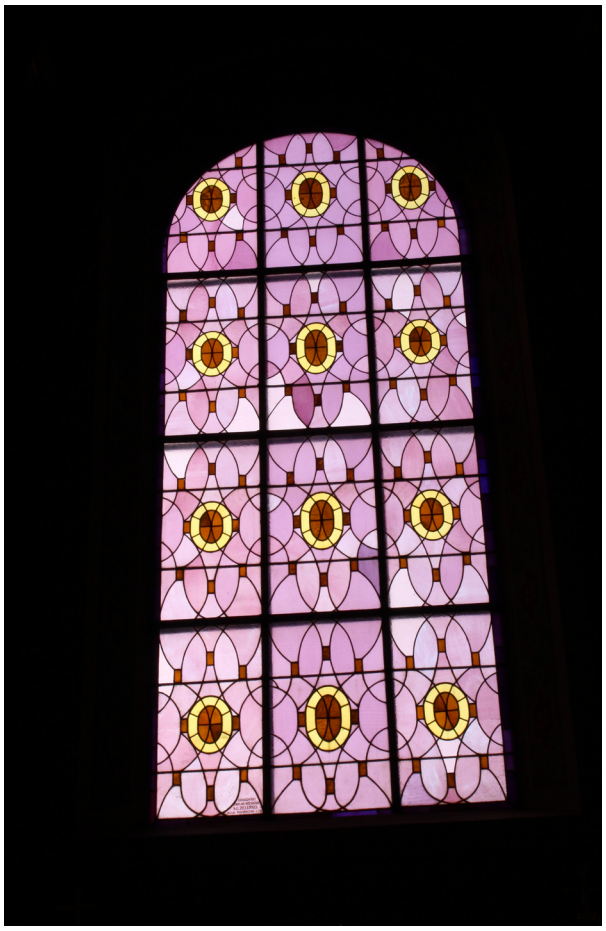

Fot. 148. Zręcin – kościół. Witraż.

bińskiego około 1878 roku (Kościół [b.d.]c). Podziały pionowe ścian nawowych wyznaczają pilastry o przekroju połowy krzyża greckiego z profilowanymi kapitelami i kamiennymi cokołami z wyraźnymi kołnierzami, zaś ściany prezbiterium – długie służki. Dwuprzęsłowe prezbiterium o szerokości nawy głównej, oszkarpowane lizenami i zamknięte absydą, ozdobione jest cokołem z ciosowego kamienia, profilowanym gzymsem koronującym z umieszczonym pod nim fryzem o półkolistych arkadkach, lizenami oraz przedłużeniem blaszanego przeciwdeszczowego kołnierza umieszczonego na wysokości zamknięcia otworów drzwiowych, obiegającego cały korpus. Prezbiterium nakryto dwuspadowym, przechodzącym w stożkowy dachem nakrytym blachą miedzianą, pierwotnie ocynkowaną, założonym na drewnianej więźbie dachowej. Wnętrze przekryto kolebką na gurtach i konchą z malarską imitacją żeber, a prezbiterium od nawy dzieli łuk tęczowy w postaci dużej półkolistej arkady. Komunikację z aneksami zapewniają półkoliście zamknięte przeprucia wzmocnione od góry polichromowanym gurtem na służkach.

Nawa transeptowa ma trzy przęsła, a ulokowano ją na osi środkowego przęsła korpusu. Jej trójkątnie zwieńczoną ścianę zamknięto prosto, a w narożach dano wzmacniające lizeny. Elewację zdobi cokół z ciosanego kamienia, a także profilowany gzyms wieńczący, pod którym dano fryz o półkolistych arkadkach z przedłużonymi półkolumienkami o talerzowatych kapitelach, podpartych profilowanymi służkami, na wysokości zamknięcia otworów drzwiowych ulokowano blaszany przeciwdeszczowy (?) kołnierz. Elementy dekoracyjne elewacji uzupełniają otwory drzwiowe flankowane pilastrami, nakryte blaszanymi dwuspadowymi daszkami przecinającymi się na osiach z profilowanym gzymsem, między którymi nad przepruciem umieszczono profilowane wałki z tynku. Wnętrze transeptu w przęsłach ramion przesklepiono kolebką na gurtach, zaś krzyż kolebką na gurtach z malarską imitacją żeber.

Ściany i sklepienia zdobi polichromia z 1878 roku wykonana przez Jana Tabińskiego, a komunikację z ramionami zapewniają półkoliste arkady. Wnętrze nawy poprzecznej doświetlają rozglifione okulusy z kolorowymi szybami o motywach geometrycznych z 1922 roku projektowanymi przez Franciszka Mączyńskiego. Szczyty nakryto blachą miedzianą, która zastąpiła pierwotną ocynkowaną (Kościół [b.d.]), a w kalenicy nad nawą przyprezbiterialną ustawiono blaszaną oktogonalną sygnaturkę z ażurową latarnią, krytą ośmiopołaciowym hełmem zwieńczonym kulą i krzyżem; nad i pod latarnią znajdują się dwie profilowane przegrody.

W umieszczonej na osi świątyni wieży znajduje się półkoliście zamknięty, rozglifiony otwór drzwiowy, nad nim wąskie okna w układzie biforium umieszczone w rozglifionej wnęce i tarcza zegara, a całość tej kondygnacji wieńczy fryz arkadkowy. Kolejna kondygnacja jest ośmioboczna, z półkoliście zamkniętymi oknami i gzymsem koronującym, a całość wieńczy ostrosłupowy hełm z kulą i krzyżem.

6. NEOROMANIZM W ARCHIDIECEZJI PRZEMYSKIEJ – PODSTAWOWE CECHY

Przeprowadzona w poprzednich rozdziałach analiza pozwala na wskazanie pewnych podstawowych prawidłowości w neoromańskim budownictwie sakralnym na terenie archidiecezji przemyskiej. Musimy jednak podkreślić, że obecny – pierwszy – etap analizy jest jedynie przymiarką do szerszych porównań.

W omawianej tutaj grupie możemy wyróżnić cztery typy brył: sale, bazyliki, pseudobazyliki i pseudohale. Nie ma kościołów halowych, ale na tym etapie badań nie możemy tego chyba potraktować jako prawidłowość, ocenimy to dopiero po porównaniu większej liczby obiektów (z innych diecezji dawnej Galicji). Najliczniej reprezentowane są kościoły pseudohalowe (sześć) i salowe (pięć), rzadziej występują pseudobazyliki (trzy), a grupę najmniejszą, liczącą dwa obiekty, stanowią bazyliki (w Błażowej i Jedliczu, obydwie tego samego projektanta). Z wyjątkiem dwóch ostatnich monumentalnych obiektów pozostałe są obiektami niewielkimi lub średnich rozmiarów, zapewne rozmiary i stopień skomplikowania planu i bryły związane były z możliwościami finansowymi fundatorów.

Do wymienionych we wstępie cech neoromańskich zaliczyliśmy łuki półkoliste, sklepienia krzyżowe, gurty, kolumny o cechach romańskich, biforia, proporcje budowli. Wszystkie te elementy występują – w różnych konfiguracjach i w różnym stopniu kompletności – w analizowanych w tej pracy obiektach. Jak jednak zasygnalizowaliśmy na wstępie, architektura sakralna przełomu XIX i XX wieku nie jest „jednorodna" stylistycznie, obserwujemy raczej swobodne łączenie elementów o różnej genezie stylistycznej, zatem zaklasyfikowanie analizowanych przez nas obiektów do tej grupy dokonane zostało na podstawie elementów dominujących (nie da się chyba wskazać obiektu o cechach wyłącznie neoromańskich lub neogotyckich). Stąd zapewne w literaturze zdarza się różna klasyfikacja tych samych obiektów, np. kościół w Miejscu Piastowym określony został w karcie ewidencyjnej zabytku jako neogotycki (Bosak A., Bosak B. 1998a), chociaż jedynym elementem nawiązującym do gotyku są tu wielouskokowe przypory.

Elementy neogotyckie to z kolei żebro krzyżowe, łuk oporowy, oszkarpowanie, wreszcie – jako ostatni – łuk ostry (często w powszechnej świadomości traktowany jako główny wyznacznik gotyku, a zatem i neogotyku). W omawianych w tej pracy obiektach nie stwierdziliśmy występowania łuków oporowych i żeber, jednak w zasadzie we wszystkich przypadkach na sklepieniach znalazła się malarska imitacja tych ostatnich. W niektórych obiektach występuje także oszkarpowanie wielouskokowymi przyporami, znacznie rzadziej elewację wzmacniają (dekorują?) lizeny (Zręcin) lub pilastry (Łubno, Rakszawa). W Trześniowie zastosowano jednouskokowe szkarpy, które rozszerzając się ku dołowi przypominają masywne lizeny. Najczęściej stosowanym sklepieniem jest krzyżowe na gurtach (w Bóbrce i Laszkach z wykorzystaniem łuków zaostrzonych), kościół w Futomie został przekryty kolebką z lunetami, podobnie nawa główna kościoła w Trześniowie (tu lunety są ślepe). Świątynie w Rakszawie i Łubnie otrzymały kolebkę na gurtach, ta ostatnia ma też więcej cech neobarokowych (spływy wolutowe). W zamknięciach prezbiteriów spotykane są niekiedy sklepienia konchowe.

Najbardziej jednorodne stylistycznie są kościoły w Błażowej i Jedliczu, obydwa zaprojektowane przez Jana Sasa Zubrzyckiego, chociaż i tutaj znalazło się miejsce dla uskokowych przypór czy sterczyn. Największe wątpliwości stylistyczne są natomiast związane z obiektami w Bóbrce i Laszkach, obydwa zbudowane wg projektów Teodora Talowskiego – obok półkolistych występują tu łuki ostre, ale wśród elementów konstrukcyjnych nie znajdziemy żeber i łuków oporowych. Twórczość tego architekta bywa określana jako wczesny neogotyk (Opaska J. 2001), my zdecydo-

waliśmy się jednak na zaliczenie obu świątyń do grupy obiektów o dominujących cechach neoromańskich.

Przyjrzyjmy się teraz projektantom omawianych obiektów. Wspomnieliśmy już o Janie Sasie Zubrzyckim (Błażowa, Jedlicze, a także Trześniów, oraz fasada zachodnia kościoła w Rakszawie) i Teodorze Talowskim (Bóbrka, Laszki). Do tej listy dodajmy Aleksandra Gebauera (Zręcin), Władysława Chomiaka i Wilhelma Szomka (Grabownica Starzeńska), Stanisława Majerskiego (Bircza, Futoma, Łubno), Sławomira Odrzywolskiego (Albigowa, Miejsce Piastowe), wreszcie Wiktora Sikorskiego z Krosna (Dylągowa). W dwóch przypadkach (Bachórz, Niebieszczany) nie ustaliliśmy nazwiska projektanta.

Czas budowy obiektów jest zróżnicowany, znajdzimy tu zarówno wzniesione w przedostatniej (Bachórz) i ostatniej (Albigowa, Błażowa) dekadzie XIX wieku, jak i w pierwszej (Bóbrka, Dylągowa) lub drugiej (Bircza, Jedlicze) wieku XX – trudno jest wskazać okres dominujący.

W dekoracji elewacji elementami występującymi w każdym przypadku są wyodrębnione cokoły oraz gzymsy wieńczące. Przekrój innych elementów dekoracyjnych jest obszerny, od pasów ciemnej cegły, przez gzymsy kostkowe, płyciny, fryzy arkadkowe, a także blendy i sterczyny. W dekoracji wnetrz najczęściej można zauważyć wspomnianą już malarską imitację żeber sklepiennych, sklepienia zdobi zwykle polichromia o motywach ornamentalnych lub figuralnych, niekiedy także roślinnych. Ściany najczęściej też są polichromowane (w Laszkach dekorację malarską naniesiono bezpośrednio na cegle), ale spotyka się także drewniane boazerie (zwykle w dolnej części ścian) i mozaiki ze szkła. Rzadziej możemy wskazać np. ślepe triforia, kolumienki czy płyciny (te elementy są właściwe dla projektów opracowanych przez Jana Sasa Zubrzyckiego). W niektórych przypadkach dekoracje malarskie wykonywano znacznie później niż miała miejsce budowa świątyni. Wypełnienie okien prezbiteriów zwykle stanowią witraże, ale już w nawach i transeptach równie często spotykamy motowy witrażowe, jak i kolorowe szybki, niekiedy ułożone w określony motyw (np. krzyża, jak w Trześniowie).

Podsumowując dodajmy, że w literaturze przedmiotu oprócz wspomnianej już różnej klasyfikacji stylistycznej można spotkać się z błędną klasyfikacją cech architektonicznych. Jako przykłady wymieńmy np. określanie sklepień krzyżowych jako krzyżowo-żebrowe (Miejsce Piastowe – Bosak A., Bosak B. 1998a) lub krzyżowo-kolebkowe (Trześniów – Bosak A., Bosak B. 1998b) w kartach ewidencyjnych zabytków. Dość częsta jest także błędna klasyfikacja typu bryły (najczęściej zdarza się określanie kościołów pseudohalowych jako klasyczne hale, ale czasem także jako pseudobazyliki). Niektóre fakty podawane są różnie wg różnych źródeł (np. Błażowa – różne nazwiska osób, które odnawiały elewacje). Dowodzi to, że problematyka architektury historyzmu jest warta dalszych pogłębionych studiów.

TABELE

Tabela 1. Ogólne informacje o parafii

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA	POWIAT	FUNDACJA PARAFII	FUNDATOR KOŚCIOŁA	WEZWANIE, KONSEKRACJA	WPIS DO REJESTRU ZABYTKÓW	ŹRÓDŁO
1.	**Albigowa**	Łańcut	Łańcut	przed 1391 rokiem przez Ottona z Pilczy [4], w 1362 roku [1], w 2. poł. XIV wieku [6, 7], ok. 1450? [5], w 1623 roku Konstanty Korniakt wznowił fundację parafii [4]	m.in. Roman Potocki i parafianie z inicjatywy ks. proboszcza Antoniego Tyczyńskiego [1, 4, 6]	Narodzenia NMP, 1910 biskup przemyski Józef Sebastian Pelczar [1, 6]	A–1451 z 23.02.2017	Niepublikowane: [1] Popek-Olszowa B., 2011; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Katalog, 1994, s. 93-95; [4] Rocznik, 1997, s. 275; [5] Ulman T., 1997, s. 16–22, 40–41; [6] Wodzińska I., 2012, s. 94–95; [7] Żabicki J., 2013, s. 230.
2.	**Bachórz**	Dynów	Rzeszów	w 1593 Katarzyna Wapowska z Maciejowskich wybudowała kościół, a biskup przemyski Wawrzyniec Goślicki afiliował go do parafii Harta, od 1886 ekspozytura erygowana przez biskupa Łukasza Soleckiego i uposażona przez Wandę Ostrowską i Zdzisława Skrzyńskiego, w 1909 biskup przemyski Józef Sebastian Pelczar, ustanowił samodzielną parafię [2]	Wanda Ostrowska [2]	św. Wojciecha [2, 3] i Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny [3], 1891 Biskup przemyski Jakub Glazer [2]		Niepublikowane: [1] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [2] Rocznik, 1997, s. 68; [3] Katalog, 1974, s. 1.
3.	**Bircza**	loco	Przemyśl	około 1478 [1, 3, 5, 6], pierwotnie parafia znajdowała się w Boguszówce [6]	parafianie [1, 5]	św. Stanisława Kostki, poświęcony 1924, konsekracja 1937 – bp Wojciech Tomaka [4, 5]	A–892 z 29.10.1998	Niepublikowane: [1] Szuwarowski K., 2002; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Miasta, 1967, s. 342; [4] O parafii, [b.d.]; [5] Rocznik, 1997, s. 27; [6] Słownik, 1880, s. 230; [7] J. Żabicki, 2013, s. 235.

Tabela 1. Ogólne informacje o parafii – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA	POWIAT	FUNDACJA PARAFII	FUNDATOR KOŚCIOŁA	WEZWANIE, KONSEKRACJA	WPIS DO REJESTRU ZABYTKÓW	ŹRÓDŁO
4.	**Błażowa**	loco	Rzeszów	1432 [1, 3, 5, 6, 7], staraniem Piotra Lunaka (Kunatha – [4, 6]) Kmity i jego żony Małgorzaty [1, 3, 5, 6], fundacja potwierdzona w 1738 przez Jana Aleksandra Lubomirskiego [5, 6]	parafianie, staraniem ks. Leona Kwiatkowskiego, grunt pod cegielnię podarował hrabia Z. Skrzyński, właściciel miejscowości [1]	św. Marcina, 1910 [1, 4, 5, 7]	A–109 z 17.12.2004	Niepublikowane: [1] Wajdowicz Cz., 2004; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Fastnacht A., 1991, s. 45–47; [4] Kutrzeba M., [b.d] [5]Rocznik, 1997, s. 41; [6] Słownik, 1880, s. 246; [7] Żabicki J., 2013, s. 236.
5.	**Bóbrka**	Chorkówka	Krosno	przed 1277 [6]	parafianie, pracami kierował proboszcz Antoni Dziurzyński [1]	Najświętszego Serca Pana Jezusa, 1910 biskup Karol Fischer [1, 6]	A–755 z 09.04. 1990	Niepublikowane: [1] Bosak B., 2001; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Bałus W., 1992, s. 60–61, 66. [4] Katalog, 1977, s. 6–7; [5] Opaska J., 2001, s. 256, 259–260; [6] Rocznik, 1997, s. 81; [7] Sarna W., 1898, s. 475–476; [8] Słownik, 1880, s. 261; [9] Żabicki J., 2013, s. 239.
6.	**Dylągowa**	Dynów	Rzeszów	Kmitowie przed 1488 [5]	parafianie, właściciele miejscowości Starzeńscy, za czasów proboszcza Jana Marii Stelińskiego [1]	św. Zofii, 1925 [3, 5] przez biskupa Anatola Nowaka [3]	A–317 z 16. 01. 2003	Niepublikowane: [1] Kieferling K., 2008; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Historia, 2010 [4] Katalog, 1974, s. 28-29 [5] Rocznik, 1997, s. 98; [6] Siry H., 1994, s. 201-227; [7] Słownik, 1881, s. 244.

Tabela 1. Ogólne informacje o parafii – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA	POWIAT	FUNDACJA PARAFII	FUNDATOR KOŚCIOŁA	WEZWANIE, KONSEKRACJA	WPIS DO REJESTRU ZABYTKÓW	ŹRÓDŁO
7.	**Futoma**	Błażowa	Rzeszów	1451 z fundacji Małgorzaty Mościcowej z Dynowa [1, 3, 4, 5], córki Piotra Lunaka Kmity [1, 3]	parafianie z Futomy i Piątkowej, również emigranci z Ameryki staraniem księdza Wojciecha Stachyraka [1, 3]	św. Walentego, poświęcony w 1911 roku, konsekrowany w 1922 roku [1, 3, 4] przez biskupa Karola Józefa Fischera [1, 3]	A–136 z 23.12.2005	Niepublikowane: [1] Wajdowicz C., 2005; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Pępek M., 2008 [4] Rocznik, 1997, s. 46. [5] Słownik, 1881, s. 424–425.
8.	**Grabownica Starzeńska**	Brzozów	Brzozów	XIV/XV (?), w 1476 wzmiankowany proboszcz Stanisław [1], w XIX wieku (1881) potwierdzenie istnienia parafii [6]; parafia wzmiankowana w 1486 [4, 7]	m.in. ks. Wawrzyniec Pilszak ur. w Grabownicy (1850–1933) [2]	św. Mikołaja Biskupa i św. Józefa, 1927 biskup Anatol Nowak [1, 2, 5]	A–172 z 02.01.2007	Niepublikowane: [1] Bosak B., 2007; [2] Dżoń J., 1997; [3] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [4] Katalog, 1974, s. 41-42; [5] Rocznik, 1997, s. 116; [6] Słownik, 1881, s. 782; [7] Żabicki J., 2013, s. 258.
9.	**Jedlicze**	loco	Krosno	przed 1344, należała pierwotnie do diecezji krakowskiej, potem – do 1805 roku – tarnowskiej [6]	rodzina Stawiarskich i parafianie [1, 2, 6, 8]	św. Antoniego Padewskiego [1, 4, 6, 8, 10], 1925 przez biskupa Anatola Nowaka [1, 2, 6, 8] i biskupa Karola Fiszera [2, 6, 8]	A–197 z 29.03.1990	Niepublikowane: [1] Bosak B., 2000; [2] Słota R., 1992, s. 34–36; [3] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [4] Katalog, 1977, s. 53–54; [5] Laskowski A., 2013, s. 279; [6] Rocznik, 1997, s. 188; [7] Sarna W., 1898, s. 399–400; [8] Szpytma S., 1962; [9] Słownik, 1882, s. 545; [10] Żabicki J., 2013, s. 276.

Tabela 1. Ogólne informacje o parafii – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA	POWIAT	FUNDACJA PARAFII	FUNDATOR KOŚCIOŁA	WEZWANIE, KONSEKRACJA	WPIS DO REJESTRU ZABYTKÓW	ŹRÓDŁO
10.	**Laszki**	loco	Jarosław	1469 z fundacji Spytka z Jarosławia [1, 3, 5] wg SGKP 1419 [6]	Zamojscy [1, 3, 4, 5]	śś. Zofii i Szczepana, poświęcony w 1909 roku [1, 5], konsekrowany w 1928 [1, 3, 5] przez biskupa Anatola Nowaka [3, 4, 5]	A–415 z 29.04.2010	Niepublikowane: [1] Kostka-Bieńkowska Z., 2010; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Historia, [b.d.] [4] Kościół, [b.d.] a [5] Rocznik, 1997, s. 400; [6] Słownik, 1884, s. 93
11.	**Łubno**	Dynów	Przemyśl	w 1593, Katarzyna Wapowska z Maciejowskich ufundowała świątynię [2, 3], a biskup przemyski Wawrzyniec Goślicki ustanowił go filią kościoła szpitalnego Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w Dynowie; od 1780 roku samodzielna parafia [3]		św. Jana Chrzciciela poświęcony w 1927 roku, konsekrowany w 1937 [3]		Niepublikowane: [1] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [2] Katalog, 1974, s. 73; [3] Rocznik, 1997, s. 102.
12.	**Miejsce Piastowe**	Krosno	Krosno	zapewne w XIV wieku, pierwszy kościół wzmiankowany w roku 1417 [1, 4] lub 1427 [3]	Jan z Trzecieża Trzecieski [1]	Nawiedzenia NMP [5] i bł. Jakuba Strzemię (Strepy) [3, 4], 1893 biskup Jakub Glazer [4]	A–181 z 17.11.1989	Niepublikowane: [1]Bosak A., Bosak B., 1998 [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3]Katalog, 1977, s. 120–121; [4] Rocznik, 1997, s. 417; [5] Żabicki J., 2013, s. 309.
13.	**Niebieszczany**	Sanok	Sanok	1445 przez Jana Niebieszczańskiego z Jaćmierza zw. Myssnar [1, 4]; Jan z Jaćmierza w 1451 roku ufundował uposażenie parafii [5]	zapewne ze składek parafian [2]	Świętego Mikołaja Biskupa, poświęcony w 1926 roku [5]	A-361 z 4.06.2009	Niepublikowane: [1] Finik M., 2009; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Fastnacht A., 1998, s. 154; [4] Katalog, 1982, s. 69-70; [5] Rocznik, 1997, s. 457;

Tabela 1. Ogólne informacje o parafii – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	GMINA	POWIAT	FUNDACJA PARAFII	FUNDATOR KOŚCIOŁA	WEZWANIE, KONSEKRACJA	WPIS DO REJESTRU ZABYTKÓW	ŹRÓDŁO
14.	**Rakszawa**	loco	Łańcut	1906, wcześniej należała do parafii Żołynia [6]	ksiądz Antoni Frączek, ekspozyt w Brzózie Królewskiej [1, 4, 6]	Podwyższenia Krzyża Świętego, 1884 [1, 4, 6], biskup Łukasz Ostoja Solecki [6]	A–433 z 14.10.2010	Niepublikowane: [1] Decyzja 2010 [2] Decyzja 2011 [3] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [4] Katalog 1989, s. 94–95 [5] Kościół [b.d.] [6] Rocznik 1997, s. 507.
15.	**Trześniów**	Haczów	Brzozów	1913, Józef Sebastian Pelczar; wcześniej filia parafii w Jasionowie [1, 4]	parafianie[1]	św. Stanisława Biskupa, 1909 [1, 4] przez biskupa Karola Fischera [1]	A–196 z 29.03.1990	Niepublikowane: [1] biała karta - Bosak A., Bosak B. 1998; [2] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [3] Katalog 1974, s. 94-97; [4] Rocznik 1997, s. 135; [5] Słownik 1892, s. 576; [6] Żabicki J. 2013, s. 377.
16.	**Zręcin**	Chorkówka	Krosno	w XIII wieku [2]	Karol Klobassa, Ignacy Łukasiewicz [2, 3], parafianie [3]	św. Stanisława Biskupa Męczennika [2, 3], poświęcony w 1878 przez dziekana jasielskiego Juliana Paszyńskiego [3], konsekrowany w 1883 przez sufragana przemyskiego Ignacego Łoboza [2, 3]		Niepublikowane: [1] dokumentacja fotograficzna własna; Publikowane: [2] Rocznik, 1997, s. 225; [3] Kościół, [b.d.]c

Tabela 2. Ogólne informacje o obiekcie

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	PROJEKTANT	CZAS BUDOWY	OTOCZENIE KOŚCIOŁA	OBECNOŚĆ STARSZYCH KOŚCIOŁÓW	INNE ELEMENTY ARCHITEKTONICZNE	PÓŹNIEJSZE PRZEKSZTAŁCENIA, ROZBUDOWY I REMONTY	UWAGI
1.	**Albigowa**	Odrzywolski Sławomir z udziałem budowniczego z Łańcuta Stanisława Cetnarskiego [1, 3, 4, 6, 7]	1895–1897 [1, 3, 4, 6, 7]	położony w środkowo-wschodniej części miejscowości na niewielkim wzniesieniu [2], u którego podnóża stoją kamienne figury św. Józefa z Dzieciątkiem, Chrystusa w cierniowej koronie oraz śś. Jana Nepomucena i Antoniego; w sąsiedztwie od wschodu plebania, od południa wikarówka [1]	na miejscu wcześniejszych świątyń [1, 3, 4, 5]	elementy neogotyckie [2, 3, 7]	bieżące remonty, naprawy i prace konserwatorskie [1]	
2.	**Bachórz**		1871–1873 [2], 1871 [3]	położny pośrodku wsi, przy trasie Przemyśl–Dynów, otoczony metalowym ogrodzeniem z betonowym murkiem i kamiennymi słupkami przykrytymi betonowymi czterospadowymi daszkami [1]	na miejscu wcześniejszych świątyń, pierwszy drewniany kościół z 1593 roku zniszczony w 1770 roku, kolejny wzniesiono w 1775 roku, poświęcono w 1777 [2]	elementy neorenesansowe [1]	prace restauracyjne w 1993 roku [2]	
3.	**Bircza**	Majerski Stanisław [1, 4, 5, 7], budową kierował Józef Nikodemowicz z Przemyśla [1]	1921–1926 [1, 7], 1921–1930 [5]	przy trakcie Przemyśl–Sanok na wzniesieniu ogrodzonym siatką [2]	na miejscu wcześniejszych świątyń, ostatni konsekrowany w 1743 roku [5, 6], rozebrany w roku 1920 [4, 5] lub 1923 [1]	również elementy neogotyckie i neobarokowe [2]	prace remontowe i konserwatorskie [1, 4]	
4.	**Błażowa**	Sas Zubrzycki Jan [1, 5, 7], budową kierowali Michał Mikoś (prace murarskie) i Leon Boratyński (prace kamieniarskie) [1]	1896–1900 [1, 5, 7]	usytuowany za nieistniejącą dziś północną pierzeją rynku na plateau z dostępem dwupodestowymi schodami [1, 2]	na miejscu wcześniejszych świątyń [1, 4, 5]	również elementy neogotyckie [1, 2, 7]	bieżące naprawy, remonty i prace konserwatorskie [1, 5]	z projektu Zubrzyckiego nie został wykonany ambit wokół absydy prezbiterium, w części zachodniej przekształcony w dwuprzęsłowe zakrystie [1]

Tabela 2. Ogólne informacje o obiekcie – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	PROJEKTANT	CZAS BUDOWY	OTOCZENIE KOŚCIOŁA	OBECNOŚĆ STARSZYCH KOŚCIOŁÓW	INNE ELEMENTY ARCHITEKTONICZNE	PÓŹNIEJSZE PRZEKSZTAŁCENIA, ROZBUDOWY I REMONTY	UWAGI
5.	**Bóbrka**	Talowski Teodor [1, 3, 4, 6, 9]	1905 [3, 4, 9]; 1905–1908 [1, 6]	w centralnej części miejscowości w obrębie starych zabudowań plebańskich, teren ogrodzony kutym żelaznym ogrodzeniem między ceglanymi słupami z kamiennymi czterospadowymi daszkami, w sąsiedztwie budynek nowej plebanii [2	dwie świątynie drewniane: XV wiek [1, 4, 6, 9], 1768 [4, 7, 8] / 1752–1768 [1, 6] – rozebrana 1900 [4] / około 1908 [1, 6]	elementy neogotyckie [2]; w literaturze bywa określany jako neogotycki [4, 6, 9]	zniszczony w 1944 roku, odbudowany w latach 1945-1948, bieżące remonty, naprawy i prace konserwatorskie [1]	pierwszy projekt T. Talowskiego z 1895 roku [1, 5] nie został zrealizowany [1]
6.	**Dylągowa**	Sikorski Wiktor z Krosna [1, 3]	1905–1911 [1, 3, 5]	na lekkim wzniesieniu ogrodzonym płaskownikami metalowymi, brama zdobiona stylizowaną dekoracją wolutową, w sąsiedztwie dzwonnica i nowy cmentarz [2]	na miejscu wcześniejszych świątyń – w XVI wieku jedna z nich pełniła funkcje zboru kalwińskiego [1, 3, 4, 5, 7]	również elementy neogotyckie [2]	bieżące remonty, naprawy i prace konserwatorskie [1]	
7.	**Futoma**	Majerski Stanisław, budową kierowali Władysław i Franciszek Łańcuccy z Sieniawy [1, 3]	1910–1911 [1, 3, 4]	na wzniesieniu w środkowej części wsi, ogrodzony metalowym ogrodzeniem [2]	na miejscu wcześniejszych drewnianych kościołów [1, 3, 4, 5], ostatni rozebrany w 1910 roku [1, 3]	elementy neogotyckie [2]	bieżące prace remontowe, naprawcze i konserwatorskie [1]	
8.	**Grabownica Starzeńska**	Chomiak Władysław i Wilhelm Szomek [1, 4, 5]	1913–1926 [1, 4, 5, 7]	kościół stoi na wzniesieniu przy skrzyżowaniu dróg, dojście po monumentalnych schodach, w sąsiedztwie dawna organistówka, gumno, cmentarz parafialny i nowa plebania [2]	dwa wcześniejsze kościoły drewniane, pierwszy z 1593 roku fundacji Jerzego Pełki, łowczego sanockiego spalili Tatarzy w 1624 roku [4, 5], drugi fundowany w latach 1624–1631 przez Hieronima Nagórskiego proboszcza Alberta Nagórskiego został w 1921 roku przeniesiony do Grabówki [1, 3, 4, 5] – spłonął w 2007 roku z większością wyposażenia (XVII–XX) [1]	elementy neogotyckie [2]	bieżące prace remontowe i konserwatorskie [1]	

Tabela 2. Ogólne informacje o obiekcie – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	PROJEKTANT	CZAS BUDOWY	OTOCZENIE KOŚCIOŁA	OBECNOŚĆ STARSZYCH KOŚCIOŁÓW	INNE ELEMENTY ARCHITEKTONICZNE	PÓŹNIEJSZE PRZEKSZTAŁCENIA, ROZBUDOWY I REMONTY	UWAGI
9.	**Jedlicze**	Sas Zubrzycki Jan [1, 2, 4, 6, 8, 10]	1911–1925, od 1915 roku z przerwami [1, 2, 6, 10], KZS podaje tylko rok 1925 [4]	w centrum miejscowości w pobliżu starszego kościoła [1, 2] na płaskim, wywyższonym terenie opasanym kutym, żelaznym ogrodzeniem na podmurówce z ozdobną bramą; w sąsiedztwie ulokowano parking, nieco dalej cmentarz, a po drugiej stronie drogi zabudowę plebańską [3], ogrodzenie wykonano w 1999 roku [1]	na miejscu starszych kościołów; najstarszy znany zbudowany przed 1595 rokiem z fundacji Romerów, Chrząstowskich, Zarzyckich, Giebułtowskich i Jędrzejowskich spłonął w 1712 roku [1, 6, 8], kolejny fundowany przez Remigiusza Wielowiejskiego w 1740 roku [1, 6, 7, 8, 9] i konsekrowany przez biskupa Franciszka Wierzchlejskiego w 1855 roku został rozebrany w 1931 roku [1, 6, 8]	elementy neogotyckie i neorenesansowe [3]; w literaturze bywa określany nieprawidłowo jako neogotycki [10]	1947–1949 – remont po uszkodzeniach wojennych [1, 6, 8], bieżące prace remontowe, naprawcze i konserwatorskie [1]	
10.	**Laszki**	Talowski Teodor – opracował projekt po wykonaniu fundamentów wykonanych wg projektu innego architekta [1]	1902–1907 [1, 3, 4, 5]	na wyniosłym płaskim, ogrodzonym wzniesieniu z dojściem aleją od południa; od wschodu poza ogrodzeniem murowana plebania [2]	na miejscu wcześniejszych świątyń [1, 3, 5, 6]	elementy neogotyckie [2], w literaturze bywa określany jako neogotycki [3, 4]	zniszczony w okresie I i II wojny światowej [1, 3, 4, 5], później odbudowany [1, 3, 4]; bieżące prace remontowe i konserwatorskie [1]	
11.	**Łubno**	Majerski Stanisław [2, 3]	1927 [2]	w centrum wsi, otoczony kutym, metalowym ogrodzeniem na kamiennym murku, z kamiennymi słupkami krytymi betonowymi dwuspadowymi daszkami [1]	na miejscu wcześniejszych świątyń [2, 3]	elementy neobarokowe (spływy wolutowe)[1]		
12.	**Miejsce Piastowe**	Odrzywolski Sławomir [1, 3, 4, 5]	1887 [4]; 1888 [3, 5], początek budowy 1886 [1]	na niewielkim wzniesieniu przy skrzyżowaniu w kierunku Dukli, od strony ulicy opięty kamiennym murem, w sąsiedztwie budynek dawnej szkoły i organistówki, po drugiej stronie drogi plebania [2]	na miejscu starszych świątyń – najstarsza drewniana z 1417 [1, 4, 5] lub 1427 roku [3]	elementy neogotyckie [2]	zniszczony w czasie działań wojennych w okresie I i II wojny światowej, później bieżące prace remontowe, naprawcze i konserwatorskie [1]	

Tabela 2. Ogólne informacje o obiekcie – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	PROJEKTANT	CZAS BUDOWY	OTOCZENIE KOŚCIOŁA	OBECNOŚĆ STARSZYCH KOŚCIOŁÓW	INNE ELEMENTY ARCHITEKTONICZNE	PÓŹNIEJSZE PRZEKSZTAŁCENIA, ROZBUDOWY I REMONTY	UWAGI
13.	**Niebieszczany**		1924–1926 za czasów proboszcza Antoniego Dożyńskiego, później realizację kontynuował ksiądz Jan Biały [1]	usytuowany w centrum wsi przy drodze powiatowej, na płaskiej skarpie, opasany murem oporowym, na którym ustawiono metalowe ogrodzenie; po drugiej stronie drogi znajduje się cmentarz [2]	na miejscu starszych kościołów [1, 3], ostatni rozebrany w 1926 roku [1]	elementy neogotyckie [2]	zniszczony w czasie działań wojennych, remont w latach 1998–1999, bieżące prace remontowe, naprawcze i konserwatorskie [1]	
14.	**Rakszawa**	Sas Zubrzycki Jan – kruchta pod wieżą z przedsionkami, dolna część wieży i przylegająca do niej wieżyczka [1]	1880–1882 [1, 6], wg KZS II poł. XIX w. [4]	usytuowany w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu, otoczony metalowym ogrodzeniem między ceglanymi słupkami z betonowymi czterospadowymi daszkami, obok znajduje się plebania, dalej cmentarz [3]		elementy neogotyckie [1]	rozbudowa w roku 1900 i 1984 (dobudowa wieży) [6], wg KZS wieżę dobudowano w roku 1900 [4]	
15.	**Trześniów**	Sas Zubrzycki Jan [1, 3, 4, 6]	1897–1898 [1, 3, 4, 6]	w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu otoczonym od strony ulicy kamiennym murem, w sąsiedztwie cmentarz parafialny z grobami z końca XIX wieku [2]	na miejscu wcześniejszych świątyń [1, 4, 5, 6], a ostatni drewniany rozebrano w 1898 roku [1, 3]	elementy neogotyckie [2]	bieżące remonty, prace naprawcze i konserwatorskie [1]	
16.	**Zręcin**	Gebauer Aleksander [2, 3]	1874–1878 [2, 3]	w centrum wsi na niewielkim wzniesieniu, opasany murem oporowym, na którym ulokowano metalowe kute ogrodzenie z betonowym słupkami zwieńczonymi czterospadowymi ściętymi daszkami [1]	obok wcześniejszej świątyni drewnianej, w kierunku południowym, na dawnym cmentarzu przykościelnym [3]	elementy neogotyckie [1]	w latach 1994–2000 przeprowadzono kapitalny remont [2, 3], bieżące remonty, prace naprawcze i konserwatorskie [3]	

Tabela 3. Podstawowe elementy planu i bryły

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	MATERIAŁ	ORIENTOWANY	KORPUS NAWOWY	ANEKSY PRZY KORPUSIE NAWOWYM	TRANSEPT	PREZBITERIUM	ANEKSY PRZY PREZBITERIUM	FASADA	UWAGI
1.	**Albigowa**	fundamenty z łamanego kamienia, ściany z cegły [1]	tak [2]	sala [2]	przy drugim przęśle od wschodu dobudowano od południa prostokątną kruchtę, od północy pięcioboczną kaplicę otwartą w kierunku nawy [1]	brak [2]	niższe od korpusu [2]	od północy zakrystia składająca się z dwóch prostokątnych pomieszczeń i przedsionka na planie nieregularnego pięcioboku [1]	jednowieżowa, przysadzista wieża wtopiona w korpus kościoła zlicowana z fasadą [2]	
2.	**Bachórz**	otynkowany [1]	tak [1]	sala [1]	brak [1]	brak [1]	o równej wysokości z korpusem nawowym [1]	zakrystia od północy [1]	bezwieżowa [1]	
3.	**Bircza**	cegła maszynowa na zaprawie wapiennej , fundament z użyciem kamienia [1], otynkowany [2]	tak [2]	pseudohala [2]	brak [2]	tak [2]	o równej wysokości z nawą główną i transeptem [2]	zakrystia i składzik [1]	jednowieżowa [2]	przedsionki (bliźniacze) od zachodu na przedłużeniu naw bocznych z komunikacją z zewnątrz, nad nimi loże kolatorskie [2]
4.	**Błażowa**	fundamenty kamienne (widoczne w piwnicy pod zakrystią) [1], czerwona cegła użyta z czarną glazurowaną cegłą [1, 2]	tak [2]	bazylika [2]	kruchty przy nawach bocznych przylegające do ramion transeptu [2]	tak [2]	o równej wysokości z nawą główną [2]	zakrystie z kruchtami przylegającymi do ramion transeptu [1, 2]	dwuwieżowa [2]	

Tabela 3. Podstawowe elementy planu i bryły – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	MATERIAŁ	ORIENTOWANY	KORPUS NAWOWY	ANEKSY PRZY KORPUSIE NAWOWYM	TRANSEPT	PREZBITERIUM	ANEKSY PRZY PREZBITERIUM	FASADA	UWAGI
5.	**Bóbrka**	cegła ceramiczna, cokół i detale architektoniczne z piaskowca [1, 2]	nie, prezbiterium od południa [2]	pseudobazylika [2]	przedsionki przy północnych przęsłach naw bocznych [2]	tak [2]	o równej wysokości z nawą główną [2]	od zachodu składzik, od wschodu zamknięta trójbocznie zakrystia prostopadła do prezbiterium, między transeptem a zakrystią przedsionek z klatką schodową komunikującą się z amboną i skarbczykiem nad zakrystią [1]	jednowieżowa [2]	
6.	**Dylągowa**	podmurówka z kamienia i kostek betonowych, mury z cegły, tynkowane [1]	nie, prezbiterium od południowego zachodu [2]	pseudohala [2]	brak [2]	tak, utworzony z dwóch kaplic na wysokości środkowego przęsła nawy głównej [2]	nieco niższe od korpusu [2], wg białe karty o wysokości równej z nawą główną [1]	od strony północno-zachodniej zakrystia, od południowo-zachodniej pomieszczenie obecnej kotłowni gazowej [1]	jednowieżowa [2]	
7.	**Futoma**	kamienne fundamenty [1], mury z czerwonej cegły z użyciem ciemnej glazurowanej zendrówki [2]	tak [2]	pseudohala [2]	brak [2]	tak [2]	o równej wysokości z korpusem [2]	po stronie południowej dwukondygnacyjna zakrystia, po północnej kaplica Matki Boskiej; w rogu między prezbiterium a zakrystią wieżyczka z klatką schodową [1]	jednowieżowa [2]	
8.	**Grabownica Starzeńska**	cegła, cokół z odsadzką wyłożony płytami z piaskowca [1]	nie, prezbiterium od południowego zachodu [3]	pseudohala [3]	brak [3]	tak, utworzony z dwóch kaplic na wysokości środkowego przęsła nawy głównej [3]	niższe od korpusu [3]	zakrystie o szerokości przęsła bocznego [3]	jednowieżowa [2] z wieżą o wys. 40 m [1]	nawy boczne niższe od głównej o 1,3 m; autor białej karty [1] nazywa niepoprawnie kościół halą

Tabela 3. Podstawowe elementy planu i bryły – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	MATERIAŁ	ORIENTOWANY	KORPUS NAWOWY	ANEKSY PRZY KORPUSIE NAWOWYM	TRANSEPT	PREZBITERIUM	ANEKSY PRZY PREZBITERIUM	FASADA	UWAGI
9.	**Jedlicze**	mury ceglane licowane zendrówką o wątku główkowym, cokół z łamanego piaskowca z wydzieloną wydatną odsadzką nakryty prostym gzymsem kamiennym [1, 3]	nie, prezbiterium od północy [3]	bazylika [3]	dwa przedsionki przy południowych ścianach transeptu z dostępem z zewnątrz od południa [3]	tak [3]	o równiej wysokości z korpusem [3]	od zachodu: – w części północnej dwuprzęsłowa zakrystia z przęsłem przyprezbiterialnym zamkniętym wieloboczną absydą, z dostępem z zewnątrz od strony południowej przez przylegający do niej od zachodu mały przedsionek, skomunikowany na osi wejścia z drugim niewielkim pomieszczeniem, – w części południowej dwuprzęsłowa kaplica otwarta na prezbiterium i zachodnie ramię transeptu, skomunikowana z zakrystią; od wschodu: dwuprzęsłowa kaplica w części południowej, otwarta na prezbiterium i zachodnie ramię transeptu, przedłużona przy prezbiterium o kolejne przęsło w kierunku północnym, lokalności zamknięte są od północy wielobocznymi absydkami [1, 3]	dwuwieżowa [3]	

Tabela 3. Podstawowe elementy planu i bryły – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	MATERIAŁ	ORIENTOWANY	KORPUS NAWOWY	ANEKSY PRZY KORPUSIE NAWOWYM	TRANSEPT	PREZBITERIUM	ANEKSY PRZY PREZBITERIUM	FASADA	UWAGI
10.	**Laszki**	cegła [2]	nie; prezbiterium od północy [2]	pseudobazylika [2]	brak [2]	tak[2]	o równej wysokości z nawą główną i transeptem [2]	od zachodu zakrystia z trójbocznie zamkniętym aneksem i piwnicą, od wschodu niższa od zakrystii loża Zamojskich z kryptą grobową z dostępem z zewnątrz [1]	jednowieżowa [2]	
11.	**Łubno**	cegła na kamiennym cokole [1]	tak [1]	sala [1]	brak [1]	tak [1]	o równej wysokości z nawą główną i transeptem [1]	po obu stronach prostokątne symetryczne aneksy, północny rozbudowany w późniejszym okresie, z komunikacją również z zewnątrz [1]	bezwieżowa [1]	z zewnątrz imituje pseudobazylikę [1]
12.	**Miejsce Piastowe**	cegła ceramiczna, cokół z piaskowca z odsadzką [2]	nie, prezbiterium od zachodu [2]	sala [2]	brak [2]	tak [2]	o równej wysokości z nawą [2]	po bokach symetryczne jednoprzęsłowe zakrystie o ściętych narożach [2]	jednowieżowa, wieża wtopiona w bryłę kościoła [2]	
13.	**Niebieszczany**	fundamenty z kamienia, cokół z kamienia ciosanego, ściany z cegły fugowane zaprawą cementową [1, 2]	nie, prezbiterium od południowego zachodu [2]	pseudohala [2], wg białej karty nawy równej wysokości [1]	brak [2]	brak [2]	niższe od korpusu [2]	po obu stronach prezbiterium dwie kwadratowe przybudówki o funkcjach skarbczyka i zakrystii, wschodnia dostępna z zewnątrz [1, 2]	jednowieżowa flankowana dwiema kruchtami, wschodnia z dostępem z zewnątrz [2]	

Tabela 3. Podstawowe elementy planu i bryły – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	MATERIAŁ	ORIENTOWANY	KORPUS NAWOWY	ANEKSY PRZY KORPUSIE NAWOWYM	TRANSEPT	PREZBITERIUM	ANEKSY PRZY PREZBITERIUM	FASADA	UWAGI
14.	**Rakszawa**	cegła [1], otynkowany [3]	tak [3]	sala [3]	prostokątne kaplice [3]: od południa Świętego Maksymiliana (dawna kruchta), od północy Matki Boskiej [1]	brak [3]	niższe od korpusu [3]	zakrystie [1] skomunikowane z kaplicami przy korpusie nawowym [3]	jednowieżowa [3]	
15.	**Trześniów**	cegła, licowany cegłą, cokół z ciosów piaskowca z odsadzką [1, 2]	tak [2]	pseudobazylika [2]	między korpusem a wieżą od północy znajduje się kwadratowa klatka schodowa o ściętym narożu [2]	tak [2]	o równej wysokości z nawą główną [2]	po obu stronach niesymetrycznie ułożone jednoprzęsłowe zakrystie, północna dostępna z zewnątrz [1, 2]	jednowieżowa [2]	
16.	**Zręcin**	cegła, fundamenty kamienne [3], otynkowany [1]	tak [1]	pseudohala [1]	brak [1]	tak [1]	niższe od korpusu [1]	od północy prostokątna zakrystia, od południa wieloboczna kaplica [1, 3]	jednowieżowa [1]	

Tabela 4.1. Korpus nawowy – charakterystyka elementów zewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	SZCZYT	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA NAWY GŁÓWNEJ	OKNA NAW BOCZNYCH	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAWY GŁÓWNEJ	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAW BOCZNYCH	UWAGI
1.	**Albigowa**	cztery [2]	dwuuskokowe przypory przykryte jednospadowymi daszkami z dachówki [2]	trójkątny [2]	cokół kamienny, mocno profilowany gzyms okapowy; kruchta od południa zwieńczona sterczynami, szczyt nad kaplicą flankowany ozdobnymi fialami [2]	w ścianach bocznych półkoliście zamknięte blendy w obramieniu ceglanym, w blendach okna: górą pięciolistne rozety, dołem triforia, z parapetami krytymi dachówką [2]	nie dotyczy [2]	dach dwuspadowy kryty blachą [2], więźba drewniana krokwiowo-stolcowa z zastrzałami i rozporami, stolce mieczowate [1]	nie dotyczy [2]	dach pulpitowy nad kruchtą i pięciopołaciowy nad kaplicą, w kruchcie sklepienie krzyżowe, w kaplicy wielopolowe [2]
2.	**Bachórz**	dwa [1]	brak [1]	brak [1]	cokół z fartuchem, zdwojone lizeny, fryz arkadkowy, profilowany gzyms wieńczący obiegający całą świątynię [1]	wysokie, półkoliście zamknięte ze schodkowym rozglifieniem, z płytkimi parapetami krytymi blachą [1]	nie dotyczy [1]	dwuspadowy kryty blachą [1]	nie dotyczy [1]	
3.	**Bircza**	trzy [2]	trójuskokowe przypory na osi filarów wnętrza [2]	brak [2]	piaskowcowy cokół ze starannie obrobionych płyt z fartuchem, wyraźny gzyms wieńczący obiegający całą świątynię, daszek na wysokości parapetów okiennych, na poziomie zamknięcia okien biały pas tynkowy, nad oskarpowaniem wąski profilowany pas wykonany w tynku [2]	nie dotyczy [2]	zamknięte półkoliście ze ślusarką o wielopolowych symetrycznych podziałach; w szczytach poddasza prostokątne z wielopolową ślusarką doświetlające przestrzeń strychową [1, 2]	wspólny dla całej bryły dach siodłowy o równej kalenicy kryty blachą [2], pierwotnie dachówką, więźba drewniana krokwiowo-jętkowa z wieszakami i zastrzałami [1]	wspólny dla całej bryły dach siodłowy o równej kalenicy kryty blachą [2], pierwotnie dachówką, więźba drewniana krokwiowo-jętkowa z wieszakami i zastrzałami [1]	nad bocznymi emporami sklepienie krzyżowe [2] – wg białej karty kolebkowe [1]; nad chórem kolebkowe, w zakrystii i składziku – stropy [1]

Tabela 4.1. Korpus nawowy – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	SZCZYT	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA NAWY GŁÓWNEJ	OKNA NAW BOCZNYCH	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAWY GŁÓWNEJ	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAW BOCZNYCH	UWAGI
4.	**Błażowa**	trzy [2]	przy nawach bocznych dwuuskokowe przypory zdobione czarną glazurowaną cegłą, przykryte daszkami kamiennymi: dolny uskok – jednospadowymi, górny – naprzemiennie jedno- i dwuspadowymi, przy nawie głównej jednouskokowe przypory przykryte kamiennymi daszkami jednospadowymi z trójkątnymi szczycikami zwieńczonymi sterczyną i kulą [2]	brak [2]	cokół obłożony kamienną rustyką, z kamiennym fartuchem, nawy boczne podzielone przyporami na sześć pól, zdobione poziomymi pasami czarnej glazurowanej cegły wysuniętej główkami przed lico i poziomym pasem kamiennego fryzu z motywem trójkątów, ceglany i kamienny gzyms wieńczący; nawa główna podzielona na trzy pola przyporami, zaakcentowanymi ceglanymi występami z kamiennymi trójkątnymi szczytami, zdobiona pasami z czarnej cegły i kamienia, zwieńczona gzymsem analogicznym jak w nawach bocznych [2]	między przyporami po dwa otwory okienne zamknięte ceglaną arkadą (łuk pełny) z kamiennym klińcem na osi, parapety kamienne [2]	między przyporami pojedyncze otwory okienne zamknięte łukiem pełnym z nadwieszoną kamienną arkadą z kamiennym klińcem na osi zakończoną obustronnie wolutą, parapety kamienne [2]	wysoki dwuspadowy kryty czerwoną dachówką z dekoracją z czarnej dachówki [2], więźba drewniana stolcowa, wiązary w dwóch kondygnacjach [1]	dachy pulpitowe kryte blachą miedzianą [2]; w 1932 roku dachówkę zamieniono na blachę [1]	
5.	**Bóbrka**	trzy, północne krótsze o połowę [2]	dwuuskokowe przypory z kamiennymi jednospadowymi daszkami [2]	brak [2]	cokół z piaskowca ze sfazowaną górną krawędzią, profilowane gzymsy wieńczące (w nawie głównej kamienny, w nawach bocznych ceglane), pod nimi ceglane gzymsy kostkowe, w nawach bocznych pod gzymsem pasy wykonane w tynku [2]	nie dotyczy [2]	podwójne, uskokowo rozglifione w układzie biforiów, półkoliście zamknięte w oprawie ceglano-kamiennej, z kamiennymi parapetami, nad nimi okulus w obramieniu ceglano-kamiennym [2]	dach dwuspadowy kryty blachą [2], więźba drewniana płatwiowo-kleszczowa [1]	dachy pulpitowe kryte blachą [2]	nad przedsionkami przy nawach bocznych dachy trójpołaciowe [2]

Tabela 4.1. Korpus nawowy – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	SZCZYT	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA NAWY GŁÓWNEJ	OKNA NAW BOCZNYCH	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAWY GŁÓWNEJ	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAW BOCZNYCH	UWAGI
6.	**Dylągowa**	trzy (z środkowym przęsłem transeptu) [2]	dwuuskokowe szkarpy nakryte daszkami z blachy [2]	trójkątny [2]	gzyms wieńczący podokapowy, pod nim szeroki fryz arkadowy, elewacje jasnoszare z białymi obramieniami otworów [2]	nie dotyczy [2]	półkoliście zamknięte, obramowane profilowanymi opaskami ze zwornikami, z parapetami krytymi blachą [2]	wspólny dla całego korpusu dach dwuspadowy kryty blachą [2], więźba drewniana kleszczowo-stolcowa [1]	wspólny dla całego korpusu dach dwuspadowy kryty blachą [2], więźba drewniana kleszczowo-stolcowa [1]	
7.	**Futoma**	dwa [2]	trójuskokowe szkarpy z jednospadowymi kapnikami krytymi dachówką ceramiczną [2]	brak [2]	niski cokół z fartuchem, profilowany gzyms wieńczący, pod nim fryz kostkowy, na poziomie zamknięcia okiem pas tynkowy [2]	nie dotyczy [2]	duże otwory okienne zwieńczone łukiem pełnym, zamkniętym opaską, kamienne parapety, okna wielokwaterowe w metalowych ramkach [2]	wspólny dla całej bryły dach wysoki dwuspadowy kryty płaską blachą malowaną na kolor brązowy [2], pierwotnie czarną dachówką; więźba drewniana stolcowa [1]	wspólny dla całej bryły dach wysoki dwuspadowy kryty płaską blachą malowaną na kolor brązowy [2], pierwotnie czarną dachówką; więźba drewniana stolcowa [1]	
8.	**Grabownica Starzeńska**	trzy- (z środkowym przęsłem transeptu) [3]	szkarpy trojuskokowe umieszczone w narożach, z bielonymi daszkami krytymi blachą [3]	trójkątny [3]	niski cokół, ceglany wątek wozówkowy, profilowany gzyms wieńczący, pobielone, profilowane zakończenia szkarp [3]	nie dotyczy [3]	smukłe, półkoliście zamknięte, w kamiennych opaskach z klińcami [3]	wspólny dla całego korpusu dach dwuspadowy kryty blachą miedzianą [3], wcześniej ocynkowaną; więźba drewniana konstrukcji płatwiowo-kleszczowej z dwoma stolcami [1]	wspólny dla całego korpusu dach dwuspadowy kryty blachą miedzianą [3], wcześniej ocynkowaną; więźba drewniana konstrukcji płatwiowo-kleszczowej z dwoma stolcami [1]	

Tabela 4.1. Korpus nawowy – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	SZCZYT	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA NAWY GŁÓWNEJ	OKNA NAW BOCZNYCH	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAWY GŁÓWNEJ	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAW BOCZNYCH	UWAGI
9.	**Jedlicze**	dwa [3]	w nawie głównej jedno-, w nawach bocznych dwuuskokowe szkarpy rozdzielające przęsła, nakryte kamiennymi jednospadowymi daszkami [3]	brak [3]	cokół rustykowany z fartuchem, gzymsy kamienne profilowane oraz ceglane zdobione rzędami denticuli, na poziomie zamknięcia okien naw bocznych ceglane pasy łączące opaski okienne [3]	niewielkie, półkoliście zamknięte, rozglifione uskokowo, ujęte ceglanymi opaskami, z kamiennymi parapetami [3]	duże, półkoliście zamknięte, rozglifione uskokowo, ujęte ceglanymi opaskami, z kamiennymi parapetami [3]	więźba dachowa drewniana płatwiowo-krokwiowa [1], dach dwuspadowy kryty blachą miedzianą [1, 2, 3], do 1937 roku czerwoną dachówką [1, 2, 8]	więźba dachowa drewniana płatwiowo-krokwiowa [1], dachy pulpitowe kryte blachą miedzianą [1, 2, 3], do 1937 roku czerwoną dachówką [1, 2, 8]	długość kościoła: 50 m, szerokość: 36 m na osi transeptu [1, 2, 8]
10.	**Laszki**	trzy, przęsło południowe węższe o połowę, z chórem muzycznym nad przęsłem nawy głównej [2]	dwuuskokowe przypory z kamiennymi jednospadowymi daszkami krytymi blachą [2]	brak [2]	ceglany prosty cokół z fartuchem, profilowane ceglane gzymsy koronujące, w nawie głównej z fryzem ząbkowym i pasem cegły ustawionej „na kant” [2]	nie dotyczy [2]	podwójne rozglifione okna w układzie biforiów, o lekko ostrołukowym zamknięciu, w oprawie ceglano-kamiennej, parapety kryte blachą, nad nimi okulus w obramieniu ceglano-kamiennym [2]	więźba płatwiowo-kleszczowa [1], dach dwuspadowy kryty blachą ocynkowaną [2]	dachy pulpitowe, nad przęsłami południowymi o formie daszków wieżowych ośmiopołaciowych, kryte blachą ocynkowaną [2]	
11.	**Łubno**	trzy, zachodnie węższe o połowę [1]	tynkowane pilastry z płaskimi głowicami [1]	brak [1]	kamienny cokół z fartuchem, profilowane gzymsy (wieńczący i pod dodatkowymi daszkami), pilastry przechodzące w ceglane łuki tworzące blendy, w których umieszczono okna [1]	półkoliście zamknięte, schodkowo rozglifione, w tynkowanym obramieniu, z poszerzonym zamknięciem z klińcem, parapety kryte blachą, zachodnie węższe i krótsze od pozostałych (od północy dwa – jedno nad drugim) [1]	nie dotyczy [1]	dach dwuspadowy (siodłowy) kryty blachą, poniżej pulpitowe płytkie, kryte blachą daszki imitujące bryłę pseudobazyliki [1]	nie dotyczy [1]	

Tabela 4.1. Korpus nawowy – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	SZCZYT	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA NAWY GŁÓWNEJ	OKNA NAW BOCZNYCH	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAWY GŁÓWNEJ	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAW BOCZNYCH	UWAGI
12.	**Miejsce Piastowe**	jedno [2]	w narożach dwuuskokowe szkarpy z kamiennymi daszkami [2]	brak [2]	układ cegieł na fakturze muru krzyżowy, lekko profilowany gzyms wieńczący, pod nim fryz arkadkowy [2]	okna w typie biforiów o archiwoltach z dekoracyjnym układem cegieł, kamienny słupek międzyokienny [2]	nie dotyczy [2]	dach dwuspadowy kryty blachą cynkową [2], więźba dachowa drewniana płatwiowo-krokwiowa z jętkami, z dwoma stolcami usztywnionymi rozporami i zastrzałami [1]	nie dotyczy [2]	osobne zadaszenie części frontowej prostopadłe do kalenicy nawy jako [2]
13.	**Niebieszczany**	trzy [2]	trójuskokowe szkarpy z pulpitowymi daszkami z płyt betonowych przykrytymi blachą [2]	trójkątny [2]	kamienny cokół z kamienia ciosanego, poziome tynkowane i malowane na biało pasy, profilowany gzyms wieńczący malowany na biało [2]	nie dotyczy [2]	wysokie okna o półkolistym zamknięciu w obramieniu tynkowanym z tynkowanym klińcem, z parapetami krytymi blachą [2]	drewniana więźba płatwiowo-kleszczowa o stolcach podpierających płatwie[1] dach kryty blachą [2]	drewniana więźba płatwiowo-kleszczowa o stolcach podpierających płatwie [1] dach kryty blachą [2]	chór muzyczny także sklepiony krzyżowo z dekoracyjnymi żebrami [2]
14.	**Rakszawa**	cztery [3]	pilastry [3]	trójkątny [3]	cokół z fartuchem, profilowany gzyms wieńczący [3]	półkoliście zamknięte, rozglifione, w tynkowanej opasce, z parapetami krytymi blachą [3]	nie dotyczy [3]	dach dwuspadowy kryty blachą [3], pierwotnie (do 1907 roku)gontem [5]	nie dotyczy [3]	kaplice przekryte dachami pulpitowymi krytymi blachą [3]

Tabela 4.1. Korpus nawowy – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	SZCZYT	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA NAWY GŁÓWNEJ	OKNA NAW BOCZNYCH	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAWY GŁÓWNEJ	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU NAW BOCZNYCH	UWAGI
15.	**Trześniów**	trzy [2]	jednouskokowe szkarpy rozszerzające się ku dołowi, z jednospadowymi daszkami obitymi blachą [2]	brak [2]	cokół kamienny z wydatnym gzymsem, pod parapetami gzyms z cegieł ułożonych „na stojąco", wyżej pasy czarnej cegły, ceglane gzymsy wieńczące, pod nimi fryzy schodkowe z cegieł (w nawie głównej wyższy, z dodatkowym pasem u dołu [2]	nie dotyczy [2]	półkoliście zamknięte, schodkowo rozglifione, w ceglanej oprawie, z parapetami krytymi blachą [2]	więźba płatwiowo-kleszczowa [1], dach dwuspadowy kryty blachą miedzianą [2]	więźba płatwiowo-kleszczowa [1], dachy pulpitowe kryte blachą miedzianą [2]	
16.	**Zręcin**	trzy (razem z środkowym przęsłem transeptowym) [1]	lizeny [1]	trójkątny [1]	cokół z ciosanego kamienia, profilowany gzyms wieńczący, pod nim fryz o półkolistych arkadkach, na wysokości zamknięcia otworów drzwiowych blaszany kołnierz (przeciwdeszczowy?), w narożnikach korpusu pilastry wyższe od korpusu, nakryte blaszanymi daszkami dwuspadowymi przecinającymi się na osiach, z profilowanym gzymsem [1]	nie dotyczy [1]	półkoliste, lekko rozglifione, z blaszanymi parapetami [1]	drewniana więźba dachowa [3] nakryta dachem dwuspadowym (siodłowym) krytym blachą [1], w czasie remontu ocynkowana została zastąpiona miedzianą [3]	drewniana więźba dachowa [3] nakryta dachem dwuspadowym (siodłowym) krytym blachą [1], w czasie remontu ocynkowana została zastąpiona miedzianą [3]	

Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA MIĘDZYNAWOWA	KSZTAŁT FILARÓW MIĘDZYNAWOWYCH	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE NAWY GŁÓWNEJ	PRZEKRYCIE NAW BOCZNYCH	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
1.	**Albigowa**	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	za pomocą czworobocznych przyściennych filarów [2]	sklepienia krzyżowe na gurtach spływających na przyścienne filary, między nimi ostrołukowe wnęki [2]	nie dotyczy [2]	figuralno-ornamentalne [2]	malowidła ścienne figuralno-ornamentalne [2] wykonane w 1972 roku przez Bolesława Duszę [1, 3]	złocona imitacja żeber, motywy ornamentalne [2]	w zakrystii okna prostokątne z drewnianą stolarką z metalowymi kratami [2]
2.	**Bachórz**	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	zdwojone (miedzy przęsłami nawy potrojone) pilastry z profilowanymi kapitelami przechodzące w gurty [1]	sklepienie krzyżowe na zdwojonych gurtach (między przęsłami nawy potrójnych) [1]	nie dotyczy [1]	brak [1]	w dolnej części pas okładziny drewnianej, polichromia o motywach roślinnych, medaliony, sylwetki Ewangelistów i świętych [1]	polichromia o motywach figuralnych i roślinnych [1]	
3.	**Bircza**	arkady o półkolistym zamknięciu [2]	kwadratowe, przy transepcie mają plan krzyża greckiego [2]	brak [2]	sklepienia krzyżowe [2]	sklepienia krzyżowe na gurtach [2]	kolorowe szybki ufundowane w 1923 roku przez Mikołaja Biesiadę z Lipy [2], wg białej karty – witraże zakupione przez Mikołaja Biesiadę z Birczy, wykonane w zakładach krakowskich [1]	polichromia współczesna, zaprojektowana w 1985 roku przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa, zrealizowana przez zespół pod jego kierownictwem [4], w dolnej części okładzina drewniana [2]	polichromia współczesna, zaprojektowana w 1985 roku przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa, zrealizowana przez zespół pod jego kierownictwem [4]	

Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA MIĘDZYNAWOWA	KSZTAŁT FILARÓW MIĘDZYNAWOWYCH	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE NAWY GŁÓWNEJ	PRZEKRYCIE NAW BOCZNYCH	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
4.	**Błażowa**	nawa główna otwarta do naw bocznych sześcioma półkolistymi arkadami [2]	na przemian filary (w kształcie krzyża o nierównych ramionach) i kolumny (zdwojone o różnych średnicach z głowicami o ozdobnych wolutach) [2]	w górnej części nawy głównej lizeny nad filarami, w nawach bocznych filary o kształcie połowy krzyża greckiego [2]	sklepienia krzyżowe [2]	sklepienia krzyżowe [2]	kolorowe szybki [2]	polichromia o motywach roślinnych, w górnej części nawy głównej płytkie ślepe triforia z półkolumienkami o kostkowych głowicach, umieszczone w płycinach z motywami roślinnymi, we wnękach międzyokiennych motywy figuralne [2]; polichromię wykonali w latach 1901–1902 Stanisław Wojciech Bergman z Krosna oraz Stefan Matejko i Stanisław Żelichowski [1]; niektóre źródła wymieniają tylko samego Bergmana [4, 5]; po rekonstrukcji sklepień odnowił je Jan Budziło z Krakowa [5] lub zespół w składzie: Irena Wojnicka, Helena Majewska i Bolesław Dusza wzorując się na pierwotnej [1]	polichromia o motywach roślinnych, złocone styki pól sklepiennych [2]; polichromię wykonali w latach 1901–1902 Stanisław Wojciech Bergman z Krosna oraz Stefan Matejko i Stanisław Żelichowski [1]; niektóre źródła wymieniają samego Bergmana [4, 5]; po rekonstrukcji sklepień odnowił je Jan Budziło z Krakowa [5] lub zespół w składzie: Irena Wojnicka, Helena Majewska i Bolesław Dusza wzorując się na pierwotnej [1]	

Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA MIĘDZYNAWOWA	KSZTAŁT FILARÓW MIĘDZYNAWOWYCH	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE NAWY GŁÓWNEJ	PRZEKRYCIE NAW BOCZNYCH	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
5.	**Bóbrka**	półkoliste arkady [2]	krzyż grecki [2]	lizeny przechodzące w gurty [2]	sklepienie krzyżowe ostrołukowe na gurtach [2]	sklepienie krzyżowe na zaostrzonych gurtach [2]	barwne szkło, w okulusach motyw kwiatowy [2]	drewniana boazeria, polichromia figuralna i ornamentalna [2] wykonana przez Juliana Krupskiego w 1915 roku [4, 6, 9] z pomocą Janiszewskiego i Jakimki [1]	polichromia ornamentalna z malarską imitacją żeber [2] wykonana przez Juliana Krupskiego w 1915 roku [4, 6, 9] z pomocą Janiszewskiego i Jakimki [1]	
6.	**Dylągowa**	półkoliste arkady [2]	krzyż [2]	przy transepcie pilastry przechodzące w gurty [2]	sklepienia krzyżowe na gurtach [2]	sklepienia krzyżowe na gurtach [2]	szybki w układzie geometrycznym z witrażową obwódką wykonane w 1909 roku w zakładzie S. G. Żeleńskiego w Krakowie [1]	w 1961 roku K. Smuczak wspólnie z J. H. Rosenem wykonali polichromię z postaciami świętych, dziś zamalowaną [1] na jednolity kolor jasnożółty, złocenia na gzymsach [2]	tynkowane, białe bez malowideł [2]	
7.	**Futoma**	półkoliste arkady[2]	krzyż grecki [2]	lizeny przechodzące w gurty [2]	sklepienie kolebkowe z lunetami [2]	sklepienie krzyżowe [2]	brak [2]	na filarach i lizenach dekoracje malarskie ornamentalno-geometryczne, w dolnej części ścian drewniane boazerie [2]; polichromie wykonane w latach 70. XX wieku przez rzeszowskich artystów [3]	polichromia ornamentalna, złocone styki pól sklepiennych [2]	

Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA MIĘDZYNAWOWA	KSZTAŁT FILARÓW MIĘDZYNAWOWYCH	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE NAWY GŁÓWNEJ	PRZEKRYCIE NAW BOCZNYCH	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
8.	**Grabownica Starzeńska**	wysokie półkoliste arkady [3]	krzyż grecki [3]	pilastry przechodzące w gurty [3]	sklepienie krzyżowe na gurtach [3]	sklepienie krzyżowe na gurtach [3]	brak [2]	polichromia figuralna i ornamentalna [3] wykonana przez W. Lisowskiego z Sanoka (1954), po odnowieniu o intensywnej kolorystyce [1]	motywy ornamentalne, malarska imitacja żeber [3]	
9.	**Jedlicze**	zdwojone arkady o pełnołucznych zamknięciach [3]	filary o przekroju krzyża greckiego, kolumny o oktogonalnym kielichowym cokole, gładkim trzonie i podwójnej głowicy [3]	pilastry i łuki odciążające [3]	krzyżowe na gurtach wspartych na służkach spływających na filary [3]	krzyżowe na gurtach spływających na wolnostojące filary i kolumny oraz przyścienne pilastry [3]	w nawie głównej kolorowe szybki, w nawach bocznych witraże o motywach geometrycznych, roślinnych i symbolicznych [3], wykonane w latach 1948–1949 w miejsce zniszczonych – w tej samej pracowni (S.G. Żeleńskiego) [1, 5]	ozdobnie formowane służki, w zamknięciu dwudzielnych arkad międzynawowych płyciny, ponad arkadami profilowany gzyms, nad nim płycinowe pola tarczowe imitujące emporę z wnękami, polichromia o motywach roślinnych geometrycznych i figuralnych [3] zaprojektowana i wykonana przez W.S. Drapiewskiego w latach 1959–1961 [6, 8]	w nawie głównej gurty zdobione wałeczkami w układzie spiralnym sztukatorskiej roboty, polichromia o motywach roślinnych z medalionami i malarską imitacją żeber, w nawach bocznych gurty zdobione polichromią o motywach geometrycznych i roślinnych, pola sklepienne – o motywach roślinnych, malarska imitacja żeber [3], polichromia zaprojektowana i wykonana przez W.S. Drapiewskiego w latach 1959–1961 [6, 8]	1958–1962 – nowe wyposażenie wg projektu W. Zina [6, 8]

Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA MIĘDZYNAWOWA	KSZTAŁT FILARÓW MIĘDZYNAWOWYCH	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE NAWY GŁÓWNEJ	PRZEKRYCIE NAW BOCZNYCH	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
10.	**Laszki**	wysokie lekko zaostrzone arkady [2]	krzyż grecki [2]	pilastry przechodzące w gurty [2]	sklepienia krzyżowe na ostrołukowych gurtach [2]	sklepienia krzyżowe na ostrołukowych gurtach [2]	kolorowe szybki, w okulusach witraże o motywach heraldycznych [2]	dekoracja malarska bezpośrednio na cegle (motywy figuralne i ornamentalne) [2] wykonana w 1958 roku przez Mariana Konarskiego z Krzeszowic przy pomocy Franciszka Frączka i Zdzisława Furmana [1]	dekoracja malarska na tynku (motywy ornamentalne, w nawie głównej malarska imitacja żeber) [2] wykonana w 1958 roku przez Mariana Konarskiego z Krzeszowic przy pomocy Franciszka Frączka i Zdzisława Furmana [1]	
11.	**Łubno**	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	duże wnęki utworzone przez szerokie lizeny przechodzące w arkady, wewnątrz których znajdują się przeprucia okienne, wzdłuż lizen spływają do samej posadzki szerokie gurty nadając lizenom kształt połowy krzyża greckiego[1]	kolebka na gurtach [1]	nie dotyczy [1]	kolorowe szybki [1]	motywy ornamentalne na lizenach międzynawowych i na podłuczach arkad, poniżej parapetów okiennych szeroki ciemniejszy pas [1]	motywy ornamentalne, roślinne i symbole biblijne, malarska imitacja żeber [1]	

Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA MIĘDZYNAWOWA	KSZTAŁT FILARÓW MIĘDZYNAWOWYCH	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE NAWY GŁÓWNEJ	PRZEKRYCIE NAW BOCZNYCH	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
12.	**Miejsce Piastowe**	nie dotyczy [2]	przyścienne pół- i ćwierćkolumny odpowiednio do układu przęseł [2]	przyścienne pół- i ćwierćkolumny [2]	sklepienia krzyżowe [2], wg białej karty krzyżowo-kolebkowe [1]	nie dotyczy [2]	szkło katedralne barwne o motywach geometrycznych z 1908 roku [1]	w 1908 roku wykonano polichromię w stylu Krakowskiej Szkoły Matejkowskiej (dotrwała do 1972), obecnie polichromia wykonana przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa – również autora kompozycji mozaikowych ze szkła barwnego [1]	srebrna dekoracja głównie o motywach roślinnych i geometrycznych, malarska imitacja żeber [2]	
13.	**Niebieszczany**	półkoliste arkady [2]	krzyż grecki [2]	pilastry na osi zewnętrznych szkarp [2]	sklepienia krzyżowe na gurtach, zaakcentowane dekoracyjnymi żebrami [2], wg białej karty krzyżowo-żebrowe [1]	sklepienia krzyżowe na gurtach, zaakcentowane dekoracyjnymi żebrami [2], wg białej karty krzyżowo-żebrowe [1]	współczesne witraże [1] w środkowych oknach naw bocznych [1, 2]	współczesna [1] mozaika przedstawiająca Drogę Krzyżową [2]	współczesna [1] barwna polichromia z motywami geometrycznymi i symbolami biblijnymi, żebra złocone [2]	
14.	**Rakszawa**	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	pilastry [3]	sklepienie kolebkowe na gurtach [3], wg WUOZ kolebkowe pozorne z lunetami [1]	nie dotyczy [3]	witraże figuralne [3] wg projektu ks. Józefa Szyndlara [5]	polichromia figuralna i ornamentalna, w dolnych partiach ścian drewniana boazeria [3], pierwotna polichromia wykonana w 1932 roku została kilkakrotnie przemalowana [5]	polichromia z przedstawieniem 4 Cnót Kardynalnych i 8 Błogosławieństw [3, 5] wykonana w 1895 roku przez Zbigniewa Leopolda Lenartowicza, ucznia Jana Matejki [2]	

Tabela 4.2. Korpus nawowy – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA MIĘDZYNAWOWA	KSZTAŁT FILARÓW MIĘDZYNAWOWYCH	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE NAWY GŁÓWNEJ	PRZEKRYCIE NAW BOCZNYCH	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
15.	**Trześniów**	duże półkoliście zamknięte arkady [2]	czworoboczny z lizenami od strony naw bocznych, przy transepcie mają kształt krzyża greckiego [2]	pilastry w kształcie połowy krzyża greckiego [2]	kolebka na gurtach ze ślepymi lunetami [2]	sklepienie krzyżowe na gurtach [2], wg białej karty krzyżowo-kolebkowe [1]	kolorowe szybki z motywem krzyża [2]	polichromia ornamentalna, w górnej części nawy głównej płytkie ślepe triforia z motywami figuralnymi i roślinnymi [2], polichromia wykonana w 1927 roku przez Włodzimierza Lisowskiego [1, 3, 4, 6]	polichromia ornamentalna [2] z zaznaczeniem styków pól sklepiennych nawy głównej wykonana w 1927 roku przez Włodzimierza Lisowskiego [1, 3, 4, 6]	
16.	**Zręcin**	półkoliste arkady umieszczone miedzy filarami o profilowanych kapitelach i kamiennych cokołach z wyraźnymi kołnierzami [1]	krzyż grecki [1]	pilastry o przekroju połowy krzyża greckiego z profilowanym kapitelami i kamiennymi cokołami z wyraźnymi kołnierzami [1]	kolebka na gurtach [1]	kolebka na gurtach z malarską imitacją sklepienia krzyżowego [1]	kolorowe szybki o motywach geometrycznych [1] z 1922 roku, projektowane przez Franciszka Mączyńskiego [3]	polichromia o motywach geometrycznych i roślinnych [1] wykonana przez Jana Tabińskiego ok. 1878 [3], wymieniany jest również udział Stanisława Wyspiańskiego i jego uczniów [2, 3], konserwowano ją w latach 1957–1959 [2, 3] i 2010–2016 [3]	polichromia geometryczno-figuralna [1] wykonana przez Jana Tabińskiego ok. 1878 [3], wymieniany jest również udział Stanisława Wyspiańskiego i jego uczniów [2, 3], konserwowano ją w latach 1957–1959 [2, 3] i 2010–2016 [2]	

Tabela 5.1. Prezbiterium – charakterystyka elementów zewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYT	SZEROKOŚĆ	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	UWAGI
1.	**Albigowa**	dwa [2]	masywne dwuskokowe szkarpy, w narożniku skośne, przykryte jednospadowymi daszkami z dachówki, północna dłuższa, z dwiema blendami, będąca równocześnie ścianą przedsionka zakrystii [2]	prosto [2]	trójkątny zwieńczony schodkową sterczyną, po bokach flankowany filarkami, w szczycie trzy wąskie półkoliście zamknięte okna (środkowe wyższe) [2]	węższe od nawy [2]	cokół kamienny, mocno profilowany gzyms okapowy [2]	w zamknięciu dwa symetrycznie ustawione, od południa dwa, zamknięte półkoliście, w obramieniu ceglanym, rozglifione schodkowo, z parapetami krytymi dachówką [2]	dwuspadowy kryty blachą [2]	w zakrystii sklepienie krzyżowe, w przedsionku pięciopolowe o nieregularnych wysklepkach [2]
2.	**Bachórz**	jedno [1]	brak [1]	półkoliście [1]	brak [1]	nieznacznie węższe od nawy, łuk tęczowy przechodzi w przewężenie między obydwiema przestrzeniami [1]	cokół z fartuchem, lizeny, fryz arkadkowy, profilowany gzyms wieńczący obiegający całą świątynię[1]	od południa półkoliście zamknięte ze schodkowym rozglifieniem, z płytkim parapetem krytym blachą, od północy ślepe do wysokości zamknięcia [1]	dwuspadowy, w zamknięciu półstożkowy, kryty blachą [1]	
3.	**Bircza**	jedno [2]	trójuskokowe przypory [2]	trójbocznie [2]	brak [2]	o szerokości nawy głównej [2]	piaskowcowy cokół ze starannie obrobionych płyt z dwoma fartuchami, gzyms wieńczący obiegający całą świątynię, na poziomie zamknięcia okien biały pas tynkowy, nad oszkarpowaniem wąski profilowany pas wykonany w tynku, w zamknięciu daszek na wysokości parapetów okiennych i daszków oszkarpowania [2]	zamknięte półkoliście ze ślusarką o wielopolowych symetrycznych podziałach [1, 2], w ścianach bocznych krótsze niż w zamknięciu [2]	dach dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy kryty blachą [2], pierwotnie dachówką [1]	

Tabela 5.1. Prezbiterium – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYT	SZEROKOŚĆ	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	UWAGI
4.	**Błażowa**	jedno [2]	trójuskokowe szkarpy zdobione czarną glazurowaną cegłą o jedno- i dwuspadowych daszkach, najwyższe daszki z dwuspadowym szczycikiem zwieńczonym sterczyną i kulą [2]	półkolista absyda [2]	brak [2]	o szerokości nawy głównej [2]	cokół o wysokości około 60 cm obłożony kamienną rustyką, przykryty kamiennym fartuchem, wyżej pasy czarnej glazurowanej cegły oraz poziomy pasem kamiennego fryzu z motywem trójkątów, w górnych partiach pas z kamienia, ponad oknami nadwieszony gzyms wycinany w cegle i kamienny gzyms wieńczący [2]	w absydzie otwory okienne zamknięte łukiem pełnym (na osi środkowej blenda) zwieńczone arkadkami ceglanymi z wolutami na zakończeniu i ozdobione pełnym łukiem z ciemnej bogato opracowanej cegły, wysuniętej przed lico, w ścianach bocznych krótkie otwory okienne zamknięte ceglaną arkadą (łuk pełny) z kamiennym klińcem na osi, parapety kamienne [2]	dach dwuspadowy, w zamknięciu pięciopołaciowy kryty dachówką z dekoracją z czarnej dachówki, na kalenicach gąsiory [2]	
5.	**Bóbrka**	jedno [2]	wysokie szkarpy dwuuskokowe z kamiennymi jednospadowymi daszkami [2]	pięciobocznie, dwa boki na linii ścian przęsła [2], wg białej karty trójbocznie [1]	brak [2]	o szerokości nawy głównej [2]	cokół z piaskowca ze sfazowaną górną krawędzią, profilowany gzyms wieńczący, pod nim pas denticuli i ceglano-kamienny fryz arkadkowy o krótkich, ząbkowanych lizenach, niżej rząd prostokątnych wąskich blend, ujętych od góry i dołu pasem wykonanym w tynku [2]	wysokie o ostrym zamknięciu, w ceglanej oprawie, uskokowo rozglifione, z kamiennymi płytkimi parapetami [2]	dach dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy kryty blachą [2]	w składziku strop Kleina, dach pulpitowy dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy [2]

Tabela 5.1. Prezbiterium – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYT	SZEROKOŚĆ	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	UWAGI
6.	**Dyląg**owa	jedno [2]	dwuuskokowe szkarpy nakryte daszkami z blachy [2]	pięciobocznie, dwa boki na linii ścian przęsła [2], wg białej karty trójbocznie [1]	brak [2]	o szerokości nawy głównej [2]	cokół z fartuchem, gzyms wieńczący, pod nim szeroki fryz arkadowy [2]	cztery duże i dwa mniejsze okna zamknięte półkoliście, obramowane profilowanymi opaskami ze zwornikami, z parapetami krytymi blachą, na osi zblendowana luneta [2]	dach dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy kryty blachą [2]	
7.	**Futoma**	jedno [2]	trójuskokowe szkarpy z jednospadowymi kapnikami krytymi dachówką ceramiczną [2]	pięciobocznie, dwa boki na linii ścian przęsła [2]	brak [2]	o szerokości nawy głównej [2]	niski cokół z fartuchem, profilowany gzyms wieńczący, pod nim fryz kostkowy, na poziomie zamknięcia okiem pas tynkowy [2]	smukłe otwory okienne zamknięte łukiem pełnym (na osi środkowej blenda) w szerokich opaskach, kamienne parapety, okna wielokwaterowe w metalowych ramkach [2]	dach dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy kryty płaską blachą malowany na kolor brązowy [2], pierwotnie czarną dachówką; więźba drewniana stolcowa [1]	
8.	**Grabownica Starzeńska**	jedno [3]	trójuskokowe szkarpy z bielonymi daszkami krytymi blachą [3]	pięciobocznie, dwa boki na linii ścian przęsła [3]	brak [3]	węższe o grubość muru [3]	niski cokół, profilowany, pobielony gzyms wieńczący [3]	smukłe, półkoliście zamknięte z klińcami, z ramami aluminiowymi, po bokach zamknięcia ślepe z klińcami, w ścianie szczytowej ślepy okulus [3]	dach dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy [3]	w zakrystiach kapa czeska przykryta dachem pulpitowym dwupołaciowym [1]

Tabela 5.1. Prezbiterium – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYT	SZEROKOŚĆ	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	UWAGI
9.	**Jedlicze**	jedno [3]	dwuuskokowe szkarpy z kamiennymi daszkami, niższe daszki dwuspadowe, wyższe jednospadowe z dwuspadowym szczycikiem, na obu poziomach szkarp zamknięte treflowo wnęki z kamiennymi parapetami [3]	pięciobocznie [3]	przed absydą trójkątny szczyt ze sterczynami [3]	o szerokości nawy głównej, węższe od środkowego przęsła transeptu [3]	cokół rustykowany z fartuchem, gzymsy kamienne profilowane oraz ceglane zdobione rzędami denticuli, krokształty, fryzy arkadowe, w absydach pry aneksach kolumny przyścienne toskańskie z kostkowymi głowicami , w sterczynach wnęki zamknięte półkoliście, pomiędzy sterczynami wnęki prostokątne, wszystkie z kamiennymi jednospadowymi parapetami [3]	półkoliście zamknięte, rozglifione uskokowo, ujęte ceglanymi opaskami, z kamiennymi parapetami [3]	więźba dachowa drewniana o konstrukcji płatwiowo-krokwiowej [1], dach dwuspadowy, w absydzie wielopołaciowy półstożkowy, kryty blachą miedzianą [1, 3] do 1937 roku czerwoną dachówką [1, 8]	w kaplicach przy prezbiterium i zakrystii sklepienia krzyżowe [3]
10.	**Laszki**	jedno [2]	dwuuskokowe przypory z kamiennymi daszkami krytymi blachą [2]	pięciobocznie, dwa boki na linii ścian przęsła [2]	brak [2]	nieznacznie węższe od nawy głównej [2]	ceglany prosty cokół z fartuchem, profilowany ceglany gzyms koronujący z fryzem ząbkowym i pasem cegły ustawionej „na kant” [2]	w zamknięciu trzy wysokie ostrołukowo zamknięte okna z maswerkami, lekko rozglifione, w ceglanej (w dolnej części kamiennej) oprawie, z parapetami krytymi blachą, w ścianie wschodniej dwa krótsze analogiczne jak w zamknięciu, w ścianie zachodniej rozglifiony okulus w ceglanej oprawie [2]	więźba płatwiowo-kleszczowa [1], dach dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy kryty blachą ocynkowaną [2]	

Tabela 5.1. Prezbiterium – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYT	SZEROKOŚĆ	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	UWAGI
11.	**Łubno**	jedno [1]	jednouskokowe tynkowane skarpy rozszerzające sie ku dołowi , nakryte betonowymi daszkami [1]	trójbocznie [1]	brak [1]	o szerokości nawy głównej [1]	kamienny cokół z fartuchem, profilowany gzyms wieńczący [1]	niewielkie, półkoliście zamknięte, schodkowo rozglifione, w tynkowanym obramieniu, z poszerzonym zamknięciem z klińcem, z parapetami krytymi blachą [1]	dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy, kryty blachą [1]	
12.	**Miejsce Piastowe**	jedno [2]	brak [2]	trójbocznie [2]	brak [2]	nieznacznie węższe od korpusu [2]	lekko profilowany gzyms wieńczący, pod nim fryz arkadkowy [2]	okna zamknięte półkoliście, uskokowo rozglifione, dekorowane fazowaniem krawędzi bocznych [2]	dach dwuspadowy, w absydzie wielopołaciowy kryty blachą cynkową [2]	
13.	**Niebieszczany**	jedno [2]	trójuskokowe szkarpy z pulpitowymi daszkami z płyt betonowych przykrytych blachą [2]	pięciobocznie, dwa boki na linii ścian przęsła [2], wg białej karty trójbocznie [1]	brak [2]	o szerokości nawy głównej [2]	kamienny cokół z kamienia ciosanego, poziome tynkowane i malowane na biało pasy, profilowany gzyms wieńczący malowany na biało [2]	po bokach ołtarza wysokie okna o półkolistym zamknięciu w obramieniu tynkowanym z tynkowanym klińcem, z parapetami krytymi blachą [2] współcześnie wymienione [1], od czoła ślepe okna o takim samym zdobieniu, bez parapetów [2]	dach dwuspadowy przechodzący w trójpołaciowy kryty blachą [2]	w przybudówkach przyprezbiterialnych i kruchtach przywieżowych sklepienia żaglowe [1]

Tabela 5.1. Prezbiterium – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYT	SZEROKOŚĆ	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	UWAGI
14.	**Rakszawa**	dwa [3]	pilastry [3]	trójbocznie [3]	brak [3]	węższe od nawy [3]	cokół z fartuchem, profilowany gzyms wieńczący [3]	pod południa dwa półkoliście zamknięte, rozglifione, w tynkowanej opasce, w zamknięciu jedno ślepe w tynkowanej opasce [3]	dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy kryty blachą [3], pierwotnie – do 1907 roku – gontem [5]	
15.	**Trześniów**	jedno [2]	jednouskokowe szkarpy rozszerzające się ku dołowi, z jednospadowymi daszkami obitymi blachą [2]	trójbocznie [2]	brak [2]	o szerokości nawy głównej [2]	cokół kamienny z wydatnym gzymsem, pod parapetami gzyms z cegieł ułożonych „na stojąco", wyżej pasy czarnej cegły, ceglany gzyms wieńczący, pod nim fryz schodkowy z cegieł z dodatkowym pasem u dołu [2]	wysokie, schodkowo rozglifione, półkoliście zamknięte z archiwoltami z czarnej i czerwonej cegły, z parapetami krytymi blachą [2]	więźba płatwiowo-kleszczowa [1], dach dwuspadowy, w zamknięciu trójpołaciowy, kryty blachą miedzianą [2]	
16.	**Zręcin**	dwa [1]	lizeny [1]	absyda [1]	brak [1]	o szerokości nawy głównej [1]	cokół z ciosanego kamienia, profilowany gzyms wieńczący, pod nim fryz o półkolistych arkadkach, lizeny, na wysokości zamknięcia otworów drzwiowych na korpusie przedłużenie blaszanego kołnierza (przeciwdeszczowego?) [1]	półkoliste, lekko rozglifione, z blaszanymi parapetami [1]	drewniana więźba dachowa [3] nakryta dachem dwuspadowym (siodłowym) przechodzącym w stożkowy, krytym blachą [1], w czasie remontu ocynkowana została zastąpiona miedzianą [3]	

Tabela 5.2. Prezbiterium – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ŁUK TĘCZOWY	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	KOMUNIKACJA Z ANEKSAMI	UWAGI
1.	**Albigowa**	masywna arkada ostrołukowa [2]	służki gurtu międzyprzęsłowego [2]	krzyżowe wsparte na ostrołukowym gurcie, w zamknięciu dodano lunety, nadajac polom sklepiennym nieregularny układ [2]	figuralno-ornamentowe [2]	polichromie figuralne i ornamentalne [2]	złocona imitacja żeber, motywy ornamentalne i figuralne [2]	otwór drzwiowy zamknięty łukiem odcinkowym – przejście do zakrystii dostępnej również z zewnątrz [2]	
2.	**Bachórz**	szeroka półkolista arkada przechodząca w przewężenie wyraźnie oddzielające nawę od prezbiterium [1]	brak [1]	krzyżowe, w zamknięciu konchowe z trójkątnym załamaniem [1]	brak [1]	polichromia o motywach roślinnych, sceny i symbole biblijne [1]	polichromia o motywach roślinnych, sylwetki Trójcy Św. [1]	prostokątny otwór drzwiowy [1]	
3.	**Bircza**	duża półkolista arkada [2]	brak [2]	sklepienie krzyżowe, w zamknięciu trójboczne [2]	witraże figuralne z 1925 roku z postaciami Jezusa i patrona kościoła – św. Stanisława Kostki oraz z motywami roślinnymi, wykonane wg projektu Stefana Matejki, zakupione przez Ehrenpreisów z Birczy, w 1954 roku odniowione przez parafian [2]	polichromia współczesna o motywach figuralnych, zaprojektowana w 1985 roku przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa, zrealizowana przez zespół pod jego kierownictwem [4], w dolnej części okładzina drewniana [2]	polichromia współczesna o motywach symbolicznych, zaprojektowana w 1985 roku przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa, zrealizowana przez zespół pod jego kierownictwem [4]	prostokątne otwory drzwiowe [2]	

Tabela 5.2. Prezbiterium – charakterystyka elementów wewnętrznych – cd.

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ŁUK TĘCZOWY	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	KOMUNIKACJA Z ANEKSAMI	UWAGI
4.	**Błażowa**	półkolisty gurt na służkach [2]	w górnej części lizeny, w dolnej filary w kształcie połowy krzyża greckiego i kolumny przyścienne z głowicami o ozdobnych wolutach [2]	sklepienie krzyżowe, w zamknięciu pięciopolowe [2]	w absydzie figuralne, w pozostałych oknach kolorowe szybki [2]	polichromia o motywach roślinnych oraz sceny biblijne, w górnej części głębokie ślepe triforia ze zdwojonymi kolumnami, w polach międzyokiennych motywy figuralne [2], polichromię wykonali w latach 1901–1902 Stanisław Wojciech Bergman z Krosna oraz Stefan Matejko i Stanisław Żelichowski [1]; niektóre źródła wymieniają tylko samego Bergmana [4, 5]; po rekonstrukcji sklepień odnowił je Jan Budziło z Krakowa [5] lub zespół w składzie: Irena Wojnicka, Helena Majewska i Bolesław Dusza wzorując się na pierwotnej [1]	polichromia o motywach roślinnych, złocone styki pól sklepiennych [2], polichromię wykonali w latach 1901–1902 Stanisław Wojciech Bergman z Krosna oraz Stefan Matejko i Stanisław Żelichowski [1]; niektóre źródła wymieniają tylko samego Bergmana [4, 5]; po rekonstrukcji sklepień odnowił je Jan Budziło z Krakowa [5] lub zespół w składzie: Irena Wojnicka, Helena Majewska i Bolesław Dusza wzorując się na pierwotnej [1]	dwa portale kamienne zamknięte łukiem „w ośli grzbiet" i zwieńczone profilowanym nadprożem [2]	
5.	**Bóbrka**	duża ostrołukowa arkada 2]	brak [2]	sklepienie krzyżowe ostrołukowe, w zamknięciu pięciopolowe [2]	witraże projektowane przez Stefana Matejkę i Józefa Ostrowskiego, wykonane w latach 1907–1908 [4, 6, 9] w Krakowskim Zakładzie Witrażów S.G. Żeleńskiego [4]	figuralna [2] wykonana przez Juliana Krupskiego w 1915 roku [1, 4, 6, 9] z pomocą Janiszewskiego i Jakimki [1]	dekoracyjna polichromia ornamentalna [2] wykonana przez Juliana Krupskiego w 1915 roku [1, 4, 6, 9] z pomocą Janiszewskiego i Jakimki [1]	prostokątne otwory drzwiowe [2]	

Tabela 5.2. Prezbiterium – charakterystyka elementów wewnętrznych – cd.

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ŁUK TĘCZOWY	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	KOMUNIKACJA Z ANEKSAMI	UWAGI
6.	**Dylągowa**	duża półkolista arkada [2]	pilastry o profilowanych głowicach [2]	sklepienie krzyżowe na gurtach, w zamknięciu wielopolowe [2]	witraże figuralne wg projektu Stefana Matejki wykonane w 1910 [5] lub 1909 roku w Krakowskim Zakładzie Witraży S.G. Żeleńskiego [1, 4], przedstawiają św. Małgorzatę, Matkę Bożą Różańcową ze śś. Dominikiem i Klarą, św. Józefa, św. Jana Ewangelistę [1, 6]	tynkowane, w kolorze jasnożółtym bez malowideł, złocenia na gzymsach [2]	tynkowane, białe bez malowideł, złocenia na gzymsach [2]	prostokątne otwory drzwiowe [2]	
7.	**Futoma**	duża półkolista arkada z belka tęczową [2]	lizeny przechodzące w gurty [2]	sklepienie kolebkowe, w zamknięciu pięciopolowe [2]	brak [2]	na północnej i południowej ścianie malowidła figuralne w układzie strefowym ze scenami z życia i śmierci Chrystusa, na lizenach dekoracje malarskie ornamentalno-geometryczno-kwiatowe, w dolnej części ścian drewniane boazerie [2]; polichromie wykonane w latach 70. XX wieku przez rzeszowskich artystów [3]	polichromia ornamentalna, złocone styki pól sklepiennych [2]	prostokątne otwory drzwiowe [2]	
8.	**Grabownica Starzeńska**	duża półkolista arkada [3]	pilastry przechodzące w gurty [3]	sklepienie krzyżowe z gurtem przechodzące w zamknięciu w pięciopolowe [3]	brak [2]	polichromia figuralna i ornamentalna [3] wykonana przez W. Lisowskiego (1954), po odnowieniu o intensywnej kolorystyce [1]	polichromie o motywach symbolicznych z imitacją żeber [3]	półkoliście zamknięte otwory drzwiowe [3]	

Tabela 5.2. Prezbiterium – charakterystyka elementów wewnętrznych – cd.

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ŁUK TĘCZOWY	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	KOMUNIKACJA Z ANEKSAMI	UWAGI
9.	**Jedlicze**	półkolista arkada [3]	lizeny, kolumny o oktogonalnym kielichowym cokole, gładkim trzonie i podwójnej głowicy [3]	sklepienia krzyżowe na gurtach, w absydzie sklepienie gwiaździste [3]	witraże figuralne [3], wykonane w latach 1948–1949 w miejsce zniszczonych – w tej samej pracowni (S.G. Żeleńskiego) [1, 5]	ozdobnie formowane służki, w zamknięciu dwudzielnych arkad na ścianach bocznych płyciny, ponad arkadami profilowany gzyms, nad nim płycinowe pola tarczowe imitujące emporę z wnękami, polichromia o motywach roślinnych geometrycznych i figuralnych [3] zaprojektowana i wykonana przez W.S. Drapiewskiego w latach 1959–1961 [6, 8]	w łuku tęczowym gurt zdobiony wałeczkami w układzie spiralnym sztukatorskiej roboty, polichromia o motywach geometrycznych i figuralnych z malarską imitacją żeber [3], polichromia zaprojektowana i wykonana przez W.S. Drapiewskiego w latach 1959–1961 [6, 8]	półkoliste arkady [3]	
10.	**Laszki**	ostrołukowa arkada [2]	brak [2]	sklepienie krzyżowe, w zamknięciu wielopolowe [2]	kolorowe szybki, w górnych częściach witraże o motywach heraldycznych [2]	dekoracja malarska o motywach figuralnych i ornamentalnych [2] wykonana w 1958 roku przez Mariana Konarskiego z Krzeszowic przy pomocy Franciszka Frączka i Zdzisława Furmana [1]	dekoracja malarska na tynku (motywy ornamentalne, malarska imitacja żeber) [2] wykonana w 1958 roku przez Mariana Konarskiego z Krzeszowic przy pomocy Franciszka Frączka i Zdzisława Furmana [1]	do zakrystii prostokątny otwór drzwiowy zamknięty łukiem odcinkowym, do loży szerokie drzwi zamknięte łukiem odcinkowym [2]	
11.	**Łubno**	masywna półkolista arkada [1]	brak [1]	kolebkowe, w zamknięciu przechodzące w konchowe[1]	kolorowe szybki [1]	polichromie figuralne, w dolnej części ścian szeroki ciemniejszy pas [1]	polichromie figuralne, motywy roślinne i symbole biblijne, malarska imitacja żeber [1]	prostokątne otwory drzwiowe [1]	

Tabela 5.2. Prezbiterium – charakterystyka elementów wewnętrznych – cd.

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ŁUK TĘCZOWY	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	KOMUNIKACJA Z ANEKSAMI	UWAGI
12.	**Miejsce Piastowe**	półkolisty łuk tęczowy wsparty na półkolumnach [2]	brak [2]	sklepienie kolebkowe przechodzące w absydzie w konchowe [2]	witraże przedstawiające Niepokalanie Poczętą NPM, Św. Michała Archanioła i Adorację Najświętszego Sakramentu pochodzą z 1908 roku [1]	w 1908 roku wykonano polichromię w stylu Krakowskiej Szkoły Matejkowskiej (dotrwała do 1972), obecnie polichromia wykonana przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa, wykonał on również kompozycje mozaikowe ze szkła barwnego [1]	barwna złocona dekoracja głównie o motywach roślinnych i geometrycznych [2]	otwory drzwiowe zamknięte łukiem odcinkowym [2]	
13.	**Niebieszczany**	duża półkolista arkada z belką z krzyżem [2]	pilastry przechodzące w gurty [2]	krzyżowe zaakcentowane dekoracyjnymi żebrami, w zamknięciu konchowe również zaakcentowane żebrami [2], wg białej karty krzyżowo-żebrowe, w zamknięciu kolebkowe z lunetami o krawędziach ujętych profilowanymi żebrami [1]	współczesne [1]	współczesna [1] polichromia o motywach roślinnych [2]	złocone żebra [2]	półkoliście zamknięte otwory drzwiowe [2]	
14.	**Rakszawa**	szeroka półkolista arkada wyraźnie oddzielająca nawę od prezbiterium [3]	brak [3]	kolebka, w zamknięciu konchowe składające się w trzech płaszczyzn odpowiadającym bokom zamknięcia [3]	figuralne [3]	polichromia figuralna i ornamentalna (malarska imitacja okien wypełnionych witrażami), w dolnych partiach ścian drewniana boazeria [3], pierwotna polichromia wykonana w 1932 roku została kilkakrotnie przemalowana [5]	polichromia z przedstawieniem Trójcy Świętej [3, 5] wykonana w 1895 roku przez Zbigniewa Leopolda Lenartowicza, ucznia Jana Matejki [2]	otwory drzwiowe [3]	

Tabela 5.2. Prezbiterium – charakterystyka elementów wewnętrznych – cd.

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ŁUK TĘCZOWY	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	KOMUNIKACJA Z ANEKSAMI	UWAGI
15.	**Trześniów**	duża półkolista arkada [2]	pilastry przechodzące w gurty	kolebkowe ze ślepymi lunetami, w zamknięciu konchowe[2]	witraże figuralne wykonane w 1959 roku wg projektu Stanisława Pękalskiego w firmie Paczki w Krakowie [1]	polichromia ornamentalna, w górnej części ścian bocznych płytkie ślepe triforia z motywami figuralnymi i roślinnymi, w dolnej płyciny z dekoracją figuralną, ornamentalną i heraldyczną, nad drzwiami do zakrystii wykonane w tynku archiwolty z malarską imitacją filarów [2], polichromia wykonana w 1927 roku przez Włodzimierza Lisowskiego [1, 3, 4, 6]	polichromia ornamentalna z zaznaczeniem styków pól sklepiennych [2] wykonana w 1927 roku przez Włodzimierza Lisowskiego [1, 3, 4, 6]	prostokątne otwory drzwiowe [2]	
16.	**Zręcin**	duża półkolista arkada [1]	długie służki [1]	kolebka na gurtach, koncha z malarską imitacją żeber [1]	kolorowe szybki o motywach geometrycznych [1] z 1922 roku, projektowane przez Franciszka Mączyńskiego [3]	polichromia o motywach geometrycznych i roślinnych [1] wykonana przez Jana Tabińskiego ok. 1878 [3], wymieniany jest również udział Stanisława Wyspiańskiego i jego uczniów [2, 3], konserwowano ją w latach 1957–1959 [2, 3] i 2010–2016 [3]	polichromia geometryczno-figuralna [1] wykonana przez Jana Tabińskiego ok. 1878 [3] wymieniany jest również udział Stanisława Wyspiańskiego i jego uczniów [2, 3], konserwowano ją w latach 1957–1959 [2, 3] i 2010–2016 [2]	przeprucia półkoliście zamknięte, od góry wzmocnione i ozdobione polichromowanym gurtem na służkach [1]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
1.	**Albigowa**	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	czworoboczna wieżyczka na sygnaturkę z przeźroczami z dachem ostrosłupowym pobitym blachą [2]	
2.	**Bachórz**	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	sześcioboczna z cebulastym hełmem na profilowanej podstawie, na hełmie latarnia z analogicznym mniejszym hełmem zwieńczonym kulą i krzyżem, całość obita blachą [1]	
3.	**Bircza**	pięć, zewnętrzne węższe o połowę [2]	trójuskokowe szkarpy w narożach ramion, jednouskokowe na ścianach wschodnich [2]	prosto [2]	brak [2]	piaskowcowy cokół ze starannie obrobionych płyt, wyraźny gzyms wieńczący obiegający całą świątynię, daszek na wysokości parapetów okien korpusu, nad oskarpowaniem wąski profilowany pas wykonany w tynku, pomiędzy nimi kolejny analogiczny pas [2]	półkoliście zamknięte ze ślusarką o wielopolowych symetrycznych podziałach [1, 2], ulokowane w ścianach bocznych [2]	dach trójpołaciowy kryty blachą [2], pierwotnie dachówką [1]	na skrzyżowaniu naw ośmioboczna sygnaturka z ażurową latarnią nakryta wysokim hełmem, zwieńczona kulą i krzyżem [2]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
4.	**Błażowa**	trzy [2]	w absydach dwuuskokowe przypory zdobione czarną glazurowaną cegłą z jednospadowymi kamiennymi daszkami, górne daszki z trójkątnymi szczycikami zwieńczonymi sterczyną i kulą; w narożach dwuuskokowe przypory z kamiennymi jednospadowymi daszkami, zdobione czarną glazurowaną cegłą na umieszczonych nad dolnym uskokiem zryzalitowanych elementach z niewielkimi jedno- i dwuspadowymi daszkami [2]	niższe i węższe półkoliste absydy [2]	trójkątny, w nim rząd pięciu blend z wąskimi wydłużonymi szczelinami zamkniętych łukiem pełnym z ceglanymi arkadami, ponad nimi okienko zamknięte łukiem ceglanym, w zwieńczeniu duży kamienny krzyż na postumencie[2]	cokół obłożony kamienną rustyką, przykryty kamiennym fartuchem, absydy zdobione poziomymi pasami czarnej glazurowanej cegły wysuniętej główkami przed lico oraz poziomym pasem kamiennego fryzu z motywem trójkątów, wyżej gzyms ceglany i gzyms kamienny; na ścianach bocznych i w zamknięciach pasy czarnej glazurowanej cegły i pas kamienia, nad oknami zamknięcia fryz ceglany (cegła na „kant”) [2]	w absydach między przyporami otwory okienne zamknięte łukiem pełnym z nadwieszoną kamienną arkadą z kamiennym klińcem na osi zakończoną obustronnie wolutą, z kamiennymi parapetami; w ścianie frontowej absydy duży okulus zamknięty ceglaną opaską, powyżej rząd arkadowych blend z parapetami ceglanymi; powyżej absydy w ścianie frontowej trzy okna w układzie piramidalnym zamknięte łukiem ceglanym z kamiennymi klińcami na osi, z parapetami kamiennymi; w ścianach bocznych otwory jak w nawie głównej [2]	dach dwuspadowy, kryty czerwoną dachówką z dekoracją czarnej dachówki [2]	w krzyżu czworoboczna sygnaturka z czterema arkadowymi przeźroczami zamkniętymi gzymsem: nad każdą z nich dwuspadowy daszek z kulą i krzyżem; zwieńczona ostrosłupową iglicą ozdobioną żabkami oraz niewielkimi lukarenkami zakończona kwiatonem z kulą i ażurowym krzyżem, obita blachą miedzianą [2]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
5.	**Bóbrka**	trzy [2]	w narożnikach jednouskokowe skarpy z kamiennymi jednospadowymi daszkami [2]	prosto [2]	brak [2]	cokół z piaskowca ze sfazowaną górną krawędzią, profilowany ceglany gzyms wieńczący, pod nim kolejno ceglany gzyms kostkowy, pas wykonany w tynku, płyciny zdobione rzędem denticuli [2]	duże okna w układzie biforiów, półkoliście zamknięte w oprawie ceglano-kamiennej, z kamiennymi parapetami, nad nimi okulus w oprawie ceglano-kamiennej [2]	kalenicowy trójpołaciowy kryty blachą [2]	w krzyżu wysmukła sygnaturka o ośmiobocznym tamburze, z galeryjką o arkadkowej balustradce, zdobiona wysmukłymi pinaklami, z ażurową latarnią z arkadkami zakończonymi wimpergami, nakryta hełmem iglicowym z blachy miedzianej z kulą i krzyżem [2]	
6.	**Dylągowa**	pięć [2]	lizeny w narożach [2]	prosto [2]	trójkątne z umieszczonym na szczycie krzyżem [2]	gzyms podokapowy, pod nim fryzowy fryz arkadowy, w narożnikach fiale, w północno-zachodnim ramieniu transeptu nisza z figurą NMP [2]	duże okno w profilowanej opasce ze zwornikiem (w południowo-zachodnim ramieniu ślepe), nad nim blendowane triforium [2]	dwuspadowy kryty blachą [2]	nad południowo-zachodnią częścią nawy głównej ośmioboczna sygnaturka przykryta łamanym ostrosłupowym daszkiem [2]	
7.	**Futoma**	trzy [2]	trójuskokowe szkarpy [2]	prosto [2]	trójkątny [2]	niski cokół z fartuchem, profilowany gzyms wieńczący, pod nim na bocznych ścianach fryz kostkowy, na ścianie szczytowej pasy tynkowe na poziomie zamknięcia okien i zamknięcia umieszczonych w szczytach nisz z rzeźbami [2]	duże otwory okienne zwieńczone łukiem pełnym, zamkniętym opaską, kamienne parapety, okna wielokwaterowe w metalowych ramkach [2]	dach wysoki dwuspadowy kryty płaską blachą malowaną na kolor brązowy [2], pierwotnie czarną dachówką; więźba drewniana stolcowa [1]	w krzyżu wysoka, ośmioboczna sygnaturka z przeźroczami zamkniętymi na przemian łukami pełnymi i schodkowymi, zwieńczona wysokim ostrołukowym hełmem z kulą i krzyżem [2]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
8.	**Grabownica Starzeńska**	pięć, zewnętrzne węższe o połowę [3] wg białej karty trzy [1]	lizeny [3]	prosto [3]	trójkątne [3]	niski cokół, fryz arkadowy poniżej zwieńczenia, profilowane gzymsy wieńczące na bocznych ścianach [3]	duże w obramieniu, zamknięte półkoliście, z klińcami [3]	dach dwuspadowy kryty blachą miedzianą [3]	na kalenicy korpusu, bliżej prezbiterium, sygnaturka o sześciobocznym tamburze z gzymsem pośrodku, z latarnią ażurową na czterech bokach, przykryta ośmiobocznym hełmem iglicowym z przepustnicą, kulą i krzyżem [3]	
9.	**Jedlicze**	trzy [3]	absydy przy ramionach prezbiterium oszkarpowane dwuuskokowymi przyporami z kamiennymi jednospadowymi daszkami, w narożach trójuskokowe przypory z wnękami w środkowej części i z kamiennymi daszkami (górne i dolne jedno-, środkowe – dwuuskokowe) [3]	ramiona – prosto, absydy – półkoliście [3]	przed absydami trójkątne szczyty ze sterczynami [3]	cokół rustykowany z fartuchem, gzymsy kamienne profilowane oraz ceglane zdobione rzędami denticuli, krokształty, fryzy arkadowe, w sterczynach wnęki zamknięte półkoliście, pomiędzy sterczynami wnęki prostokątne, wszystkie z kamiennymi jednospadowymi parapetami, poniżej sterczyn uskokowe obramowanie z denticuli [3]	w zamknięciu duże, półkoliście zamknięte, rozglifione uskokowo, ujęte ceglanymi opaskami, w absydach mniejsze, półkoliście zamknięte, w ścianach bocznych mniejsze, półkoliście zamknięte, rozglifione uskokowo, ujęte ceglanymi opaskami, wszystkie z kamiennymi parapetami [3]	więźba dachowa drewniana o konstrukcji płatwiowo-krokwiowej [1], dach dwuspadowy, w absydzie wielopołaciowy półstożkowy, kryty blachą miedzianą [1, 3] do 1937 roku czerwoną dachówką [1, 8]	ośmioboczna sygnaturka obita blachą, z niewielkimi blendami, fartuchem, ażurową latarnią z otworami o treflowym zamknięciu rozdzielonymi wielobocznymi filarkami , hełm iglicowy zwieńczony kulą i krzyżem, z umieszczonymi w dolnej i górnej części szczycikami również zwieńczonymi kulą i krzyżem, w górnej części hełm otoczony girlandą, pod hełmem profilowany gzyms oraz pas ornamentowy [3]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
10.	**Laszki**	pięć (zewnętrzne niższe) [2]	dwuuskokowe szkarpy z kamiennymi daszkami krytymi blachą [2]	prosto [2]	trójkątny [2]	ceglany prosty cokół z fartuchem, profilowane ceglane gzymsy koronujące z fryzem ząbkowym i pasem cegły ustawionej „na kant", w zewnętrznych przęsłach brak fryzu [2]	w zamknięciu zewnętrznych przęseł wysokie podwójne rozglifione okna w układzie biforiów, o lekko ostrołukowym zamknięciu, w oprawie ceglano-kamiennej, z parapetami krytymi blachą, nad nimi okulus w obramieniu ceglano- kamiennym; w zamknięciu wyższych przęseł doze rozglifione okulusy w oprawie ceglanej[2]	więźba płatwiowo-kleszczowa [1], dachy kryte blachą ocynkowaną – nad wewnętrznymi ramionami trójpołaciowe, nad zewnętrznymi dwuspadowe [2]	w krzyżu ośmioboczna wieżyczka na sygnaturkę na czworobocznej podstawie z ażurowym balkonem zwieńczonym sterczynami w narożach, z ażurową latarnią o prostokątnych przeźroczach zwieńczonych trójkątnymi szczycikami, nakryta ostrosłupowym hełmem zwieńczonym kulą i krzyżem, całość kryta blachą ocynkowaną [2]	
11.	**Łubno**	trzy [1]	jednouskokowe tynkowane skarpy rozszerzające sie ku dołowi , nakryte betonowymi daszkami [1]	prosto [1]	trójkątne [1]	kamienny cokół z fartuchem, w szczycie spływy wolutowe wykonane tynku, w zwieńczeniu szczytów krzyże, w połowie szczytów symetrycznie rozmieszczone uskoki zwieńczone kulami [1]	półkoliście zamknięte, schodkowo rozglifione, w tynkowanym obramieniu, z poszerzonym zamknięciem z klińcem, ze stromymi parapetami krytymi blachą [1]	dwuspadowy kryty blachą [1]	na skrzyżowaniu naw sześcioboczna sygnaturka obita blachą, z latarnią, przykryta sześciopołaciowym hełmem ze ślepą latarenką i daszkiem, zwieńczona kulą i krzyżem [1]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
12.	**Miejsce Piastowe**	trzy [2]	narożniki oskarpowane obustronnie, dwuuskokowe skarpy z kamiennymi daszkami [2]	prosto[2]	trójkątne [2]	cokół kamienny, gzyms wieńczący, pod nim arkadkowe fryzy, w narożnikach górnej części kamienne krokształty [2]	triforia z fazowanymi krawędziami bocznymi i piaskowcowymi słupkami okiennymi [2]	dach dwuspadowy kryty blachą cynkową [2]	w krzyżu ośmioboczna sygnaturka z ażurową latarnią, nakryta wysokim iglicowym hełmem ozdobionym wimpergami, zwieńczona kulą i krzyżem, tambur sygnaturki i hełmy obite łuską z blachy cynkowej [2]	
13.	**Niebieszczany**	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	w kalenicy nad przęsłem przyprezbiterialnym znajduje się ośmioboczna sygnaturka o konstrukcji słupowo-zastrzałowej [1] z latarnią i przepruciami okiennymi nakryta stromym hełmem zwieńczonym kulą i krzyżem; ściany i dachy sygnaturki pokryte są blachą (podstawa blachą trapezową) [2]	
14.	**Rakszawa**	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nad korpusem nawowym od wschodu sześcioboczna sygnaturka obita blachą, z fartuchem, nad nim arkadowe przeźrocza, powyżej dwuspadowe daszki, zwieńczoną ostrosłupowym hełmem z krzyżem i kulą [3]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
15.	**Trześniów**	trzy [2]	w narożnikach jednouskokowe szkarpy rozszerzające się ku dołowi, z jednospadowymi daszkami obitymi blachą [2]	prosto [2]	trójkątne [2]	cokół kamienny z wydatnym gzymsem, gzyms z cegieł ułożonych „na stojąco", wyżej pasy czarnej cegły, na ścianach bocznych ceglane gzymsy wieńczące, pod nimi fryzy schodkowe z cegieł z dodatkowym pasem u dołu, w zamknięciach duże płyciny zamknięte półkolistymi arkadami, nad nimi mniejsze półkoliście zamknięte płyciny w układzie triforiów z wąskimi szczelinowymi oknami, szczyty zakończone blankowaniem z płycinami, z dwuspadowymi daszkami krytymi blachą miedzianą [2]	ośmiolistna rozeta o profilowanym obramieniu [2]	więźba płatwiowo-kleszczowa [1], dach dwuspadowy kryty blachą miedzianą [2]	w krzyżu wieżyczka na sygnaturkę konstrukcji słupowej, czworoboczna z ażurową latarnią, kryta czterograniastym iglicowym hełmem z wimpergami; wimpergi i szczyty zdobione są kulami i krzyżami, ściany obite blachą miedzianą [2]	

Tabela 6.1. Transept – charakterystyka elementów zewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA PRZĘSEŁ	OSZKARPOWANIE	ZAMKNIĘCIE	SZCZYTY	DEKORACJA ELEWACJI	OKNA	KONSTRUKCJA I POKRYCIE DACHU	WIEŻA/ SYGNATURKA	UWAGI
16.	**Zręcin**	trzy [1]	lizeny w narożach [1]	prosto [1]	trójkątne [1]	cokół z ciosanego kamienia, profilowany gzyms wieńczący, pod nim fryz o półkolistych arkadkach z przedłużonymi półkolumienkami o talerzowatych kapitelach podpartymi profilowanymi służkami, na wysokości zamknięcia otworów drzwiowych blaszany kołnierz (przeciwdeszczowy?), otwory drzwiowe flankowane pilastrami nakrytymi blaszanymi daszkami dwuspadowymi przecinającymi się na osiach, z profilowanym gzymsem, między którymi nad przepruciem profilowane wałki z tynku, na nich od południa figura Matki Boskiej [1]	rozglifiony okulus z szybami w oprawie metalowej, z blaszanym parapetem oddeszczowym [1]	szczyty nakryte blachą [1], w czasie remontu ocynkowana została zastąpiona miedzianą [3]	w kalenicy nad nawą przyprezbiterialną blaszana ośmioboczna sygnaturka z ażurową latarnią kryta ośmiopołaciowym iglicowym hełmem, zwieńczona kulą i krzyżem, nad i pod latarnią dwie profilowane przegrody [1]	

Tabela 6.2. Transept – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA Z RAMIONAMI	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE RAMION	PRZEKRYCIE SKRZYŻOWANIA Z NAWĄ	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
1.	**Albigowa**	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	
2.	**Bachórz**	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	nie dotyczy [1]	
3.	**Bircza**	masywne półkoliste arkady [2]	masywne arkady tworzące wnęki ołtarzowe [2]	sklepienia krzyżowe, w przęsłach wysuniętych poza korpus nawowy kolebkowe [2]	sklepienie krzyżowe [2]	kolorowe szybki [2]	polichromia współczesna, zaprojektowana w 1985 roku przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa, zrealizowana przez zespół pod jego kierownictwem [4], w dolnej części okładzina drewniana [2]	polichromia współczesna, zaprojektowana w 1985 roku przez Stanisława Jakubczyka z Krakowa, zrealizowana przez zespół pod jego kierownictwem [4]	
4.	**Błażowa**	półkoliste gurty na służkach [2]	brak [2]	sklepienia krzyżowe [2]	sklepienie krzyżowe [2]	kolorowe szybki [2]	w absydach polichromia ze scenami biblijnymi: w południowej – Chrzest Chrystusa, w północnej – Zmartwychwstanie, w górnej części ścian bocznych ramion płytkie ślepe triforia [2] polichromię wykonali w latach 1901–1902 Stanisław Wojciech Bergman z Krosna oraz Stefan Matejko i Stanisław Żelichowski [1]; niektóre źródła wymieniają tylko samego Bergmana [4, 5]; po rekonstrukcji sklepień odnowił je Jan Budziło z Krakowa [5] lub zespół w składzie: Irena Wojnicka, Helena Majewska i Bolesław Dusza wzorując się na pierwotnej [1]	polichromia o motywach roślinnych, złocone styki pól sklepiennych [2], polichromię wykonali w latach 1901–1902 Stanisław Wojciech Bergman z Krosna oraz Stefan Matejko i Stanisław Żelichowski [1]; niektóre źródła wymieniają tylko samego Bergmana [4, 5]; po rekonstrukcji sklepień odnowił je Jan Budziło z Krakowa [5] lub zespół w składzie: Irena Wojnicka, Helena Majewska i Bolesław Dusza wzorując się na pierwotnej [1]	

Tabela 6.2. Transept – charakterystyka elementów wewnętrznych – cd.

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA Z RAMIONAMI	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE RAMION	PRZEKRYCIE SKRZYŻOWANIA Z NAWĄ	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
5.	**Bóbrka**	szerokie arkady o pełnym łuku [2]	lizeny przechodzące w gurty [2]	sklepienia krzyżowe ostrołukowe na gurtach [2]	sklepienia krzyżowe ostrołukowe na gurtach[2]	przeszklone barwnym szkłem [2]	dekoracyjna polichromia figuralna i ornamentalna [2] wykonana przez Juliana Krupskiego w 1915 roku [4, 6, 9] z pomocą Janiszewskiego i Jakimki [1]	dekoracyjna polichromia ornamentalna [2] wykonana przez Juliana Krupskiego w 1915 roku [4, 6, 9] z pomocą Janiszewskiego i Jakimki [1]	
6.	**Dylągowa**	arkady o półkolistym zamknięciu [2]	pilastry przechodzące w gurty[2]	sklepienia krzyżowe, w przęsłach wysuniętych poza korpus nawowy kolebkowe [2]	sklepienie krzyżowe [2]	szybki w układzie geometrycznym z witrażową obwódką, w prawym ramieniu witrażowy medalion [2] przedstawiający św. Kazimierza Królewicza wg projektu Stefana Matejki wykonany w 1909 roku w Krakowskim Zakładzie Witraży S.G. Żeleńskiego [1, 4]	tynkowane, białe bez malowideł, złocenia na gzymsach [2]	tynkowane, białe bez malowideł [2]	
7.	**Futoma**	półkoliste arkady [2]	lizeny przechodzące w gurty [2]	sklepienia kolebkowe z lunetami [2]	sklepienie krzyżowe [2]	brak [2]	malowidła figuralne w układzie strefowym ze scenami z życia i śmierci Chrystusa, na lizenach dekoracje malarskie ornamentalno-geometryczno-kwiatowe, w dolnej części ścian drewniane boazerie [2]; polichromie wykonane w latach 70. XX wieku przez rzeszowskich artystów [3]	polichromia ornamentalna, złocone styki pól sklepiennych [2]	

Tabela 6.2. Transept – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA Z RAMIONAMI	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE RAMION	PRZEKRYCIE SKRZYŻOWANIA Z NAWĄ	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
8.	**Grabownica Starzeńska**	arkady zamknięte półkoliście [3]	pilastry przechodzące w gurty [3]	sklepienia krzyżowe i kolebkowe na gurtach [3]	sklepienie krzyżowe na gurtach [2]	w kaplicy zachodniej wielobarwny witraż przedstawiający Św. Rodzinę, we wschodniej Matkę Boską Niepokalanie Poczętą [1]	polichromia figuralna i ornamentalna [3] wykonana przez W. Lisowskiego (1954), po odnowieniu o intensywnej kolorystyce [1]	polichromia ornamentalna [3]	
9.	**Jedlicze**	półkoliste arkady [3]	filary między nawami bocznymi i kaplicami przyprezbiterialnymi [3]	w ramionach sklepienia krzyżowe na gurtach, w absydach konchowe z lunetami [3]	sklepienie gwiaździste o rysunku krzyża maltańskiego [3]	w zamknięciu witraże o motywach figuralnych, w absydach i ścianach bocznych kolorowe szybki [3] wykonane w latach 1948–1949 w miejsce zniszczonych – w tej samej pracowni (S.G. Żeleńskiego) [1, 5]	ozdobnie formowane służki, w zamknięciu dwudzielnych arkad międzynawowych płyciny, ponad arkadami profilowany gzyms, nad nim płycinowe pola tarczowe imitujące emporę z wnękami, polichromia o motywach roślinnych geometrycznych i figuralnych [3] zaprojektowana i wykonana przez W.S. Drapiewskiego w latach 1959–1961 [6, 8]	gurty zdobione wałeczkami w układzie spiralnym sztukatorskiej roboty, polichromia o motywach roślinnych i geometrycznych z medalionami i malarską imitacją żeber [3], polichromia została zaprojektowana i wykonana przez W.S. Drapiewskiego w latach 1959–1961 [6, 8]	
10.	**Laszki**	ostrołukowe arkady (między przęsłami ramion arkady o lekkim zaostrzeniu) [2]	pilastry przechodzące w gurty [2]	sklepienie krzyżowe ostrołukowe na gurtach [2]	sklepienie krzyżowe ostrołukowe na gurtach [2]	kolorowe szybki [2]	dekoracja malarska bezpośrednio na cegle (motywy ornamentalne), we wnękach ołtarzowych motywy figuralne na tynku [2] wykonana w 1958 roku przez Mariana Konarskiego z Krzeszowic przy pomocy Franciszka Frączka i Zdzisława Furmana [1]	dekoracja malarska na tynku (motywy ornamentalne, w ramionach zewnętrznych i na skrzyżowaniu naw malarska imitacja żeber) [2] wykonana w 1958 roku przez Mariana Konarskiego z Krzeszowic przy pomocy Franciszka Frączka i Zdzisława Furmana [1]	

Tabela 6.2. Transept – charakterystyka elementów wewnętrznych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	KOMUNIKACJA Z RAMIONAMI	PIONOWE PODZIAŁY ŚCIAN	PRZEKRYCIE RAMION	PRZEKRYCIE SKRZYŻOWANIA Z NAWĄ	WITRAŻE	DEKORACJA ŚCIAN	DEKORACJA SKLEPIEŃ	UWAGI
11.	**Łubno**	masywne półkoliste arkady [1]	brak [1]	kolebka [1]	kolebka na gurtach [1]	kolorowe szybki [1]	polichromie figuralne, poniżej parapetów okiennych szeroki ciemniejszy pas, motywy ornamentalne na przedłużeniu arkad międzynawowych [1]	motywy roślinne i symbole biblijne, malarska imitacja żeber, motywy ornamentalne na podłuczach arkad międzynawowych [1]	
12.	**Miejsce Piastowe**	półkoliście zamknięte arkady [2]	pilastry z czołami zdobionymi półkolumnami z bazą w kształcie torusa i z głowicą kostkową z profilowanym nasadnikiem [2]	sklepienie krzyżowe [2], wg białej karty krzyżowo-kolebkowe [1]	sklepienie krzyżowe [2], wg białej karty krzyżowo- kolebkowe [1]	szkło katedralne barwne o motywach geometrycznych z 1908 roku [1]	współczesna polichromia z 1972 roku wykonana przez Stanisława Jakubczyka [1]	srebrna polichromia o motywach figuralnych i geometrycznych, malarska imitacja żeber [2]	
13.	**Niebieszczany**	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	nie dotyczy [2]	
14.	**Rakszawa**	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	nie dotyczy [3]	
15.	**Trześniów**	półkoliste arkady [2]	brak [2]	sklepienie krzyżowe na gurtach [2], wg białej karty krzyżowo-kolebkowe [1],	sklepienie krzyżowe na gurtach [2], wg białej karty krzyżowo-kolebkowe [1]	witraże o motywach architektonicznych i figuralnych [2]	polichromia o motywach ornamentalnych i figuralnych [2] wykonana w 1927 roku przez Włodzimierza Lisowskiego [1, 4, 6]	polichromia ornamentalna z zaznaczeniem styków pól sklepiennych [2] wykonana w 1927 roku przez Włodzimierza Lisowskiego [1, 3, 4, 6]	
16.	**Zręcin**	półkoliste arkady [1]	brak [1]	kolebka na gurtach [1]	kolebka na gurtach z malarską imitacją żeber [1]	kolorowe szybki o motywach geometrycznych [1] z 1922 roku, projektowane przez Franciszka Mączyńskiego [3]	polichromia geometryczno-figuralna [1] wykonana przez Jana Tabińskiego ok. 1878 [3], wymieniany jest również udział Stanisława Wyspiańskiego i jego uczniów [2, 3], konserwowano ją w latach 1957–1959 [2, 3] i 2010–2016 [2]	polichromia geometryczno-figuralna [1] wykonana przez Jana Tabińskiego ok. 1878 [3], wymieniany jest również udział Stanisława Wyspiańskiego i jego uczniów [2, 3], konserwowano ją w latach 1957–1959 [2, 3] i 2010–2016 [2]	

SPIS ILUSTRACJI

Rysunki

Rys. 1. Albigowa – kościół. Plan świątyni, rys. B. Popek-Olszowa (źródło: B. Popek-Olszowa, 2011).
Rys. 2. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Plan świątyni, rys. B. i A. Bosak (źródło: Bosak A., Bosak B. 1998).
Rys. 3. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Rzut poziomy na wysokości naw bocznych (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 4. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Rzut poziomy ponad nawami bocznymi (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 5. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Rzut poziomy na wysokości fundamentów (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 6. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Rzut poziomy więźby dachowej (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 7. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Przekrój podłużny (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 8. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Przekrój poprzeczny korpusu nawowego (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 9. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Przekrój poprzeczny transeptu (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 10. Błażowa – kościół. Projekt Jana Sasa Zubrzyckiego z 1892 r. Przekrój wieży i zakrystii (oryg. w archiwum parafialnym w Błażowej).
Rys. 11. Jedlicze – kościół. Plan świątyni, rys. B. Bosak (źródło: Bosak B., 2000).
Rys. 12. Bóbrka – kościół. Plan świątyni, rys. B. Bosak (źródło: Bosak B., 2001).
Rys. 13. Laszki – kościół. Plan świątyni, rys. Z. Kostka-Bieńkowska (źródło: Kostka-Bieńkowska Z., 2010).
Rys. 14. Trześniów – kościół. Plan świątyni, rys. B. i A. Bosak (źródło: Bosak A., Bosak B., 1998).
Rys. 15. Bircza – kościół. Plan świątyni, rys. K. Szuwarowski (źródło: Szuwarowski K., 2002).
Rys. 16. Dylągowa – kościół. Plan świątyni, rys. K. Kieferling (źródło: Kieferling K., 2008).
Rys. 17. Futoma – kościół. Plan świątyni, rys. C. Wajdowicz (źródło: Wajdowicz C., 2005).
Rys. 18. Grabownica Starzeńska – kościół. Plan świątyni, rys. B. Bosak (źródło: Bosak B. 2007).
Rys. 19. Niebieszczany – kościół. Plan świątyni, rys. M. Finik (źródło: Finik M. 2009).

Fotografie

Fot. 1. Albigowa – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 2. Albigowa – kościół. Kruchta południowa (fot. M. Zub).
Fot. 3. Albigowa – kościół. Kaplica północna (fot. M. Zub).
Fot. 4. Albigowa – kościół. Widok ogólny nawy (fot. M. Zub).
Fot. 5. Albigowa – kościół. Okno i witraż w nawie głównej (fot. M. Zub).
Fot. 6. Albigowa – kościół. Chór muzyczny (fot. M. Zub).
Fot. 7. Albigowa – kościół. Polichromia w nawie głównej (fot. M. Zub).
Fot. 8. Albigowa – kościół. Zamknięcie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 9. Albigowa – kościół. Sklepienie w zamknięciu prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 10. Albigowa – kościół. Polichromie w prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 11. Albigowa – kościół. Łuk tęczowy (fot. M. Zub).

Fot. 12. Albigowa – kościół. Sygnaturka (fot. M. Zub).
Fot. 13. Albigowa – kościół. Fiala w narożniku fasady (fot. M. Zub).
Fot. 14. Albigowa – kościół. Portal w fasadzie (fot. M. Zub).
Fot. 15. Albigowa – kościół. Fasada – widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 16. Albigowa – kościół. Lewy ołtarz boczny (fot. M. Zub).
Fot. 17. Albigowa – kościół. Prawy ołtarz boczny (fot. M. Zub).
Fot. 18. Albigowa – kościół. Ołtarz główny (fot. M. Zub).
Fot. 19. Albigowa – kościół. Ambona (fot. M. Zub).
Fot. 20. Bachórz – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 21. Bachórz – kościół. Sygnaturka (fot. M. Zub).
Fot. 22. Bachórz – kościół. Sklepienie nawy (fot. M. Zub).
Fot. 23. Bachórz – kościół. Polichromia i pionowy podział ścian (fot. M. Zub).
Fot. 24. Bachórz – kościół. Wnętrze nawy i chór muzyczny (fot. M. Zub).
Fot. 25. Bachórz – kościół. Prezbiterium i zakrystia (fot. M. Zub).
Fot. 26. Bachórz – kościół. Sklepienie prezbiterium i łuk tęczowy (fot. M. Zub).
Fot. 27. Bachórz – kościół. Kruchta zachodnia (fot. M. Zub).
Fot. 28. Łubno – kościół. Widok od południowego wschodu (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 29. Łubno – kościół. Widok od północnego zachodu (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 30. Łubno – kościół. Wnętrze korpusu nawowego (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 31. Łubno – kościół. Wnętrze prezbiterium (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 32. Łubno – kościół. Wnętrze ramienia transeptu (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 33. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Widok od północnego wschodu (fot. M. Zub).
Fot. 34. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Fryz w dekoracji elewacji korpusu nawowego (fot. M. Zub).
Fot. 35. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 36. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Aneks portalowy w fasadzie (fot. M. Zub).
Fot. 37. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Nawa świątyni (fot. M. Zub).
Fot. 38. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Wnętrze transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 39. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Sklepienie prezbiterium i łuk tęczowy (fot. M. Zub).
Fot. 40. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Witraż w prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 41. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Mozaika w prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 42. Miejsce Piastowe – kościół Nawiedzenia NMP. Ołtarz z gotycką rzeźbą Matki Boskiej z Dzieciątkiem (fot. M. Zub).
Fot. 43. Rakszawa – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 44. Rakszawa – kościół. Zamknięcie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 45. Rakszawa – kościół. Wnętrze nawy (fot. M. Zub).
Fot. 46. Rakszawa – kościół. Sklepienie nawy (fot. M. Zub).
Fot. 47. Rakszawa – kościół. Sklepienie prezbiterium i łuk tęczowy (fot. M. Zub).
Fot. 48. Rakszawa – kościół. Witraż w nawie (fot. M. Zub).
Fot. 49. Rakszawa – kościół. Fasada świątyni (fot. M. Zub).
Fot. 50. Rakszawa – kościół. Portal główny i przedsionek (fot. M. Zub).
Fot. 51. Rakszawa – kościół. Ołtarz boczny i ambona (fot. M. Zub).
Fot. 52. Błażowa – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 53. Błażowa – kościół. Portal w kruchcie przy korpusie nawowym (fot. M. Zub).
Fot. 54. Błażowa – kościół. Elewacje korpusu nawowego (fot. M. Zub).
Fot. 55. Błażowa – kościół. Komunikacja międzynawowa (fot. M. Zub).
Fot. 56. Błażowa – kościół. Kolumna międzynawowa (fot. M. Zub).
Fot. 57. Błażowa – kościół. Zamknięcie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 58. Błażowa – kościół. Zamknięcie ramienia transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 59. Błażowa – kościół. Sklepienie nawy głównej (fot. M. Zub).

Fot. 60. Błażowa – kościół. Sklepienie nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 61. Błażowa – kościół. Sklepienie transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 62. Błażowa – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 63. Błażowa – kościół. Triforia w nawie głównej (fot. M. Zub).
Fot. 64. Błażowa – kościół. Triforia w prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 65. Błażowa – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 66. Błażowa – kościół. Portal główny (fot. M. Zub).
Fot. 67. Jedlicze – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 68. Jedlicze – kościół. Sygnaturka (fot. M. Zub).
Fot. 69. Jedlicze – kościół. Aneksy przy prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 70. Jedlicze – kościół. Zamknięcie transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 71. Jedlicze – kościół. Witraż w nawie bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 72. Jedlicze – kościół. Witraż w transepcie (fot. M. Zub).
Fot. 73. Jedlicze – kościół. Sklepienie nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 74. Jedlicze – kościół. Sklepienie nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 75. Jedlicze – kościół. Sklepienie środkowego przęsła transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 76. Jedlicze – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 77. Jedlicze – kościół. Wnętrze nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 78. Jedlicze – kościół. Portal główny (fot. M. Zub).
Fot. 79. Jedlicze – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 80. Jedlicze – kościół. Prawy ołtarz boczny (fot. M. Zub).
Fot. 81. Jedlicze – kościół. Lewy ołtarz boczny (fot. M. Zub).
Fot. 82. Bóbrka – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 83. Bóbrka – kościół. Widok od strony prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 84. Bóbrka – kościół. Dekoracja elewacji naw (fot. M. Zub).
Fot. 85. Bóbrka – kościół. Okna nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 86. Bóbrka – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 87. Bóbrka – kościół. Portal główny (fot. M. Zub).
Fot. 88. Bóbrka – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 89. Bóbrka – kościół. Sklepienie nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 90. Bóbrka – kościół. Sklepienie nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 91. Bóbrka – kościół. Polichromia w prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 92. Laszki – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 93. Laszki – kościół. Widok od strony prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 94. Laszki – kościół. Więźba dachowa (fot. W. Matusz).
Fot. 95. Laszki – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 96. Laszki – kościół. Okna nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 97. Laszki – kościół. Wnętrze nawy głównej (fot. W. Matusz).
Fot. 98. Laszki – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. W. Matusz).
Fot. 99. Trześniów – kościół. Widok od strony prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 100. Trześniów – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 101. Trześniów – kościół. Portal główny (fot. M. Zub).
Fot. 102. Trześniów – kościół. Elewacja nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 103. Trześniów – kościół. Ramię transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 104. Trześniów – kościół. Triforia w nawach bocznych (fot. M. Zub).
Fot. 105. Trześniów – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 106. Trześniów – kościół. Sklepienie transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 107. Trześniów – kościół. Sklepienie nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 108. Trześniów – kościół. Sklepienie nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 109. Trześniów – kościół. Chrzcielnica (fot. M. Zub).
Fot. 110. Bircza – kościół. Widok ogólny (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 111. Bircza – kościół. Widok od strony prezbiterium (fot. z archiwum M. Proksy).

Fot. 112. Bircza – kościół. Fasada (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 113. Bircza – kościół. Sklepienie nawy głównej (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 114. Bircza – kościół. Sklepienie nawy bocznej (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 115. Bircza – kościół. Sklepienie transeptu (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 116. Bircza – kościół. Zamknięcie prezbiterium (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 117. Bircza – kościół. Polichromia w nawie bocznej (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 118. Bircza – kościół. Witraż w prezbiterium (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 119. Dylągowa – kościół. Widok ogólny (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 120. Dylągowa – kościół. Wnętrze nawy (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 121. Dylągowa – kościół. Prezbiterium (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 122. Dylągowa – kościół. Ołtarz boczny (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 123. Dylągowa – kościół. Fasada (fot. z archiwum M. Proksy).
Fot. 124. Futoma – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 125. Futoma – kościół. Wnętrze nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 126. Futoma – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 127. Futoma – kościół. Polichromie w prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 128. Futoma – kościół. Wnętrze nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 129. Futoma – kościół. Wnętrze transeptu (fot. M. Zub).
Fot. 130. Futoma – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 131. Grabownica Starzeńska – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 132. Grabownica Starzeńska – kościół. Wnętrze nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 133. Grabownica Starzeńska – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 134. Grabownica Starzeńska – kościół. Sklepienie nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 135. Grabownica Starzeńska – kościół. Sklepienie nawy bocznej (fot. M. Zub).
Fot. 136. Grabownica Starzeńska – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 137. Niebieszczany – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 138. Niebieszczany – kościół. Widok od strony prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 139. Niebieszczany – kościół. Wnętrze korpusu nawowego (fot. M. Zub).
Fot. 140. Niebieszczany – kościół. Wnętrze nawy głównej (fot. M. Zub).
Fot. 141. Niebieszczany – kościół. Wnętrze prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 142. Zręcin – kościół. Fasada (fot. M. Zub).
Fot. 143. Zręcin – kościół. Widok ogólny (fot. M. Zub).
Fot. 144. Zręcin – kościół. Nawa główna – widok w kierunku prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 145. Zręcin – kościół. Nawa główna – widok w kierunku wejścia (fot. M. Zub).
Fot. 146. Zręcin – kościół. Wnętrze prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 147. Zręcin – kościół. Sklepienie prezbiterium (fot. M. Zub).
Fot. 148. Zręcin – kościół. Witraż (fot. M. Zub).

LITERATURA

Źródła

Decyzja

2010 Decyzja Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 14.10.2010 w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków (Zespół kościoła parafialnego w Rakszawie), oryg. w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Rzeszowie

2011 Decyzja Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 2.03.2011 w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków (elementy wyposażenia i wystroju kościoła parafialnego w Rakszawie), oryg. w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Rzeszowie

2014 Decyzja Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Przemyślu z dnia 15.01.2014 w sprawie wpisania dobra kultury do rejestru zabytków (rzeźby znajdujące się w kościele parafialnym w Rakszawie), oryg. w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Rzeszowie

Sas Zubrzycki Jan

1892 Plany kościoła w Błażowej (oryg. w archiwum Parafii w Błażowej)

Opracowania niepublikowane

Bosak A., Bosak B.

1998a Miejsce Piastowe – Kościół par. rzym.-kat. p.w. Nawiedzenia N.P.Marii i bł. Jakuba Strzemię (Strepa) (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Krosno (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Krośnie)

1998b Trześniów – Kościół rzym.-kat. par. p.w. św. Stanisława Biskupa Męczennika (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Krosno (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Krośnie)

Bosak B.

2000 Jedlicze – Kościół par. rzym.-kat. pw. św. Antoniego Padewskiego (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Krosno (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Krośnie)

2001 Bóbrka – Kościół par. rzym.-kat. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Krosno (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Krośnie)

2007 Grabownica Starzeńska – Kościół par. rzym.-kat. p.w. św. Mikołaja i św. Józefa (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Krosno (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Krośnie)

Dżoń J.

1997 Parafia Grabownica w latach 1918–1939, Przemyśl (praca magisterska, mps w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyślu)

Finik M.

2009 Niebieszczany – Kościół par. p.w. św. Mikołaja (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Krosno (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Krośnie)

Kieferling K.

2008 Dylągowa – Kościół parafialny p.w. św. Zofii (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Przemyśl (mps w WUOZ w Przemyślu)

Kostka-Bieńkowska Z.

2010 Laszki – Kościół parafialny p.w. św. Zofii i św. Szczepana (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Przemyśl (mps w WUOZ w Przemyślu)

Popek-Olszowa B.,

2011 Albigowa – Kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Rzeszów (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Rzeszowie)

Przystupińska-Górska H.

1979 Działalność architektoniczna Sławomira Odrzywolskiego (1846–1933), Wrocław (mps w Katedrze Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego)

Słota R.

1992 Parafia Jedlicze w latach 1939–1982, Lublin (praca magisterska, mps w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyślu)

Stefański K.

1988 W poszukiwaniu stylu narodowego. Polska architektura sakralna 1880–1925, Łodź – Wrocław (praca doktorska, mps w IHASiT Politechniki Wrocławskiej)

Szuwarowski K.

2002 Bircza – Kościół parafialny p.w. św. Stanisława Kostki, (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Przemyśl (mps w WUOZ w Przemyślu)

Wajdowicz C.

2004 Błażowa – Kościół parafialny św. Marcina (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Rzeszów (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Rzeszowie)

2005 Futoma – Kościół parafialny p.w. św. Walentego (Karta ewidencyjna zabytków architektury i budownictwa), Rzeszów (mps w WUOZ w Przemyślu Delegatura w Rzeszowie)

Opracowania publikowane

Baraniewski W.

1982 Projekty Karla Friedricha Schinkla dla Krzeszowic, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, t. XXVII, z. 3–4, Warszawa, s. 241–260

Bałus W.

1987 Pałace, dwory i wille Teodora Talowskiego, Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, t. 21

1992 Architektura sakralna Teodora Talowskiego, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego, Prace z Historii Sztuki, t. MXL, z. 20, s. 53–78 + 45 planów

Beiersdorf Z.

1986 Kościoły Teodora Talowskiego w diecezji tarnowskiej, Currenda, nr 10–12, s. 399–408

Brzęk-Piszczowa R.

1978 Błażowa niegdyś i dziś, Rzeszów

Fastnacht A.

1991 Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu, cz. 1 (A–I), Brzozów

1998 Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu, cz. 2 (J–N), Brzozów – Wzdów – Rzeszów

2002 Słownik historyczno-geograficzny ziemi sanockiej w średniowieczu, cz. 3 (O–Z), Kraków

Górska H.

198 Działalność architektoniczna Sławomira Odrzywolskiego (1846–1933), Teka Komisji Urbanistyki i Architektury, t. XV, z. 2, s. 239–248

Historia

[b.d.] Historia parafii, [w:] Parafia pw. Świętej Zofii i Świętego Szczepana w Laszkach, dostępny na: http://parafialaszki.pl/2,historia_parafii [dostęp 15.11.2017]

2010 Historia parafii i kościoła w Dylągowej, [w:] Serwis internetowy miejscowości Dylągowa, dostępny na http://dylagowa.prv.pl/parafia.html [dostęp 15.11.2017]

Jabłoński K.A.

2002 Neogotyk triumfujący na Białostocczyźnie, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, t. XLVII, z. 4, Warszawa, s. 394–409

2004 Neogotycki kościół farny w Białymstoku. Historia budowy i architektura, Nasza Przeszłość, t. 102, s. 243–285

Katalog

1974 Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, t. 13, województwo rzeszowskie, red. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot, z. 2, powiat brzozowski, opr. M. Kornecki i J. Samek, Warszawa

1977 Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. 1, województwo krośnieńskie, red. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot, z. 1. Krosno, Dukla i okolice, opr. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot oraz K. Kutrzebianka, M. Lemańska-Trepińska i J. Ross, Warszawa

1982 Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. 1, województwo krośnieńskie, red. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot, z. 2. Lesko, Sanok, Ustrzyki Dolne i okolice, opr. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot oraz R. Brykowski i K. Kutrzebianka, Warszawa

1989 Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. 3, województwo rzeszowskie, red. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot, z. 4. Leżajsk, Sokołów Małopolski i okolice, opr. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot, Warszawa

1994 Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, Seria Nowa, t. 3, województwo rzeszowskie, red. E. Śnieżyńska-Stolotowa i F. Stolot, z. 5, Łańcut i okolice, opr. M. Omilanowska i J. Sito, Warszawa

Kornecki M.

1986 Tendencje artystyczne architektury kościelnej w pierwszym stuleciu diecezji tarnowskiej, Currenda, nr 1–3, s. 81-96

1999 Kościoły drewniane w Małopolsce, Kraków

Kościół

[b.d.] a Kościół parafialny w Laszkach, [w:] Parafia pw. Świętej Zofii i Świętego Szczepana w Laszkach, dostępny na: http://parafialaszki.pl/12,kosciol_w_laszkach [dostęp 15.11.2017]

[b.d.] b Kościół pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Rakszawie, [w:] Urząd Gminy Rakszawa, dostępny na: http://www.rakszawa.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=54&strona=1 [dostęp 18.09.2017]

[b.d.] c Kościół w Zręcinie [w:] Parafia Zręcin, dostępny na: http://zrecin.przemyska.pl/o-parafii/ [dostęp 28.01.2017]

Kronika

1998 Kronika wsi Albigowa. Z różnych źródeł spisała Felicja Ulman, red. A. Łobaza, Albigowa

Kutrzeba M.

[b.d.] Historia parafii i kościoła [w:] Błażowa – parafia rzymskokatolicka, dostępny na: http://www.swmarcin.ostnet.pl/ [dostęp 7.05.2017]

Laskowski A.

2013 Zespół witraży w kościele parafialnym w Mszance koło Gorlic. Przyczynek do dziejów witrażownictwa krakowskiego 2. ćwierci XX wieku, Analecta Cracoviensia, t. 45, s. 273–303

Majdowski A.

1985 Nurt narodowy w architekturze sakralnej Królestwa Polskiego do drugiej połowy XIX wieku, Nasza Przeszłość, t. 64, s. 5–55

1991 Zarys systematyki architektury neoromańskiej w budownictwie kościelnym Królestwa Polskiego, Nasza Przeszłość, t. 75, s. 118–137

1993 Studia z historii architektury sakralnej w Królestwie Polskim, Warszawa

1995 Budownictwo kościelne w twórczości projektowej Józefa Dziekońskiego (1844–1927), Warszawa

Miasta

1967 Miasta polskie w Tysiącleciu, t. 2, red. M. Siuchniński, Wrocław – Warszawa – Kraków

O parafii

[b. d.] O parafii [w:] Parafia Bircza, dostępny na http://bircza.przemyska.pl/o-parafii/ [dostęp 10.08.2017]

Omilanowska M.

1995 Stefan Szyller 1857–1933. Warszawski architekt doby historyzmu, t. 1–2, Warszawa

Opaska J.,

2001 Architektura sakralna Teodora Mariana Talowskiego, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, t. XLVI, z. 3, s. 252–267

Pępek M.

2008 Historia parafii, [w:] Parafia Futoma, dostępny na: http://www.futoma.przemyska.pl/index.php/historia-parafii.html [dostęp 15.11.2017]

Rocznik

1997 Rocznik Archidiecezji Przemyskiej, Przemyśl

Sarna W.

1898 Opis powiatu krośnieńskiego pod względem geograficzno-historycznym, Przemyśl

1908 Opis powiatu jasielskiego, Jasło

Siry H.

1994 Parafia Dylągowa w latach 1939–1945, Nasza Przeszłość, t. 82, s. 201–227

Słownik

1880 Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 1, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa

1881 Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 2, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa

1882 Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 3, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa

1884 Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 5, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, Warszawa

1892 Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 12, red. B. Chlebowski, Warszawa

Stefański K.

1990 Twórczość architektoniczna Zdzisława Mączeńskiego w latach 1918–1939, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, t. XXXV, z. 3–4, s. 217-228

1994 O architekturze sakralnej Zdzisława Mączeńskiego raz jeszcze, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, t. XXXIX, z. 4, s. 315–323

1996 Główne nurty w architekturze sakralnej Galicji przełomu XIX i XX wieku, Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej, nr 751, Budownictwo (Architektura), z. 47

1997 Motywy nadreńskie w polskiej w polskiej architekturze sakralnej z początku XX wieku, [w:] Ars sine scentia nihil est. Księga ofiarowana Profesorowi Zygmuntowi Świechowskiemu, Warszawa, s. 240–246

2000 Polska architektura sakralna w poszukiwaniu stylu narodowego, Łódź

2005 Architektura XIX wieku na ziemiach polskich, Warszawa

Szpytma S.

1962 Historia kościoła [w:] Parafia rzymskokatolicka św. Antoniego w Jedliczu, dostępny na: http://www.parafiajedlicze.pl/index.php/historia-kosciola [dostęp 7.05.2017

Talowski T.

1897 Projekta kościołów, Kraków

Ulman T.

1997 Zarys dziejów Albigowej, 1384–1990, Łańcut

Wodzińska I.

2012 Działalność społeczno-kulturalna ks. Antoniego Tyczyńskiego w Albigowej (1886–1912), Rocznik Podkarpacki, nr 1, s. 93–104

Wroński J.S.

1993 Uwagi o architekturze sakralnej Zdzisława Mączeńskiego (1878–1961), Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, t. XXXVIII, z. 2, s. 155–174

1994 Uwagi o architekturze sakralnej Zdzisława Mączeńskiego nie raz jeszcze, Kwartalnik Architektury i Urbanistyki, t. XXXIX, z.4, s. 324–332

Żabicki J.

2013 Leksykon zabytków architektury Lubelszczyzny i Podkarpacia, Warszawa

Żywicki J.

1996 Nurt neogotycki w architekturze sakralnej międzyrzecza Wisły i Bugu, Nasza Przeszłość, t. 85, s. 267–317

1997 Neogotyckie kościoły Ksawerego Dionizego Drozdowskiego, Nasza Przeszłość, t. 87, z. 7, s. 285–322

1998 Architektura neogotycka na Lubelszczyźnie, Lublin